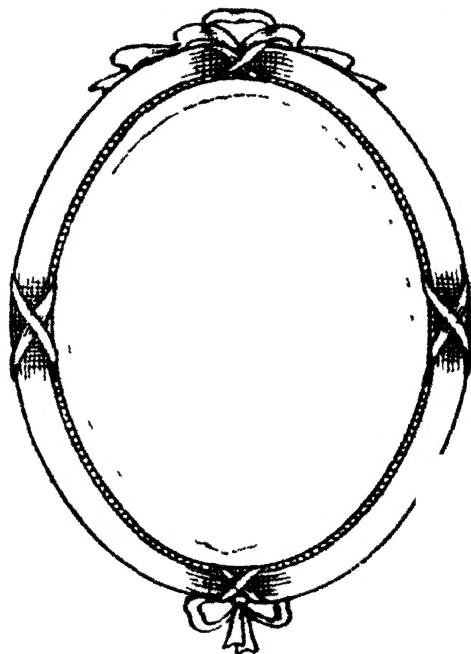

रा. रा. कुंज

रासयुगना इत्यभिधाना

कवि श्री नृनानालाल इत्यभिधानि
प्रस्तावना साथे

संभाषिका
सौ. शान्ति नरेशीवा

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાયિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૪૪૮૧ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ૨૧૨૫૬૪

વિષય ૬૫ : ૧૨૧

રામયુગના અધિષ્ઠાતા

મહાકવિ શ્રી ન્હાનાલાલ દલપતરામ

‘રાસકુંજ’ અને ‘રાસકુંજ ની સરિગમ’

કીંમત રૂ. ૧૧

કીંમત રૂ. ૨

મળવાનાં ઠેકાણાં :

પ્રસિદ્ધકર્તા : સૌ. શાન્તિ ચૂનીલાલ બરફીવાળા,
બરફીવાળા લોજ, અન્ધેરી

મુખ્યધ્ધ : મેસર્સ એન. એમ. ત્રિપાઠી, પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ

„ વર્ધમાન એન્ડ સન્સ, „

„ જી. એમ. પંડ્યા, „

„ સી. જમનાદાસનો કંપની, „

ધી જનરલ બુકડીપો, „

મેસર્સ જીવનલાલ એન્ડ સન્સ, કાશ્યાદેવી

શ્રી આર. વનમાળીદાસ, „

અથવા

મેસર્સ વિઠ્ઠલદાસ ચૂનીલાલ જરીવાળા, બૂલેચર
શ્રી ગુજરાતી હિન્દુ સ્ત્રીમંડળ, ગીરગામ બેંકરોડ

સુરત : મેસર્સ કરસનદાસ નારણદાસ એન્ડ સન્સ, નાણાવટ
શ્રી ગાંડીવ સાહિત્ય મંદિર, કેળાપીઠ
અથવા

શ્રી વિશુદ્ધ ખાદી ભંડાર, કચ્છપીઠ

અમદાવાદ : શ્રી જીવનલાલ અમરસી મહેતા, પીરમજાદ રોડ
શ્રી નવલરામ જગજીવ ત્રિવેદી,
ગુજરાત મહિલા પાઠશાળા, જોશીફાટ રોડ

વડોદરા : મેસર્સ કીકુભાઈ ચંદુલાલ એન્ડ કંપની, રાવપુરા

રાજકોટ : ,, બેચર મેથજી એન્ડ સન્સ, પુરા જાનર
,, દવે વ્યાસ એન્ડ કંપની

ગાંડળ : ,, પીપળિયા કંપની, બોજપરા

: આ સંગ્રહિકાનું બીજું પુસ્તક :

રાસકુંજ ની સરિગમ

કવિ શ્રી નરસિંહરાવ ભોળાનાથની પ્રસ્તાવના સાથે

કીંમત રૂ. ૨

“...સંગ્રહમાંના ગીતોમાંના નમૂનાઓની સ્વર ધટના...દર્શાવનારો વિભાગ બહુ ઉપયોગી તેમ અપૂર્વ ઉમેરો છે. આ સરિગમ વિભાગમાં સ્વરયોજના સાથે તાલનું દર્શન પણ વીમતવાર, નામ નિર્દેશથી તેમજ સંજ્ઞા ચિહ્નોથી, કરાયું છે. ...અભ્યાસ કરીને ગાનારી યુવતિઓને બહુ સહાયકારક થઈ પડશે.”

નરસિંહરાવ ભોળાનાથ

“...રાસકુંજની ગરબીની સ્વરરચના સૌ. શાન્તિબહેને વાલ સાથે ગાઇને સમજાવી ત્યારે તો મહેને એમ જ થયું કે... બી કંઠની એ સંગીતસિદ્ધિ તેમણે આ સંગ્રહમાં સરલ સુંદર રીતે સર્વ સંગીતપ્રિયને સહજ સુલભ કરાવી છે...”

લલિતજી

“...એમણે લખેલી સરિગમ ઉત્તમ રીતે તૈયાર થઈ છે... તહેની સહાયથી સંગીતપ્રિય બહેનો આ સંગ્રહનો યોગ્ય ઉપયોગ બધી સહેલાઈથી કરી શકશે.

પ્રો. બળદેવ વર્મા

રાસકુંજ

સંશ્રાવિકા :

સૌ. શાન્તિ ચૂનીલાલ બરપ્રીવાળા

કવિ શ્રી ન્હાનાલાલ દલપતરામની

પ્રસ્તાવના સાથે

વિ. સં. ૧૯૮૪

ઇ. સ. ૧૯૨૮

કીંમત રૂ. ૧૧

પ્રસિદ્ધકર્તા

સૌ. શાન્તિ ચૂનીલાલ બરફીવાળા,
બરફીવાળા હોજ,
અન્ધેરી

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૯૪૯

દ-:૨૧

આવૃત્તિ પહેલી : પ્રત ૨૦૦૦

: કર્તા માટે રજીસ્ટર્ડ :

મુદ્રક : અને મુદ્રણસ્થાન :
મોતીલાલ મયુરભાઈ પટેલ
ચરોતર પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ,
આણંદ, ૧ : ૧૦ : ૨૮.

શ્રી ગુજરાતી હિન્દુ સ્ત્રીમંડળને

તેના સ્ત્રીઉત્કર્ષના કાર્યના દમરજીમાં

શૈય મહોત્સવ પ્રસંગે

સાદર અર્પણુ

‘રાસકુંજ’ અને ‘રાસકુંજ ની સરિગમ’

“રસપૂરિત રાસ વિશે રમતી,
દષ્ઠ તાલ પરિક્રમથી ફરતી;
રસ ગાન વડે જગ રેલવતી,
કલ કંઠે થકી કકુબો બરતી.” *

એવી રસબરી ગુજરાતજીનો લુપ્ત થતો જતો મરાસ તે ગરબા કે રાસ. એ પુનઃપ્રાપ્ત કરાવી ગુજરાતજીને પાછો સોંપનાર રાસયુગના અધિષ્ઠાતા—સાંપ્રત યુગના મહાકવિ શ્રી ન્હાનાલાલ દલપતરામ. એમના રાસયુગમાં, વિવિધ દૃષ્ટિબિન્દુથી તૈયાર થયેલા કેટલાયે રાસસંગ્રહો માટે સ્થાન છે. એ ગુલઝારના એકાદ ખૂણામાં આ ‘રાસકુંજ’ની જગ્યા જરૂર થશે.

* ૨૧. બોટાદકરકૃત “સ્તોતસ્વિની” પા. ૭૬

નવીન યુગના અધિનાયક સંગીતવિશારદ કવિ શ્રી નરસિંહરાવ બોળાનાથ. સંગીત એ એમના યુગની મુખ્ય ભાવના. તહેની સેવા કરવાનો અદ્વાદપ અધિકાર આ ‘રાસકુંજની સરિગમ’ને પ્રાપ્ત ન પશુ થાય: છતાં શ્રદ્ધા છે કે કાષ્ઠ કુશળ સંગીતશાસ્ત્રીની દૃષ્ટિ આ અણુખેડાયેલા ક્ષેત્ર પ્રતિ ખેંચવા જોટલી ગરજ તો એ જરૂર સારશે.

સમૃદ્ધ ગુર્જરકાવ્યસાહિત્યમાંથી સાહિત્યદૃષ્ટિએ ઉત્તમ ગ્રંથાતા રાસનો સમુચ્ચય કરવો એ આ ‘રાસકુંજ’નો મુખ્ય ઉદ્દેશ નથી. રસિક કવિઓનો સહકાર સાધી રાસસાહિત્યમાં તરી આવતાં વિવિધ જીવનરસોનાં જીવન્ત શબ્દચિત્રો ખડાં કરવાં એ ઉદ્દેશ પશુ મોખરે રાખ્યો નથી. મુખ્યતઃ અર્વાચીન રાસસાહિત્યનું સંગીતદૃષ્ટિએ યથા-શક્તિ અવલોકન કરી કેટલાક ચુંટી ફહાડેલા રાસ-તહેની સંગીત-લિપિ સાથે-ગુર્જરભાગિની સમક્ષ સાદર કરવા એ આ નમ્ર પ્રયાસનો પ્રધાન ઉદ્દેશ છે.

સંગીતને લક્ષ્યગિન્દુ રાખી સંગ્રહ તૈયાર કરનારે વિશાળ સામગ્રી ને ઉત્તમ અધિકાર પ્રાપ્ત કરવાં જોઇએ એ હું રહમજી છું. તે પરત્વે મ્હાફ દારિદ્ર અને અનધિકારિત્વ હું રપષ્ટ રહમજી છું—આ કાર્ય અમલમાં મૂકતાં મૂકતાં વધુને વધુ રહમજી છું. પશુ વર્ષોથી રોકો રાખેલી ઇચ્છાને વધુ વાર રોકી ન શકી. પરિણામે ‘રાસકુંજ’ ને ‘રાસકુંજની સરિગમ’ જૂદા જૂદા પુસ્તક રૂપે આજ પ્રકટ થાય છે.

રાસકુંજમાં રાસનો વિસ્તીર્ણ અર્થ—ગરબે ફરો તાલગદ્દ ગાઇ શકાય તે—લીધો છે. આ વ્યાખ્યાને આધારે “સુખદ આ વસન્તમાં જૂલી બાન, વિવશ તું કાં જની? સજની!” “જયમંગલ પ્રિય જન્મજૂમિતું ગગનવિયે.” ને “કાષ્ઠ કહો એ આંદલિયાને બહેલો

ઉગે.” જેવાં સંગીતપ્રધાન ગીતોનું આ સંગ્રહમાં સ્થાન થઇ શક્યું છે. “બંસુરી! તું કવન ગુમાન ભરી?” જેવાં સુમધુર હિન્દી ગીતો પણ એ જ આધારે લીધાં છે.

રાસકુંજમાં ૬૪ કવિઓની કૃતિમાંથી ત્યુટી ફહાડેલા ૧૭૩ રાસ છે. શ્રી ન્હાનાલાલ કવિના રાસની પસંદગી કરવામાં મ્હારી મુશ્કેલી ‘કિયા રાસ લેવા’ ને બદલે ‘કિયા રક્ષા છોડી દેવા’ એ હતી. રાસે રાસે માનીતા ઢાળો અલૌકિક અવતાર લે એટલે છોડતાં જીવ કેમ ચાલે? એમણે તો મ્હને પસંદ પડે એટલા રાસ લેવાની છૂટ આપી ઔદાર્ય દાખવ્યું. આખરે મ્હેં લીધેલી મ્હોટી સંખ્યાથી એ ઔદાર્યનો વધુ પડતો ઉપયોગ જરૂર થયો છે. રા. કેશવ હ શેક, રા. રામચુરા, રા. જનાર્દન પ્રભાસ્કર વગેરેના રાસની સંખ્યા પણ પ્રમાણમાં મ્હોટી લેવાઇ છે. જેમના રાસની સંખ્યા વધુ લેવાઇ છે તેમની સંમતિ મેળવવા બનતો પ્રયાસ કર્યો છે. સંમતિ આપવા માટે એ સહુનો આભાર માનું છું.

રાસકુંજમાં ૭૫-૮૦ ઢાળ છે. એક ઢાળે મવાતા એકથી વધુ રાસના જુદા જુદા ‘ગુચ્છ’ અથવા સમૂહ બનાવ્યા છે. પ્રથમ આપેલા ૧૨૮ રાસના આવા ૩૩ ગુચ્છ બન્યા છે. બાકીના ૪૫ રાસ એક બીજાથી સ્વતન્ત્ર ઢાળમાં છે. કોષ્ટક રાસના જુદા જુદા એ ઢાળ પણ આપ્યા છે. સ્વતન્ત્ર ઢાળવાળા રાસનો ક્રમ કવિવાર રાખ્યો છે ગુચ્છના પ્રત્યેક રાસપર ત્હેના સામાન્ય ઢાળ તરીકે તે ગુચ્છના પ્રથમ રાસની પ્રથમ પંક્તિ કે મૂળ જાણીતા ઢાળની પંક્તિ મૂકી છે. દાખલા તરીકે “રૂપલા રાતલડી” એ પ્રથમ ગુચ્છનો પ્રથમ રાસ છે. એ રાસ પર એનો મૂળ ઢાળ “બહેલા આવજો, હો લાલ!” આપ્યો છે અને એ ગુચ્છના પ્રત્યેક રાસપર ઢાળ “રૂપલા રાતલડી”નો આપ્યો છે. “ઓધવજી! સન્દેશી કહેજો

સ્વામને.” એ જાણીતો ઢાળ એ ગુચ્છમાં આવેલા પ્રત્યેક રાસપર આપ્યો છે. ગેયતાની દૃષ્ટિએ અને ‘રાસકુંજની સરિગમ’ના પુસ્તકમાં રાગ શોધવાની સુગમતાને ખાતર આ વ્યવસ્થા કરવી ઠીક લાગી છે. આથી જે કવિઓના રાસને મથાળે ઢાળની પંક્તિ બદલાઈ હશે તો તે રાસની પરિચિત વ્યક્તિને નવીન પંક્તિ જોઈ ક્ષણિક ભ્રમ થશે; પણ ગુચ્છના પ્રથમ રાસપરની પંક્તિ જોતાં ભ્રમ જતો રહેશે. આશા છે કે આ વ્યવસ્થા સંપૂર્ણ નહિ તો ક્ષતવ્ય તો ગણાશે.

રાસના માત્ર ઢાળ આપવાથી આ સંગ્રહનો ઉદ્દેશ સરતો નથી. ઢાળના નામમાત્રથી—સ્વરલિપિ કે શ્રવણના અભાવે રાસનું સંગીત કેમ પારખવું? નરસિંહ મહેના, મીરાંબાઈ, દયારામ, પ્રેમાનંદ વગેરે “સારા સારા કવિઓનાં જે ગીતો આજે આપણે ગાઇએ છીએ તેના સ્વરો, એ મૂળ કવિઓ જે સુરાવટથી ગાતા હશે તે જ સુરાવટથી હાલ ગાવામાં આવે છે કે કેમ એ ચોક્કસપણે કહી શકાશે નહિ.”^૧ “આજે તો તેમની શબ્દમય કવિતા૩૫ રચનાઓ જ માત્ર રહી ગઈ છે, ને તે સાથેની કવિના મનમાં ઉપજેલી સુરાવટ, તેનો તો આજે પત્તો પણ નથી.”^૨ વિદુષી બહેન વિદ્યાગૌરી નીલકંઠે પણ એક સ્થલે વ્યાજબી જ કહ્યું છે કે : “ગીતોની ચાલ—રાગ સંબંધે જબરી ગુચ્છવણ થાય તેમ છે. જ્યાં જ્યાં એ ગવાય છે ત્યાં મુખ-પરંપરાથી એના ઢાળ જાણીતા છે; પણ અજાણ્યાને તે દર્શાવવાનું સાધન નથી. એ મૂળ ગીતો હોય એની ચાલ પર નવાં ગીતો રચાયેલાં હોય એટલે તે ગીતોને શાનો આધાર આપવો?”^૨ આ મુશ્કેલીનો એક જ દાખલો અત્રે આપીશ. રાસને મથાળે લખ્યું

^૧ જુવે પ્રો. જર્વે “ગાયન વાદન પાઠમાળા” પુસ્તક ૧, વિભાગ ૧, પા. ૧૨૩.

^૨ “વીરપસલી.” શ્રીમતી વિદ્યાબહેન નીલકંઠની પ્રસ્તાવના.

હોય કે “ઢાળ: દયારામનાં પાણીડાંનો.” પણ દયારામે ‘પાણીડાં’ કથી રીતે ભરાવ્યા હશે એ કાણ ખાત્રી પૂર્વક કહી શકે? મુખ-પરંપરાથી યથાવત્ ગાનાર ક્યાંથી શોધવા? “કચ્છની કાડ ભરેલી યુવતિ”નો ‘પાણીડાં’ ગાવાનો પ્રકાર “સૌરાષ્ટ્ર તણી સન્નાર”થી જૂદો, અને “વડોદરાની ચતુરા” કે “સુરતની રમણી”નો પ્રકાર તેથી ચે જૂદો. એટલે રહેજે મૂઝવણ થાય કે : “પાણીડાં કેમ ભરિયે?” આવા સંજોગોમાં કવિઓએ કલ્પેલા ‘પાણીડાં’ ભરાવવાના પ્રકારથી ‘રાસકુંજની સરિગમ’માં અન્ય પ્રકારે ભરાવાયાં હોય-ઢાળોની વિકૃતિ થઇ હોય-તો આશા છે કે કવિહૃદય ક્ષમા આપશે.

રાગનાં શાસ્ત્રીય નામો આપવામાં પણ કેટલીક મુશ્કેલી નડી છે. કારણ કે સામાન્યતઃ શાસ્ત્રીય રાગો ગરબા, ગરબી કે રાસમાં પૂર્ણસ્વરૂપે ખડા થતા નથી. કેટલાક રાસને અમુક એક રાગના અધૂરા સૂરો લાગતા હોય ત્યાં, અને અન્ય રાગની હાયા જેમાં આવતી હોય ત્યાં, જે રાગનું પ્રાગલ્ભ્ય જણાયું તહેનું નામ આપ્યું છે. જેમાં એકથી વધુ રાગનું મિશ્રણ થયું છે ત્યાં ‘સંકીર્ણ’ રાગની સંજ્ઞા વાપરી છે. છતાં પૂર્ણસ્વરૂપે ખડા થતા શાસ્ત્રીય રાગો ‘રાસકુંજની સરિગમ’માં શોધનાર નિરાશ થશે નહીં.

તાલ સંબંધે બની શકે તેટલી કાળજી રાખી છે. કારણ તાલ એ રાસ-ગરબાનો આત્મા છે. તો પણ એક મ્હોટી ખામી રહી ગઇ છે. સર્વ જાણીતી ને લોક માનીતી ‘હીંચ’ સંગીતલેખનમાં હું ઉતારી શકી નથી. એ તાલ શાસ્ત્રીય નથી, એટલે સંગીતલેખનની કાંઈ સ્વીકૃત પદ્ધતિ હીંચ દર્શાવવા માટે ઉપલબ્ધ નથી. સંગીતશાસ્ત્રી બર્વેએ હીંચને એક પ્રકારનો તાલ કહીને તહેની ઝાંખી રૂપરેખા

આપી છે. ૩ પશુ તે પરથી સ્વરલેખનમાં હીંચ ઉતારવાનું સાહસ ખેડવું મ્હારાં મર્યાદિત જ્ઞાનને લીધે અશક્ય લાગ્યું. કેાઇ કુશળ સંગીતશાસ્ત્રી આ કાર્ય ઉપાડી લેશે તો રાસસંગીતની અમૂલ્ય સેવા થશે.

સંગીતલેખનની મુશ્કેલી સંબંધી પ્રો. જર્વે એમની ‘ગાયન વાદન પાઠમાળા’માં લખે છે કે: “સંગીતલેખન ફટલી બધી અધરી અને કષ્ટપ્રદ બાજત છે તે પ્રસિદ્ધ છે. પા ને અડધી કે પોણી માત્રાનો કાળ ગણી ગણીને, તે ઉપરાંત સ્વરનું લેખન કરવું એમાં મ્હારો અતિશય શક્તિપાત થયો છે. જે ગીતો આપણને ગાવામાં સહેલાં લાગે છે, અને જે વિષે આપણને કેાઇપણ જાતનો ખ્યાલ હોતો નથી તેજ ગીતો જ્યારે હું નોટશનમાં ઉતારી વ્યવસ્થિત કરવા જતો ત્યારે મ્હારી મુશ્કેલીઓ આવીને ઉભી રહેતી...અનેક પ્રસંગે તો ધીરજ પણ ખૂટી ગઇ છે.” મ્હારા આ અતિનમ્ર પ્રયાસમાં મ્હને થયેલા અનુભવનો આ પંક્તિઓ સારો ચિતાર આપે છે, એટલા ખાતર અત્રે એ શબ્દોનો ઉતારો કર્યો છે. કેંક એ હેતુ પણ ખરો કે વિષયની વિષમતા બધી પણ વાંચકની દૃષ્ટિને દોરવી. સૂરને અક્ષરથી લખવા જેટલું સંગીતલેખન અધરું છે.

સ્વરલેખનમાં કેંક નવીન પણ દિનપ્રતિદિન લોકપ્રિય થતો પ્રો. ભાતખંડેની પદ્ધતિ સ્વીકારી છે. મ્હને એ સૌથી સરલ લાગી છે. એમની સંગીતશાળામાં થોડુંધણું શિક્ષણ મ્હેં લીધેલું એટલે એ પદ્ધતિ માટે મ્હારો પક્ષપાત પણ ખરો. આ પદ્ધતિ લેવાથી જે એ ત્રણ સંગીતશિક્ષકો પાસે ગરબા-રાસનું સંગીત શીખવાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો તેઓની મદદ સ્વરલેખનમાં હું મેળવી શકી નહિ. કેમકે તેઓની પદ્ધતિ જૂદી હતી. એટલે ગીતોનાં સ્વરલેખનમાં રહેલી

જૂલો માટે હું જ જવાબદાર છું. સદ્ભાગ્યે પુસ્તક છપાવાનાં શરૂ થતાં પહેલાં થોડા દિવસ પૂર્વે પ્રો. ભાતખંડેના પદ્મશિખ્ય ને શારદા સંગીત વિદ્યાલયના શિક્ષક શ્રી સીતારામ નારાયણ મોદી પાસે કેટલીક 'સરિગમો' તપાસાવવાનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થયો. એમની ભાષા ગુજરાતી નહિ હોવા છતાંયે એમણે બનતી કાળજીથી રાસકુંજની સરિગમ તપાસી મૂકેને ઉપકૃત કરી છે.

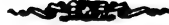
હેવટમાં આ એ પુસ્તકો પ્રગટ થતાં સૂધીમાં થયેલા મહાન ઉપકારોની ટૂંકી નોંધ લેવી આવશ્યક છે. શ્રી ન્હાનાલાલ કવિએ કરેલા ઉપકારો યોગ્ય શબ્દોમાં દર્શાવવા અશક્ય છે. પ્રસ્તાવના લખી 'રાસકુંજ'ને અલંકૃત કરી છે એ મદદ તો સૌ કોઈ જાણે એવી છે. પણ 'રાસકુંજ'ની હસ્તપ્રત બારીકાપથી તપાસી જઈ-છપાવવામાં કાળજીપૂર્વક અથાગિત દેખરેખ રાખી, સંગ્રાહિકાની ખામીઓ ને ત્હેની હઠીલાઈ બાજી દુર્લક્ષ કરી, નિઃસ્વાર્થ મદદ એમણે આપી નહોત તો જે સ્વરૂપે 'રાસકુંજ' પ્રગટ થાય છે તે સ્વરૂપે એ કદાપિ પ્રગટ થાત નહીં. કવિ શ્રી નરસિંહરાવ બોળાનાથે 'સરિગમ'ની હસ્તપ્રત તપાસી-સંગીત દષ્ટિએ અવલોકન કરી ઉપયોગી સૂચનો કર્યાં છે. નાદુરસ્ત તમિયત અને ડોક્ટરોએ પૂર્ણ આસાએશ લેવાની આપેલી સલાહ તરફ દુર્લક્ષ કરી, 'રાસકુંજ'ની સરિગમ'ની પ્રસ્તાવના લખી મહારા આ નમ્ર પ્રયાસને સહાયતા આપી મૂકેને અત્યંત ઋણી કરી છે.

ગીતકવિ શ્રી લલિતજી તથા કાવ્ય-સંગીત પ્રેમી શ્રી હિમ્મતલાલ અંબરિયાએ અને શ્રી કશ્વલાલ હ. શેઠે મૂકેને પ્રોત્સાહન આપ્યું છે. ગિરગામ લેડીઝ મ્યુઝીક ક્લબના સંગીતકુશળ અધ્યાપક પ્રો. બળદેવ વર્માએ લખ્યા રાસના ઢાળ બેસાડી આપવામાં અમૂલ્ય મદદ કરી છે.

એમની મદદ વિના રાસના ઢાળો એસાડવાનું કાર્ય મ્હારી શક્તિ બહારનું હતું. સ્નેહી ભાષ જગમોહનદાસ મરચંદે આ કાર્યને લગતી ન્હાનીમ્હોટી સર્વ બાબતમાં રસપૂર્વક સહાય કરી છે. આશ્વિન ચરોતર પ્રિન્ટિંગ પ્રેસના માલિક રા. મોતીભાઈ મથુરભાઈ પટેલે 'રાસકુંજ' ને સુગ્રાણ બનાવવા કાળજી રાખી છે. ગુજરાતી ન્યૂસ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસના સંગીતપ્રિય મેનેજર રા. રમણીકલાલ અ. મહેતાએ કુશળ કમ્પોઝિટર્સ રોકી, ખાસ બીજા પડાવી 'રાસકુંજની સરિગમ' છાપી આપવાનું વિકટ કાર્ય બહુ ધીરજથી કરી આપ્યું છે. એ સૌનો ઉપકાર થયો છે.

બૂલો થઈ છે—ધણી મ્હોટી બૂલો થઈ હશે. એ માટે વાંચક-ગાયક અને કવિવર્ગની ક્ષમા ઇચ્છું છું.

બરફીવાલા હોજ. }
અન્ધેરી. સંવત ૧૯૮૪ } સૈ. શાન્તિ ચૂનીલાલ બરફીવાલા
પુરુષોત્તમભાસ પૂર્ણિમા.

પ્રસ્તાવના

સુંદરીની દષ્ટિએ નિહાળતાં આપણા સાહિત્યનો આ રાસયુગ છે. રાસ ન રચનાર આજ કાલે જ કવિતાકાર હશે.

રાસ એટલે ગુજરાતજીની સર્વોત્તમ રસકલા. ફૂલશણગાર ગૂંચવા એ ગુજરાતજીની માલજીકલા છે; દરબારની કા લગ્નમંડપભરી લગ્ન-માણમાં કાઢિયાણી કે ક્ષત્રિયાણીની ભરતકલા છે; વારપરવનાં જમણ-વારમાં ગુર્જરગૃહિણીની રાંધણી કલા છે; ફૂલકાંડે જળસિંચનમાં ગુજરાતજીની અંગહિંડોલની કલા છે; કુંકુમકેસ-હિંગળોકના ને વિધવિધના રત્નચન્દ્રક રચવામાં ગુર્જરસુંદરીની સૌભાગ્યકલા છે; પહેરવેશમાં એની સલજી છટા છે, આછેરા અલંકારોમાં એની સૌન્દર્યભાવના છે. પણ રાસમાં તો ગુજરાતજીનો સકલ રસાત્મા છે.

કદપી શ્રેષ્ઠો તો રાસની મૂર્તિ કદપોઃ નરી જાણે મલપતી ગુણ-
ગર્વિણી આત્મછલકાતી કે ગુજરાતશુ સંચરતી ન હોય ! જાણે

મ્હારી સાહેલીનું બેડલું;

છલકાતું આવે બેડલું;

મલકાતી આવે નાર:

૨ ! મ્હારી સાહેલીનું બેડલું.

અને વળી રાસ એટલે ગુજરાતનું સ્વયંભૂ સંગીત. વૃત્તો સંસ્કૃત
પિંગલમાંથી ગુજરાતે ઉતર્યાં; ડી ગણ ચારણોએ દીધું; દૂદા ચોપાઇ
છપય હરિગીત વ્રજભાષામાંથી આવ્યાં; ગઝલો ઉર્દૂફારસીએ બક્ષી;
અષ્ટપદીઓ—વૈષ્ણવ ધર્મદ્વારા—જયદેવજીનો ક્રીલાઇ; ઉસ્તાદી રાગ-
રાગણીઓ દક્ષિણના ને ઉત્તરના ઉસ્તાદો આપી ગયા. ભજન,
કીર્તન, કડવાં—મીઠાંના ઢાળ, લગ્નગીતો, રાજિયા, હાલરડાં, ગરબા,
ગરબીઓ, રાસડા : એ આપણી ભોમજન્યો સંગીતદેવીનો રસ-
પરિવાર. નરસિંહ, પ્રેમાનન્દ, દયારામ : ગુજરાતના મહાકવિઓએ
પ્રધાનતઃ સ્વતન્ત્ર ગુજરાતી છન્દરચનામાં ગાયું છે. ‘સોરઠ મીઠી
રાગિણી’ એ પદમાં ગુર્જરગીતકલાની પ્રાચી પ્રશસ્તિ છે. ગુજરાત-
જન્યું રાસનું છન્દસ્શાસ્ત્ર સુમધુર સંગીતસોદામણું ને કલા-
સંસ્કારી છે.

આપણા દેશે રાસના પ્રતિહાસ શ્રી કૃષ્ણપ્રાયોન છે, પાંચ હજાર
વર્ષજૂના છે. જગતના એ મહારાસધારીએ દ્વાપરની છેલ્લી અર્ધ-
શતાબ્દ ને કલિની પહેલી અર્ધશતાબ્દ ગુજરાતે ગાળી. ને ગીતાના
રસજીવનના રાજરમતના કંઈ કંઈ મહારસ બેસ્યા. એ રસો વૈ સઃ
ની રસરમણા તે રાસ.

ને આપણી પ્રાચીન કવિતાનાં પગરણ પણ મંડાણાં છે રાસ આપણા આદિકવિ મહેતા નરસિંહને ત્રિપુરારિ શ્રી ગોપનાથજી તપપ્રસન્ન થઇ ગોલોકના રાસમંડળની ઝાંખી કરાવી; ને પછી સિંહ મહેતે દીકું તે ગાયું. ગુજરાતના કવિવરો દર્શનવાદી દેખે તે ગાય છે. ‘હાં રે કાષ્ઠ માધવ લ્યો, માધવ લ્યો’ પોકા રસમહિયારણ્ય મીરાંના રાસ ગુજરાતજીને કંઠે સાકરના કટકા ને મીઠા ને માળાના મોતી જેવા ચમકતા લાગે છે. શણગારના કાળના વદલજના ગરબા પૂરની પેરે ઉછળતા જનવનમાં પડા પાડતા વહે છે. રત્નાની પારમાસી ને પ્રીતમની જ્ઞાનપારમાસ કવિતા રતન જેવી ઝળકે છે. સામવેદના રાસ શ્રીમદ્ ભાગવત અવતર્યા; અને ભાગવતમાંની રાસપંચાધ્યાયીએ અમૃતઅંજલિ ને રાસભાવનાને ભારતવર્ષે સજીવન રાખી. એ વૈષ્ણવી રસવિ શાંકરમાર્ગમાં, દેવીમાર્ગમાં, વામમાર્ગમાં ને હેલ્લે હેલ્લે સ્વ નારાયણ સંપ્રદાયમાં સત્કારાયું. વાર, તિથિઓ, માસ રચાયાં, ગવ ઝીલાયાં. વિરહની તાલાવેલી, દર્શનઝંખના, હૈયાના ફોડ, મ મનોરથ, મિલનની આતુરતા, પ્રેમના આત્મપોકાર; કવિતા, કહા ઉર્મિના ઉછાળા. સંગીતની હલકભરી સુકુમારતા : એમ નાના રસદષ્ટિએ નિહાળતાં આપણા દેશે તો રાસનો રસરાજવી છે એ અજોડ વૈષ્ણવ કવિવર દયારામ. ગુર્જર કવિતાદેશે રસસરિતાએ હૈયાઉછળતી ઊળ તો એ રેવાતીરની. પણ રાજ કરતાં પ્રજા એમ દયારામભાષ્યથી ચે લોકગીતના ફટલાક રાસ અદેકરા છે. સિંહ મીરાં બાલજી રત્નો રાજે પ્રેમસખી દયારામ-એમની : રચનાનો વિષય હતો એક જ : પ્રેમભક્તિ.-મીરાંની એક કડીમાં સહુની રસોત્કટ કવિતાનો રસમન્ત્ર છે—

પ્રેમની, પ્રેમની, પ્રેમની,

રે મહેને વાગી કટારી પ્રેમની.

‘પ્રાચીનોમાં ઉલ્લાસ નથી’ ભાખનારાંઓ ઉલ્લાસનો અર્થ રુચિઅનુસાર કરતાં નથી? ને પ્રાચીન યુગનો ઇતિહાસ કપોલકલ્પિત રીતે ઉકેલતાં નથી?

દયારામ પછી આપણા દેશે નવો યુગ ખેડો, ને દલપતરામે વિદ્યારૂપી વાડીનાં ઘોળ ગાયાં. કચ્છગરબાવળીમાં ને છૂટક છૂટક દલપતરામે એટલી ગરબીઓ લખી છે કે ઉપહાસમાં એમને ગરબી-બદ્ધ કહેતા. દલપતયુગમાં દલપતગરબાવળી, દલપતરામની પોતાની પેઠમ, લોકઘ્ઘાલી ને લોકઝીલાતી હતી. દલપત ઉગ્યા પછી દશેક વર્ષે નર્મદનો સિતારો સાહિત્યાકાશમાં ઉગ્યો, ને એણે નવયુગની કુદરતવર્ણનની પહેલી ગરબીઓ ગાઇ. પછી નર્મદના સન્મિત્ર નવલરામે બાળગરબાવળી રચી. કન્યાશાળાઓમાં એ આવે છે ને આપણી બાળકીઓ અર્ધી સદીથી એ ગાતી ઉછરે છે. નવલરામ-ભાઇ તો ગરબીઓનું પિંગળ પણુ રચવાના હતા. દિ. બ. રણુ-છોડભાઇના લલિતાદુઃખદર્શક નાટકમાંનો લલિતાનો પત્ર ત્યહારે લોકઝીલાતો હતો ને રાસમાં ગવાતો. પછી થયા મણિલાલ ને ડૉ. હરિલાલ ધ્રુવ. યૂરોપઅમેરિકાને આંગણે એમણે ગુજરાતના પડછન્દા પાડ્યા. એ મહારથીઓએ રાસગીત ગાયાં નથી. ને મણિલાલના મિત્ર બાળાશંકરે અને શિષ્ય સમા કલાપીએ પણ રાસ રચ્યા નથી. ડૉ. હરિલાલ પછી પ્રગટ થઇ કુસુમમાળા. લલિતાના પત્રના ઢાળના ને બીજા એમાં રાસ છે; પણુ ચાર દાયકે ચે આજ એ, એએક અપવાદ સિવાય, લોકઝીલાતા થયા નથી. આ સંગ્રહમાં સંગ્રહેલી અને અન્યત્ર ગવાતી ‘આવો, ફૂલડાં મધુરાં રે!’ એ એક એમાંની લોકઝીલાતી ગરબી. સરસ્વતીચંદ્રના મહાચતુષ્ઠ્ય ચોકમાં ગરબીઓ છે, આ સંગ્રહમાં ચે એમાંથી સંગ્રહી છે, પણુ ગોવર્ધનભાઇને કાઇ રાસ, એમની ‘દીધાં છોડી પિતામાતા’ની ગઝલ પેઠમ, લોકઝીલ્યો

થયો નથી. ગોવર્ધનભાષનામાં પૂરની પરુષતા હતી, ઝરણુની સુકુમારતા નહોતી. મણિશંકર-કાન્તનો કવિતાભંડાર જ થોડો છે, ને ગરબીઓ એથી યે થોડી છે; પણ છે તે મુગ્ધાના જેવી સુકામળ છે. ‘મહેમાનો ઓ વ્હાલાં ! પુનઃ પધારજો !’ એ અમારે કાળે રચાયેલી ગરબી તો બે દાયકાથી લોકસમારંભોનું જાણે વિદાયગીત થઇ રહી છે. ‘મીઠડાં જીવન હ્યો, જીવન હ્યો’ ને ‘જલ જરવાને ચાલો રે એવાં એવાં શ્રી રામમોહનરાયનાં રાસગીતોમાં દેશપ્રીતિનો પ્રધાન ભાવ છલકાય છે: કાંત્રિસના ઉષઃકાળની સ્વદેશાભિમાનની એ ગરબીઓ. પણ આપણા આ નવયુગમાં રાસને સાચી સંજીવિની છાંટીને લોક-ઝીણાતા તો કીધા સ્વ. વાધજી આશારામ ઓઝાએ. ખરી રીતે આપણે ત્યાં સંસારનભોમંડલે રાસયુગ બેઠો ‘પુનમચાંદની’થી. ગુર્જર સુન્દરીએ મન મૂકીને નવરાસ ગરબે ફરતાં ત્યાંથી ઝીલવા માંડ્યા. વાધજીભાષના સમકાલીન ને પ્રાતિજ્ઞન્ધુ દેવરામભાષનો પંચપાંખડી રાસ ‘નૈષધનાથ ! તજી ના જશો વને’ પણ નવરાસઝીલનારીઓએ મનભર ઝીલ્યો છે. પછી રચાયા સ્વ. ડાહ્યાભાષ ધોળસાજીના રાસ: ‘ઉગ્યો સખિ ! સૃષ્ટિનો શૃંગાર’ ને ‘શ્રી નટવર વસન્ત ચેષ ચેષ નાચી રહ્યો.’ એ કવિતા પણ આપણા સંસારે સારી ઝીલી. પછી આઠ્યા મૂળશંકરભાષના ને ફૂલચન્દભાષના રાસ: ‘મોહિની માયા મનોહર રાસે રમે રે’ અને ‘અહો ! બહાનાદ ગાળે.’ અને પછી તો એવું થયું કે જાણે રાસ વિનાનું નાટક જ ન હોય. ‘ગાળે પાટણપુરમાં ગરવી ગુર્જરનો ધણી રે’ એ શ્રી બાપાલાલ ભાષશંકર ભટ્ટનો સુબોધ-ગરબાવળીમાંનો જસમાનો રાસ પણ સતીભાવિની લલનાઓએ હેંશથી ગાયો. તે પછી ૧૯૧૦માં છપાયો મ્હારો પહેલો રાસસંગ્રહ. ઠીક છે; લોકને એ રાસ ગમ્યા; સુન્દરીઓએ સારા કલા; રાસર-સિયેણોએ મનમાન્યા ઝીલ્યા. પણ સુન્દર મનોહારી જૂના રાસોનો

ઉમંગઉછળતો ઉપાડ એમાં નથી. મહારા રાસથી મહારી રસભાવના હજી તો પરિતપાંધ નથી. અને પછી તો પ્રત્યેક નવકવિતાકારે રાસ રચ્યા છે. ખજરદાર, લલિતજી, કેશવ શેઠ, શ્રી રાયચુરા, શ્રી વસન્ત-વિનોદી (ડૉ. ચન્દુલાલ દેશામ), સ્વ. ડાહ્યાભાઈ પટેલ, શ્રી મૂલજી વેદ, સ્વ. બોટાદકર, શ્રી વાસુદેવ શેલત, શ્રી દેશજી પરમાર, શ્રી મજમુદાર, શ્રી ચન્દુલાલ મહેતા, શ્રી મનહરરામ, શ્રી ચન્દ્રકાન્ત ઝોઝા, શ્રી પ્રભાસ્કર, શ્રી ત્રિભુવન બ્યાસ, સ્નેહરશ્મિ, શ્રી ચન્દ્રશંકર પંડ્યા: સ્વ. વિજ્યાગૌરી ત્રિવેદી, સ્વ. કનુલક્ષ્મી દવે, સ્વ. ચૈતન્યબાલા મજમુદાર, સ્વ. ત્રિભુવનતનયા, સૌ. દીપકબા, શ્રી જ્યોત્સ્ના શુક્લ: શ્રી નૃસિંહાચાર્યસંપ્રદાયનાં સાંપ્રત આચાર્યશ્રી અને નવલરામભાઈનાં દોહિત્રી શ્રી આચાર્યપત્ની: એ સહુની રાસરચનાઓ ગુજરાતવિદિત છે. અને શ્રી શેઠના, શ્રી રાયચુરાના, સ્વ. બોટાદકરના, શ્રી પ્રભાસ્કરના તો નિરનિરાળા રાસગ્રન્થો પણ છે. અને શ્રી ખજરદારનો રાસસંગ્રહ તથા શ્રી પ્રભાસ્કરનો ને શ્રી ચન્દ્રકાન્ત ઝોઝાનો બીજો ભાગ થોડુકમાં છપાવાના છે. અને છેલ્લે છેલ્લે છપાયા, અંજલિઝીલ્પા મેઘજલ સમા, શ્રી મેઘાણીના ' રઢિયાળી રાત'ના પ્રાચીન રાસસંગ્રહ એમની પ્રસ્તાવનાઓએ તો ભૂમિભરમાં પોકાર પાડ્યો કે અમને સાંભળો. અને પછી ઝોણુ છપાયો મહારો બીજો રાસસંગ્રહ. નર કે નાર, આજ કોકજ આપણી કવિતા રચતાં હશે જે રાસ નહિ રચતાં હોય. ગુર્જરસરસરિતાઓનાં ગુજરાતીઓ પાણી પીએ છે, ગુર્જર-ભૂમિના ઘઉંઓઆ આરોગે છે: આજનાં આપણાં કવિમયૂરો અને કવિયત્રીકાકિલાઓ પણ આજ પાછાં આપણી કવિતસંગીત દેવીઓને ભક્તિભાવે અભિનન્દતાં ને ઉપાસતાં થયાં છે.

આપણો યુગયુગજૂનો સંસાર સંસ્કારસોહામણો છે; ને એ સંસારે રાસનાં ને રસરાજનાં પર્વ છે. જલભર્યાં મેઘ આવે ત્યારે મેઘ પેરે હૈયાં ઉભરાય એમ આપાઢી પૃથ્વીમાંએ નગરનગરે બાલિ-

કોતસવ થાય છે, ને આપાઢી અમાવારયાએ સુન્દર્યુત્સવ ઉજવાય છે. જન્માષ્ટમી ને રામનવમી છે વૈષ્ણવી રાસપર્વ. વસન્તપૂર્ણિમા ને શરતપૂર્ણિમા તો છે ગુર્જરસુન્દરીના ચન્દનીના ચોકચીતર્થો રસોત્સવ. પ્રતિવર્ષ રવામી નારાયણ સંપ્રદાયના ચતુર્દિશ્ચા સમા ચાર સમૈયા બરાય છે, ને સમૈયે સમૈયે સાધુ-સન્તો ત્રિરાત્રી કે પંચરાત્રી રાસ રમે છે. કેટલાક બ્રાહ્મણવર્ણીમાં લગ્નોત્સવ પ્રસંગે બહેવાણો લગ્ન-મંડપે હમચી ખૂંદે છે. પશુ રસના પર્વ સમુદાય રાસનું પરમ પર્વ તો શરદની નવરાત્રિ. નગરનગરે શેરીએ શેરીએ ચોકે ચોકે નર ને નાર આજે યે ટોળે મળે છે ને રસરાસ ઝીલે-ઝીલાવે છે. શરદની પૂર્ણિમા પેઠમ સુન્દરીની પશુ સૌન્દર્યપૂર્ણિમા ત્હારે ખીલે છે.

આપણા આ નવયુગમાં યે રાસનાં નવપર્વ મંડાયાં છે, પશુ હજી સંસારસત્કારાયાં નથી. વસન્તોત્સવો ને શરદુત્સવો, કન્યાશાળા-ઓના ને સ્ત્રીમંડળોના ઉત્સવસમારંભો નવસુન્દરીનાં નવયુગનાં રાસપર્વ છે. પશુ નવરોગ્યા ફૂલછોડ સમા તહેમણે હજી આપણા સંસારે મૂળ માંડ્યાં નથી કે ફૂલડે પ્રકુલ્યાં નથી. હજી તો એ સંસારના શોભાસમારંભો છે, સંસારના જીવનસમારંભો નથી થયા. હજી તો એ નગરમન્દિરે ઉજવાય છે, ગૃહિણીને ધરઆંત્રણે ઉજવાતા નથી.

રાસનાં નવ પર્વ સ્થાપ્યાં તેમ નવસુન્દરીએ રાસને નવશણગારે સજાવ્યા છે. મંગલ અવસરે જાગે ધૂમતી બક્તિબાવિકાઓ માટલી કે ગાગર લઇ ધૂમડી ધૂમતી એને સ્થાને આજ બધુંખડું કાપર-બરાસના લોટા આવ્યા છે એ તો મોતીને બદલે ‘કલચરિયા’ મોતી આવ્યાં: એમાં કલાવેલ મ્હોરી નથી. તેમ દામણીયાળા હિંગળોક-પૂર્વા શિરસેથલે જાગમંડપ લેઇ જોગમાયાની સાહેલી શી ધૂમતી સુન્દરીની પેરે ધૂમવાની આજ રસવૃત્તિ થાય ત્હો યે એ જાંગનાં

એમ નવલોલક્ષ્મીમાંની થોડીકમાં હશે. ઠોશિયાનો પાચકમકા એ ઝોછો થયો છે; તેમ અણુવટ વીંછિયાં માંછલીઓ ઝાંઝરઃ ધૂધરિયાળા ચણિયા ને પાચઅલંકાર ઝોસરી જતાં એ ધૂધરીનો રણકો પણ રાસમાંથી મયો છે. છતાં રંગબેરંગી રાસદંડ, ઝાંઝો ઝમકારતી ખંજરીઓ, મિ. નરસિંહરાવની ટોળ છતાં એ લક્ષિતજીને હૃદયપ્રિય મંજુલ-ગુંજતા વિજયશાળી મંજુરા, હિરના સૂર સમી વાંસળી : નવસુન્દરીએ ધરાવેલા નવરાસના એ અલંકારો છે. રાસ રમતાં રમતાં ગેદ-ગુંદન પણ રચાય છે. ફૂલને શણગારવાં એ કપડું છે, એમ રાસને શણગારવા એ કપરા છે. ગુજરાતની રસરસિયણોએ એ કપડું રસ-કાર્ય કીધું છે : આપણા સંસારના શણગારરૂપ રાસને રસસામગ્રીથી શણગાર્યા છે.

રાસ એટલે ગીત લાવ વાલ ને નૃત્યનો સંવાદ. અને એ ચારેમને બહલાવનાર, એમની ફેરમને ફેરાવનાર, એમનામાં ચેતન-પૂરનાર સંવાદસર્જક પ્રાણુતત્ત્વ તે હીંચ.

તો પ્રશ્ન એ થાય કે હીંચ એટલે શું ?

સાગરનો આ કાંઠો હીંચ ને ઝોછું ઝોળખે છે. સંગીતશિક્ષકો-મૂઠને કહ્યું છે કે શાસ્ત્રીય સંગીત હીંચને ઝોળખતું નથી. સોરઠ હીંચને પિછાને છે, મોરઠિયાણીઓ હીંચની સહિયરો છે.

શ્રીમાળી પ્લાક્ષણના લગ્નોત્સવોમાં એક રસિક લોકવિધિ છે : હમચી ખૂંદવાનો. લગ્નતિથિઓમાં વરપક્ષ ને કન્યાપક્ષની વહેવાણી એક દિવસ લગ્નમાંડવડે મળે છે ને ગીત ગાઇ હમચી ખૂંદે છે. એ હમચી એટલે એક પ્રકારનો સાદો કુસંગૌરવવન્તો નાચ.

હીંચકો તો ગુજરાતે ઘેરેઘેર ને કુંજેકુંજે છે. જગતની મહા-

પ્રભાસીના ગૃહશણગારનાં રાયરચીલાંનું પ્રદર્શન ભરોઃ હીંચકો ગૃહશણગારનો તાજ છે.

હમચી, હીંચકો, હીંચકવું, હીંચ : એ સહુ એકકુલોત્પન્ન શબ્દ-પરિવાર છે.

હીંચ એટલે એક જાતનો હિંડોળ; અમુક પ્રકારનો આરોહ-અવરોહ; ઉર્મિના ઉછળાટનો ઝોળ.

આઠદશેક વર્ષો ઉપર સાન્ટાક્રુઝને રાજમાર્ગે અમે જતા હતા, ગોકુળઅષ્ટમીનો જન્મોત્સવ ગોકુળના મહારાષ્ટ્રી થેરૈયા ઉજવતા તે જોતા હતા. લોકજીવનના રસરસિયા સંગાથીએ કહ્યું : ‘કવિ ! કવિતા-નું ડોલન એક જ નથી હો ! ડોલન, ઝૂલન, ધૂનન—’

એ ધૂનન તે ચલતી : એ ઝૂલન તે હીંચ. કવિતામાંના ડોલનનો અર્થ આજ આટલે વર્ષે હવે ગુજરાતને ફરી રહમજીવવો પડે એમ નથી.

હીંચનો પહેલો હિંડોળ હાલારમાં સાંભળ્યો : ૧૮૯૩માં, મોરબીના દરવારી બેન્ડમંડળમાં.

ગેરવાની ડાળે રે રૂખખડિયો અરૂંખિયો;

એવો અરૂંખ્યો કાંઈ મોરલી માથે નાગ જો !

એવો અરૂંખ્યો કાંઈ નરને માથે નાર જો !

રૂખખડ બાવા ! તું હળવો હળવો હાલજો.

બેન્ડ વાગતું ને સહુનાં હૈયાં હિંડોળે ચડતાં. સ્વ. વાલ્મીકીના સ્વદેશીભાવનાનું એ એક રસિક કલાવિધાન.

ઓધવજી ! સન્દેશો કહેજો સ્થામને

એ સાદા ચરણને હીંચને હિંડોળે ઝૂઝાવિયે તો પેનો ઢાળ થાય.

પછી ૧૮૯૬માં મોરબીનીયે પેલી પાર, હાથરને તીરે, રણને
કઠિ ન્હાતી જરાળમાં સાંભળેલી બાળાઓની એક કડી સાંભરે છે:

આ ઘૂમે-ઘૂમે ધમધાર વાદળ વરસે છે;

આ વીજળાડી વૈશાખ યોગમ ચમકે છે.

એ માસે ના જન્મ્યે રે પિયુ ! પરદેશમાં : દલપતરામના એ
ધ્રુવચરણમાં હીંચની છાયા છે.

ઓધવજી ! અખળા તે સાધન શું ચે કરે ? ઓધવજીને પૂછતી
પ્રેમધેલી ગોપીજનનો અન્તરપલટો એ છેલ્લા અક્ષરચતુરંગના ઝોળમાં
હિતરેલો છે.

સજની ! શા માટે રીસાણી કે રાણી રાધિકા રે લોલ ?
એ દલપતરામની ગરબી.

વનમાં બોલે બીજા મોર,

કાયેલ રાણી કિલોલ કરે રે લોલ.

x x x x
એવો મ્હારો નાવણનો કરનારો,

જદવરાય કપ્હારે આવે રે લોલ ?

આવશે સાતમ ને સોમવારે,

આઠમની અધરાતે રે લોલ :

દલપતરામના એ જ ઢાળનો હીંચને હિંડોળે ડોલ-નો એ
સોરઠી રાસ.

સોળ-સોળ ગોપીઓ ટોળે મળી રે;
જમના ઝીલવા જાય,
બહાલા ! અળગા રહોને.

આપણે ત્યાં ગુજરાતે એ ગરબી ત્રણ તાળીની રમઝટમ
ચલતીને ઢાળે ધૂમતી બાળાઓ ગાય છે. એ જ ઢાળ

ઝરમરિયાનું ઝૂમખડું રે;
જદવકુમારનાં રાજ,
આછા ઝરમરિયા રે:

ચામાં, હીંચના હિંડોળે ડોલતી, પૃથ્વી પેરે દેહવેલના ધરીધૂમં
ને રાસના મંડળરમણે મયૂરીડગલે સંચરતી, ઢોલકના કલબોલ સાં
ગાતી, સોરઠિયાણીઓને દીઠી છે.

દલપતગરબાવળીમાં ગરબી છે.

આધો-આવોને સખિઓ ! આજ ભરતજ ભરવાને.

રાજકોટ હિન્દુકન્યાશાળાની બાલિકાઓએ એ ગરબીનો રાસો
કીધો હતો. પાચવેલની ઠેશીઓનો કમકા લેપ-લેપ, ગીતને ને દેહવેલ
હીંચને હિંડોળે ચઢાવી, ગુજરાતની એ ગરબીનો સોરઠી રાસડો કીધે

રાસમાંનાં ગીત કવિત નૃત્યના ઉર્મિહિછળાટનું પ્રાણતત્ત્વ હીંચં
હિંડોળ છે. રાસ રચનાર ગાનાર ઝીલનાર એ રસહિંડોલે જોટા
તન્મય થાય એટલો રાસ જામે. ચાલવું ને કમકાથી ચાલવું, નળ
માંથી અખંડ ધારા પડે ને ઉર્મિહિન્ડોલે ડોલતાં સરિતજલ વહે
એવો એ રસબોદ છે. એક એ કે જૂઠ્ઠી સાગરતરંગાવલિના હૈય

હિંડોલે હીંચકેલાં જશરસિપાં એ તરંગમૂઝનનાં નિજનિજનાં અનુભવ
સંભારણું સંભારશે તો હીંચનો અર્થ સહેજે સહમજશે.

એક વાર ગોકુળ આવજો,
ગોવિન્દરાય ! એક વાર ગોકુળ આવજો;
શોભીતા શયુગાર લાવજો,
ગોવિન્દરાય ! એક વાર ગોકુળ આવજો:

અથવા

ચન્દનથી યોળાપ રિયા, હરિ ! કિંયાં ગિયા'તા ?
આ કૂલની ફેરમ ફેરાયઃ
કિયો ને હરિ ! કિંયાં ગિયા'તા ?

અથવા

લ્યો-લ્યો, મોતી વેરાણું ચોકમાં.
લ્યો-લ્યો, સસરાજી મ્હારા રાજવી;
લ્યો-લ્યો, સાસુ સમુન્દરલ્હેરઃ
રાજ ! લ્યો-લ્યો, મોતી વેરાણું ચોકમાં.

પાવલિયાની ઠેશીઓ લેતી ઠમકેથી ઠમકતી સોરઠિયાણીઓ એ રાસ-
ડાઓને અજગ રસહિંડોલે ડોલાવે છે : જાણે વસન્તવેલીઓ ફૂદડી
ફરવા નીસરી !

મોરલાના ધણુને નદીપટમાં રમતું દીકું છે ? -ત્રીશ્વ-ચાળાશેક
મોરલાનું સ્હાંજે પાણીઆરે પાણી પીવા આવેલું ધણુ. મંહી પાંચ-
સાતેકે કલા કીધી હોય ને નાચતા હોય : એવો સુન્દરીઓનો કલાકલાપ
રાસ રમન્તાં હૈયાના ને અન્તરિક્ષના અનિલપ્રકુલ્લો જીલી રહે છે.

ગુજરાતે તો રાસને તાળાં દેવાતાં-દેવાતાં રહી ગયાં. દયારામ-
ભાઈને અમદાવાદના નગરમન્દિરમાં ન પેસવા દેનારા ચોકખલિય !

કષ્ટક વર્ષો ઉપર જગ્યા હતા. સદ્ભાગ્યે સુશુદ્ધિ વિજયશાસિની નીવડી, ને દયારામભાઈને નગરમન્દિરે પધરાવ્યા.

સ્વામી નારાયણના કીર્તનોમાં પણ હીંચના હિન્ડોળનો રસઝોળ મનમોહન રસોર્મિએ જૂલન્ટો છે:

જોધ રસિયો રૂપાળો રંગરેલ રે
ધેર જવું નથી ગમતું.

કેમ કહો છો ‘ગાય નહોતી?’, મ્હારા બ્હાલા !
કેમ કહો છો ‘ગાય નહોતી’ રે ?
સોનાશીંગડીએ ને રૂપાની ખરીએ,
હીરની દોરીએ હતી રે: કેમ કહો છો.

ત્હારો ચટકરંગીલો છેડલો, વ્રજચન્દા રે !
કાંધ નવલ કસુંબલ પાધ, નન્દના નન્દા રે !

પૂર્ણિમાછલકાતા મન્દિરચોકમાં કે ગોમતીતીરે આંખાવાડિયાને કુંજછાંયડે સાધુસન્તના એ રાસ સાંભળે-નિરખે ત્હેને હીંચ થું એ અણુરહમળયું ન રહે.

ઋષિરાયજી તો અર્વાચીન છે; બેએક વર્ષ ઉપરજ વિદેહ થયા; દલપતરામ પાસે ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટીમાં હતા. એમનાં કીર્તનોનો હીંચહિન્ડોળ પણ ઉર્મિહિછળતો હૈયાડોલાવન્તો છે.

ભલે થુકન થાવ સારા, આનન્દ છે રે લોલ.

કાળજની વાત કેને કહિયે ?
ગોવાળિયે ઘેલાં કીધાં રે.

દેખો સખિ ! ડાકારિયો,
કાલિન્દરીને કાંઠે ઉભો રે.

વઢકારી નારી એને કહે છે વઢકારો;
હાં રે મહેં તો દીઠો છે ડહાપણનો દરિયો:
કાલિન્દરીને કાંઠે ઉભો રે.

ચાળાશેક વર્ષ ઉપર સૂરતમાં ભવૈયા રમતાંતા: પાયે ઘૂંધરા
ખાંધીને સાક્ષાત્ નાચતા નાચતા

સુન્દર વેણુ વાગે, વેણુ વાગે
ગાતા દીઠા—સાંભળ્યા હતા.

એ નૃત્યકલાની ખારાખડીને પગઠમકે ને હીંચહિંડોલને રસહીંચકે
ગરખી મ્હડે તો ગરખીનો રાસડો થાય.

એક વેળા એક કેવળચૂલવાદી વિજ્ઞાનવેત્તા (A materialist scientist)એ પૂછ્યું: ' આત્મા—આત્મા ! આત્મા જેવું
છે શું ? હોય તો બતાવોને. ' ઉત્તર દીધો: ' શય તો દીઠું છે:
જીવતું માનવી યે દીઠું છે: ખીજમાંથી પહેલું' બાદ કરો, ને જે
શેષ વધે એ આત્મા.'

એમ:

સાડું—સાડું રે સૂરત શહેર, મુંગઈ અલખેલી: એ ગરખી.

એવો નન્દકુંવર શું નેહ, બીંજે મ્હારી ચુન્દડલી: એ રાસડો.

ખીજમાંથી પહેલા ચરણની બાદબાકી કરશે તો શેષ વધશે એ
હીંચનો હિંડોળ.

ને એ હીંચનો હિંડોળ તે રાસનું પ્રાણુતત્ત્વ.

માનવીમાનવીએ રુચિભેદ હોય. પણ સર્વસુન્દર રાસ રમાતો મહેં તો દીઠો છે રાજકોટમાં, જામનગર ઉતારાના એકઠાળિયામાં. દીવાસાનું પર્વ હતું, નમતો પહોર થયો હતો, દશક ખવાસણો હતી. વચ્ચે એક લોલણી ધીમું ઢાલક બજાવતીતી; ચામાં ગીત ગવાતું 'તું; ને-પૂર્વે કહ્યું છે તેમ-પૃથ્વી પેઠે એ ગતિએ-ધરીચક્રે ને સૂર્ય-બ્રમણે પ્રત્યેક ઝીલનારી નાચતીતી. દલપતરામના સરસ રાસ સાંભળ્યા છે એ : અમદાવાદના રાજમાર્ગે શરદની ચન્દનીમાં 'એ માસે ના જપ્તયે રે! પિયુ! પરદેશમાં : ' અને રાજકોટ હિન્દુકન્યાશાળામાં 'બરત જ બરવાને.' ને નર્મદનો સાંભળ્યો છે એક : 'સ્થાનની શોભા તે રણિયામણી.' જાળાઓની રસરમતોનો રાસ મચ્યો છે એક : કે મોર! મોર! કહ્યાં થકી જપ્તશ? ભમર બૂલી મોરલી રે! કાન્તનો 'મહેમાનો ઝો ઝાલાં!', ખખરદારનો 'ગુણવન્તી ગુજરાત', રામમોહનરાયનો 'જળ બરવાને આવો રે' ઉત્સવસમારંભોમાં અનેક વેળા સાંભળ્યા છે. રામમોહનરાયનો 'મીઠડાં જીવન સ્યો, જીવન સ્યો,' મિ. નરસિંહરાવનો 'આવો ફૂલડાં મધુરાં રે!' અને શ્રી મનહરરામનો રાસ 'આવો-આવો, પધારો, મેધેરાં મહેમાન!' કન્યાશાળામાં ગવરાવેલા પણ છે. કેશવ શેઠનો નિરાશાનીતરતો રાસ માથેરાનને શિખરે સાંભળ્યો હતો : 'નિર્જન વનવગડે, અલી વાદળી! જળ શ્યાં ઢોળવાં અમથાં?' ને 'કેવડિયે ગૂંથાં છાગડી રે' એ રંગ ચિત્ર સુગન્ધભર્યું ચરણુ તો ચોરો લેવાનું મન થાય છે. લાલતજનો ઉરડોલાવન્તો રાસ 'આવ્યા આવ્યા આપાઢીલા રાજ, ડોલે એવાં હૈયાં, સખિ!' એ તે આઠ માસે આવતા મેધનો રાસ છે, કે વર્ષા પહેલાં ધેર વળતા કન્ય કોડા-મણાનો? 'કાણે હિંડોળી આ હીંચકાની દોર?' એ રાસ મધ નવરાત્રીમાં મ્હારે આંગણે ગવાતો સાંભળી હું તો મન્ત્રમુગ્ધ થયો.

હતો : નકલ ઉતરાવી મંગાવી. કોકે કહ્યું ‘છપાયો છે, ત્રિભુવન વ્યાસનો છે.’ બોટાદકરના ધણાખરા રાસ-સાંભળ્યું છે કે-એએક માસમાં જ રચાયેલા છે એ હકીકત ઉત્તરાવસ્થામાંનો એ એમની નાડીઓમાંનો રૂધિર થનગનાટ સંભળાવે છે. સકલ રાસમંડલે શિરો-મણિપણનો મૂને તો પક્ષપાત છે ‘આશાભર્યા’નો. મેઘકંઠીલો ચારણ એ ગવરાવતો; દરબારો કારભારીઓ ભાયાતો કુંવરો એમાં નવરાત્રીએ ધૂમતા : મૂને એ રાસે ફરતાં આવડતું હોત તો હું એ એમાં ઉતર્યો હોત. પુરુષરાસધારીઓના રાસ ગમતા’તા દરબારશ્રી ગોપાળદાસની ઢસાની રાસમંડળીના અને હમણાં જ દીઠેલા ઉમિયા-પુરી (ઉંઝા)ની ખેડૂતમંડળીના :

દળ હાલ્યાં ને વાદળ ઉમટ્યાં;

ગોકુળમાં ટહુક્યા મોર :

કે રમવા આવો, સુન્દરવર શામળિયા !

અને

રસિયો રસે ભર્યો રે,

ઠહાલો મ્હારો વિઠ્ઠલવર વરણાગી રે.

અને

ગોકુળમાં મ્હારું ધર છે,

નન્દલાલ ! ગાગર ભરવા દે.

સર્વશ્રેષ્ઠ એકાકી ચરણ તો એક સન્ધ્યાએ દૂરવાહિની કે અનિલલહરી જૂનાગઢમાં આવી શ્રવણપુટમાં ઢોળી ગઇ’તી : ‘સાથે સગરસ લેતા જાજો, કે આગળ નહીં મળે રે લોલ.’ ‘કારતક રસની કુંપળી’ ને ‘કરડ્યો શ્યામજીજંગ’ પદઝળહળતા રતનાના મહિના ‘મહિનાઓ’ના સાહિત્યસંગ્રહે મુગટમણિ લાગ્યા છે. ‘અલખેલો છોડીને નહિ થઉં આરણ’ એ પદમાં ગોપીહૃદય-કે જગત્ત્રસિકાનું હૃદય ઠલવાયું છે

એવું એક પદમાં ક્યાંક જ ઠલવાયું હશે. ગીતવિદોષી એકલી અગદિંડોલની હીંચ ખેલાતી ચે દીઠી'તી જીર્ણદુર્ગના રાજચોકમાં : એ તો હતી વેલીશ્વન્દ પેઠે ઉછળતી દેહડાળીઓની સુકુમાર નૃત્ય-કલા. રાસમંડળે મ્હારી રસિકતાને ગમે છે, ટેનીસને ભાખ્યા છે એવા League-long rollers thundering on the shore સર્પખડા, રસપ્રલંબ ઢાળ ને ઉરપ્રલંબ સૂર : આશાભર્યાં, વનમાં ખોલે ઝીણા મોર, મોર મોર, વીંઝણો રમણ મ્હડ્યો રે લોલ. ધેન બરી અર્ધતન્દ્રા શી રાસની રસખુમારી, પ્લહવલ્લીના ઉન્માદનિશા સમી, તો એકદા મ્હડી'તી વેરાવળમાં, પાટણદરવાજાની અગાસીમાં. છપનકોટિ યાદવકુલને ઓહિયાં કરી મચેલો સન્મુખ સાગર ઉછળતો; આધે ક્ષિતિજની પાંખમાં જગત્યશ્ચરવી સોમનાથનાં ઇતિહાસખંડેર લખાતાં; ચન્દનીઘોળી વેગવળની હવેલીઓ ઉપર સન્ધ્યાની સન્ધિકા વરસતી. પઢ્યારજી હતા, ખીજા બેએક મિત્રો હતા. એ એક ગ્રીષ્મની સાવસન્ધ્યા હતી એક ભાષ્યએ સહજ જ છેડયું :

કાળી-કાળી વાદળીમાં વીજળી અખૂંદ ;

કાળૂડો ધન ધોર :

કુંગરમાં ખોલે છે મોર.

સાચે જ એ રસફેર હતો. એ પછી પ્રભાસથી એક સંગીતશિક્ષક આવી દોઢેક કલાક ગાઇ-ગજવી ગયા : શિષ્ટાચાર કીધા, હૈયું અણ્ણ માત્રે ન્હોતું પરાવાયું. દિલ તો ડોલતું'તું પેલી રાસધુનમાં : કુંગરમાં ખોલે છે મોર. પ્રભાસના ઇતિહાસખંડેરો નિહાળી બેએક દિવસે ચોરવાડની લીલમલીલી કુંજોમાં જઇ 'પ્રીતમને દીઠો'તો 'ધોર' લખ્યા પછી એ રાસખુમારી ઉતરી. અનેક ઉસ્તાદો ને રામજીઓના ગીતરસિયા મુજબના એક લક્ષ્મીપુત્રે કહ્યું હતું કે

જાંદગીભરમાં ગીતમાધુર્ય તો એમણે ત્રીધુનું એક વેળા, પેટલાદ-
માં : 'માલજી ! ગૂંથી લાવ ગુણિયલ મજરો.' સૂરતમાં રાધાના ને
વડોદરે ઇચ્છામૌરીના રાસ લોકપ્રીતિત હતા, સાંભળ્યા નથી. ત્રીશ-
નારીઓના હાસ્યદોળાતા રાસ એ સાંભળ્યા છે : એક તો દલપત-
રામનો.

એક હતી મુસાફર ઘેલી, રે મુશુળે સાહેલીઓ !

એની આમળ એક તંપેલી, રે મુશુળે સાહેલીઓ !

અને બીજો

મહેં ટા આજે કીઠાં'ટાં પટરવેલિયાં રે લોલ.

અમારી પોળમાં એક યુવતિ બોલતાં તોતડાતી; ને એની ટીંખળી
સહિયરો કહિક કહિક એ આઠ કને રાસ ઉપડાવી ટીંખળ કરતી.

જોયા એ જૂના જોગી રે, કહે સહિયર ! તે કાણ હશે ?

કેન્ટની A priori conditions of knowledge કાલ ને
અવકાશ વિશેની દલપતરામની એ ગરમી લગ્ય મહાસત્યોને સંસાર-
ત્રીશતાં સરળ કરી ગાય છે. અમદાવાદમાં લોદણોના ગરબા, રાજ-
કોટમાં બીચડીઓનાં સ્ત્રીચણિયાં, જામનગરમાં ખવાસણના રાસડા,
ગિરિનગરે નરસિંહવિખ્યાત ઢેઢડીઓનાં રાસગીત આજે એ કાવલ-
મધુરાં ને સંસ્કારકંખવાયેલાં રતન જેવાં જૂના અગમગિયા શ્વા અંગે
છે. મીરાણીઓના કિન્નરકંઠ તો શોક કે આનન્દ અવસરે રાજદર-
બારોના શણગાર છે. મ્હારે સદાના અણુમાંભળ્યાના ઓરતા રહી
ગયા એક મુદામાપુરીમાંના રાજરામના : સ્વ. નથુરામ કવિએ
ન્હોતર્યો હતો, પણ ન્હોતું જવાયું. બારતનું રાસતીર્થ ગુજરાન છે :
પણ ગુર્જરકુળેમાં એ રાસેશ્વરનું નિજમન્દિર તો છે એ રસેશ્વરી
રસભૂમિકા સોરઠમાં. ઘટાલખ્યાતી કાવલ બોલે, ઝંરખે ઝૂંપી મયૂરો
ટહ્કે, ચન્દનીમાં ઝેલાં ખાતી ચક્રારડી ગાય, એની આજે એ સોર-

ઠિયાણીઓ રાસે ઘૂમે છે. રાસરસિયાઓ ! રાસ સાંભળવા હોય તો સોરઠે સિધાવજો.

કાષ્ટ રાસકોડિલો જાગે, પૃથ્વીપરકમ્મા કરાવે, ને દુનિયાને દાખવે એ સોરઠિયાણીઓના રાસ. રશ્મિયન બેલેટ ડાન્સર્સ ને સ્પેનિશ સોનેટા સીંગર્સને ધડીક તો એ વીસરાવે, ને જગતજનતા જૂલી છે એવી રસકલાનાં દુનિયાને રસદર્શન થાય.

જૂની ને નવી આપણી કવિતાને સ્ત્રીલવામાં ગુર્જરસુન્દરી પાછળ નથી એની હજી ચે પ્રતીતિ જોઈએ છીએ ? ગુર્જરસુન્દરી કવિતા ચરતી હજીરે છે એની હજી ચે આશ્ચંકા છે ? તો જાવ ને નિરખો. ફૂલમંડળીઓ સમા વિધવિધના ગૂંથાતા જૂનાનવા રાસના રાસસંગ્રહો. એ રાસસંગ્રહો સાક્ષી પૂરે છે કે ગુર્જરસુન્દરી ગુર્જરકવિતાનાં દ્વિધ પીપીને દ્વિધમલ હજીરે છે. દલપતે કાવ્યદોહનત્રયી રચી; ને નર્મદે દયારામસંશોધન કાધું-એમ પ્રાચીન કવિતાના જહુમાનથી આપણો નવયુગ ખેડો. આજના સાહિત્યસંસારે લોકસન્માન્ય અનેક સાહિત્ય-પ્રથાઓ સાહિત્યપરિષદના પિતા સ્વ. રણજિતરામ રથાપી ગયા છે; ને એમાંની એક તે લોકગીતોનો સંગ્રહ. અશુદ્ધ, કદરૂપી, આંખને અણુગમતી ચતુરસુન્દરસ્ત્રીવિલાસ ગરબાવળીના જેને આદર નથી એ રાસોત્સવનો ઉત્સવયો નથી. નડિયાદમાંથી પ્રગટ થયેલો સ્વ. ચતુર-લક્ષ્મીનો સંગ્રહ પ્રાચીન રાસસંગ્રહોમાં કદાચ સર્વોત્તમ હશે. શ્રી. મેઘાણીની, મીઠાં જલનાં સરોવરો સમી, સંગ્રહત્રયીમાં સોરઠનાં જૂનાં રસઝરણાં સ્ત્રીલામાં છે. નવા રાસોના અનેક રાસસંગ્રહ વિધવિધ રુચ્ચનુસાર રાસરસિયાઓએ છપાવેલ છે. અગદાવાદની શ્રી બન્ધુ-સમાજની ગીતમાળા એ એવો પ્રથમ રાસસંગ્રહ. પછી આજે તો પ્રત્યેક ઉત્સવસમારંભે સમારંભે ઉત્સવયોપાનિયાં પ્રગટ થાય છે.

નવરાસસંગ્રહોમાં આ રાસકુંજનો રાસસંગ્રહ સર્વમહોટો ને સર્વોત્તમ છે. ૧૭૩ ગીતો અને ૬૪ નાનાવિધ રાસ રચનારાઓનો બીજો આવો રાસસંગ્રહ છપાતાં વર્ષો વીતશે. આ રાસસંગ્રહ એટલે અનેક કથારસિકોનો સહકાર. આમાંનાં સહુ ગીતો સારાં કે એકસરખાં છે, કે સહુ ગીતો સહુને ગમશે એમ નહીં. પણ સૌ. શાન્તિ-ગૌરીનાં કાઠ ઉત્સાહ શ્રમ ખર્ચ વિનવણીઓ ધડીક અગગાં રાખિયે તો પશુ ગુર્જર કવિતા ને ગુર્જર સંગીતની એમની ભક્તિભાવભરી ઉપાસનાનું તો આ સંગ્રહ મૂર્તસ્વરૂપ છે. સૌ. શાન્તિગૌરી કહે છે કે ‘અમે નવસુન્દરીઓએ નવકવિતાને ઝીંઝી છે; આ રાસકુંજ અમારી સાક્ષી. રાસપર્વ ઉજવવાને વર્ષોનાં રસશ્રમ અમે વેઠિયે છીએ; આ રાસસંગ્રહ એનું મનોરથફલન.’ ને આ સંગ્રહની વિશેષતા તો છે એનો સહચારી સંગીતગ્રન્થ. સંગ્રાહિકાની સંગીત-ભાવના એમાં ઉતરેલી છે. હીયમાં તો નહિ; પણ રાગરાગણીમાં ગોઠવી રાસગીતોની સારીગમે એ ગ્રન્થમાં એમણે ગૂંથેલી છે. આપણી સાહિત્યકુંજે સૌ. શાન્તિગૌરીનાં આ પ્રથમ પગલાં નથી. વીસમી સદીના રહવારમાં આપણી ઓગળતાને હુલ્લમાવનાર સુન્દરીસુખોધના સંપાદક શ્રી રામમોહનરાય કહે છે કે દશેક વર્ષો ઉપર સૌ. શાન્તિ-ગૌરીએ આપણા સાહિત્યોદ્યાને પગલાં પાડ્યાં છે, ને સુન્દરીસુખોધમાં એમના બેએક લેખ છપાયેલા છે. ગુરુત્ત ગુર્જરસુન્દરી સૌ. શાન્તિ-ગૌરીના ઉમંગઉછગતા આ ઉમંગકાને ઝીંઝશે જ. રસરસિયેણ ગુજરાતણુને શોભતો સ્ત્રીસમાજ કાળેનો એમનો આ શ્રમ છે. પ્રત્યેક રાસસંગ્રહ પ્રગટે છે એ જાણે ગુર્જરભોમે એક રસવાદળી વરસે છે, ને ગુર્જરજનતાની રસિકતા એથી ઓછોવધતીયે પાંગરે છે. આ રાસસંગ્રહ પણ એક બરી-બરી રસવાદળી છે, ને ગુજરાતની રસિકતાને પાંગરાવશે.

ભારતઉદ્ધાનોમાં ને જગત્પ્રોકમાં રાસ એ આજ ગુજરાતજુની રસવિશેષતા છે. ગુર્જર કવિતાનાં, ગુર્જર સંગીતનાં, ગુર્જર નૃત્યનાં, ગુર્જર સુન્દરીનાં, ગુર્જરસુન્દરીની સૌન્દર્યભાવનાનાં રસમૂલ્ય જગત બંધે જૂના ને નવા રાસથી મૂલવી નાણે. આપણા ગુજરાતનાં—ને કદાચ જગતભરનાં—એ સાચાં કવિતમધુર સર્વોત્કૃષ્ટ Lyrics છે.

વિ. સં. ૧૯૮૪ }
આષાઢસ્ય પ્રથમદિવસે.

હાનાલાલ દલપતરામ કવિ

રાસકુંજ

સંભારણાં

(ઢાળ : બહેલા આવજો, હો લાલ !)

રૂપલા રાંતલડીમાં ઉધડે ઉરનાં ગારણાં, હો બહેન !
 બૂલે રસપારણાં, હો બહેન !
 ત્યારે અબકે ત્રીણાં જાતિયિનાં સંભારણાં, હો બહેન !
 લઉં હું વારણાં, હો બહેન !

સાખી: શરદ પુનમનો આંદલો બહી ચમકીને જાય;
વરસ દિવસ વીત્યે સખિ! હોહલ દર્શન થાય.

અન્ધારી રજનીમાં ઉધડે ઉરનાં બારણાં, હો ખ્હેન !
 મૂંઝે રસપારણાં, હો ખ્હેન !
 ત્યહારે અજકે અમૃતઅતિથિનાં સંભારણાં, હો ખ્હેન !
 ભઈ કું વારણાં, હો ખ્હેન !

સાખી: મેષ ઝરે, રસ નીતરે, જાણો જોલાં ખાય;
ખીલે ન મ્હોર, ન મંજરી; સખિ! નથી આ ક્ષતરાય.

સતી રજનીઓમાં ઉધડે ઉરનાં બારણાં, હો બહેન !
 ઝૂલે રસપારણાં, હો બહેન !
 ત્હારે ઝખકે રાજનઅતિથિનાં સંભારણાં, હો બહેન !
 લઈ હું વારણાં, હો બહેન !

સાખી: દૂર દૂરની કુંજમાં મોર કરે ટકુકાર;
 સખિ! ટકુકામાં જીવવું, મોંઘા મોરદિદાર.

લાંબી રાતલડીમાં ઉધડે ઉરનાં બારણાં, હો બહેન !
 ઝૂલે રસપારણાં, હો બહેન !
 ત્હારે ઝખકે ઉરનાં અતિથિનાં સંભારણાં, હો બહેન !
 લઈ હું વારણાં, હો બહેન !

કવિ ન્હાનાલાલ

હૈયાંસૂનાં

(ઢાળ : રૂપસા રાતલડીમાં)

નિર્જન વનવમડે અલી વાદળી! જળ શાં ઢોળવાં અમથાં ?
 રણે રમદોળવાં અમથાં ?
 એવાં હૈયાસૂનાં સમીપ વિતકે શાં ખોલવાં અમથાં ?
 હૃદય શીઠ ખોલવાં અમથાં ?

સાખી: ચાતક જળવણુ ટળવળે, મેઘ ચડ્યો ધનધોર;
મર્જન કિંતુ જૂઠ્ઠાં, જગ એવું જ નઠોર:

છીછરા સરવરને શીદ મલિન જળે અંધોળવાં અમથાં ?
જવાહીર અંધોળવાં અમથાં ?
એવાં હૈયાસૂનાં સમીપ વીતક શાં ખોલવાં અમથાં ?
હૃદય શીદ ખોલવાં અમથાં ?

સાખી: મુગન્ધમિટ્ઠા લિખ્ખડા, રસમાં કડવા ઝેર;
મુખમિટ્ઠાંના મોહ શા, જો નહિ મનના મેળ ?

ગરબુ જગવગડે વણુપાત્ર પ્રણય શાં ઢોળવાં અમથાં ?
ઉરેઉર જોડવાં અમથાં ?
ઉજ્જડ મરુભૂમિમાં રસિક હૃદય શાં ખોલવાં અમથાં ?
જીવન શીદ રોળવાં અમથાં ?

સાખી: મોહનીના સંસારમાં જૂઠ્ઠા મૃગજળ ધાટ;
મેાંઘી સફરો રનેહની, આઘી ઉરની વાટ:

વિજન કે વાડીને એકાન્ત ફૂલો ! શાં ફેરવાં અમથાં ?
દરદ દિલ વઢોરવાં અમથાં ?
કહો, કહાં મળશે વહાલો કાન્ત ? સ્વજનના રનેહની ય કથા ?
અવરની મારે છે શી તથા !
—નિર્જન

કેશવલાલ હ. શેઠ

સુહૃદનાં સંભારણાં

(ઢાળ : રૂપલા રાતલડીમાં)

હિડતી હિતરે કુંકુમવરણી ઉપા આંગણે, રસરાજ !
તિમિર જગનાં હણે, રસરાજ !
ત્યારે રનેહીનાં સહજવન મધુરાં સાંભરે, રસરાજ !
ઉપાને નોતરે, રસરાજ !

સાખી : નભમંડળથી નીતરે નિર્માળ તેજહિયાડ;
ઉપડે પંકજ પાંદડી, ઉપડે ઉરકમાડ :

ઉપડે સૂરજ આંખ-મબેદ ધ્રુવને ખારણે, રસરાજ !
જગતહિત કારણે, રસરાજ !
ત્યારે વહાલાંનાં સહજવન ઉજ્જવલ સાંભરે, રસરાજ !
સૂરજને નોતરે, રસરાજ ! હિડતી.

સાખી : ધોમ ધણે, ધરતી ધિકે, તપવે તાપ બપોર;
રનેહરમરણની કુંદમાં ચોદું કદિ તે પ્હોર :

ઉંડું ટ્હોકે કોકિલ જૂલતાં તરવર પારણે, રસરાજ !
જઈ કું વારણે, રસરાજ !
ત્યારે સુહૃદના સહજવન રસિલાં સાંભરે, રસરાજ !
કોકિલને નોતરે, રસરાજ ! હિડતી.

સાખી : લીલી કુદરત લખલખે, મ્હેકે ફૂલ તરૂંઓર;
મંદ મંદ સમીરણ વહે, શીતળ નમતે પ્હોર :

: ૫ :

સારસ કરતાં ફેલી સરિતાતટ રણિયામણે, રસરાજ !
સમય સોજામણે, રસરાજ !
ત્યારે પ્રાણુસખાનાં રનેહજીવન મધુ સાંભરે, રસરાજ !
સારસનોતરે, રસરાજ ! હડતી.

સાખી : રંગે ચંચળ રંગથી સંખ્યા સૃષ્ટિ અંગ;
લીલા એ અવલોકતાં ચડે અચળ ચિત્ત રંગ :

સેવું સ્થળ એકાંત મહનતા કળવા કારણે, રસરાજ !
મંત્ર ગૂઢ કે બણે, રસરાજ !
ત્યારે રસનામકનાં રનેહજીવન સૌ સાંભરે, રસરાજ !
નિગમને નોતરે, રસરાજ ! હડતી.

કેશવલાલ હ. શેઠ

રૂલ-પસલી

(ઢાળ : રૂપલા રાતભડીમાં)

ૐ

સોનલ રનેહભર્યા બાસ્કરના રથ ઓ ! આવતા, હો જહેન !
સુધા વરસાવતા, હો જહેન !
સૌએ જનમજુહાર આનંદે અતિ બહલાવતા, હો જહેન !
રસેથી રસાવતા, હો જહેન !

સાખી : એકલ તપતા આભલે રનેહ સુશોભન સૂર;
વીરલો એવો સૃષ્ટિમાં શોભે પ્રેમલ પૂર !

પ્રેમલ પૂણ્યભર્યો ભગિનીરક્ષક એ ભૂપ છે, હો બહેન !
ઉરથી અનૂપ છે, હો બહેન !
બહાલાં માતપિતા કુલનો એ અમીરસ રૂપ છે, હો બહેન !
ભક્ષિત સ્વરૂપ છે, હો બહેન !

સાખી : એ વીરાની વાડીએ ફાલ્યો ફાલ બકુલ;
ખોળલિયો ભરી ભાવિયો રસફૂલડાં દિલપૂલ !

સુંદર નવખીલી કળાઓ કસ્તુરી ઉભરાવતી, હો બહેન !
ફારમ ફારતી, હો બહેન !
ગૂંચી ફૂલ-ગજરો સખિરી ! મુજ કર દીપાવતી, હો બહેન !
હૃદય હરખાવતી, હો બહેન !

સાખી : ફૂલડે ગજરો શોભતો, ગજરે શોભે ફૂલ;
ફૂલ - ગજરે કર શોભતો, ફૂલ - પસલી અણ્ણમૂલ !

બહાલો રનેહભર્યો વીર મોહની ગંગ વહાવતો, હો બહેન !
સુગત સુહાવતો, હો બહેન !
ખમ્મા ! ખમ્મા ! મારો વીર ઉરે અતિ ભાવતો, હો બહેન !
હસીને હસાવતો, હો બહેન !

વામુદેવ રા. સેસત

વિધોદ્યાન

(ઢાળ : રૂપલા રાતભડીમાં)

મનહર સુખકર સુંદર વિદ્યા કરેા બાગ બન્યો બુલભાર,
સૈયર ! થાઓની તૈયાર.

લહેલે-જહેલે તરવર, તનમન તક્ષિન કરે ખરે ! રસદાર,
સૈયર ! થાઓની તૈયાર.

પેલી વેલી નમેલી નીતિરીતિની, અહા ! કેવી બલિહાર !
સૈયર ! થાઓની તૈયાર.

સાખી : સદગુણ કૂલ બુલાખનું, આપે અતિ સુવાસ;
શુદ્ધ ચિત્ત અંપો વળી શોભે તેની પાસ.

કરકર હોડે ફૂવારા, પડતી ધારા, વિનયવારિ ખુલ્લકાર,
સૈયર ! થાઓની તૈયાર.

શોધક અર્થાર્થે ગુણગુણરવથી ભર કરે ગુંગર,
સૈયર ! થાઓની તૈયાર.

વિધવિધ વિદ્યારૂપી શુકસારિકા મધુર કરે ટકુકાર,
સૈયર ! થાઓની તૈયાર.

સાખી : બહુલ મલ્લિકા માલતી, સુમન સુવાસિત સાર,
મુદિત કરે મનને અતિ, મૂંઝવે પરજીપકાર.

: ૮ :

ઝરઝર ઝરઝર વરસે જ્ઞાનમુખા જાંત્રિકથી જળધાર,
સૈયર ! થાઓની તૈયાર.

જ્ઞાંતિ સમિર મુગધિ શીતળ લહેરે કરી રહ્યો સંચાર,
સૈયર ! થાઓની તૈયાર.

વિદ્યુતકાવ્ય રસીલાં સાક્ષરકૃત કંઈ કરી રહ્યાં ઝમકાર,
સૈયર ! થાઓની તૈયાર.

સાખી : સુદૃઢ ફૂલ જૂદા-જૂદાના ચેત મુગધીદાર;
લતા લચ્વી રહી તે થઈ જાણું સળ્યો શણગાર.
મનહર.

ઉ. જ. રમાર્ત

ડોલાવણ વાંસળી

(ઢાળ : રૂપલા રાતભડીમાં)

ૐ

સ્વર્ગે પ્રગટ્યા પૃથ્વી પ્રકાશ,
કે શરદ સોહામણી રે લોભ;
સ્વર્ગે હરિ ને શ્રીના રાસ :
ડોલાવણ વાંસળી રે લોભ.

: ૬ :

સાખી : અંસી જગત જમાડતી, નીતરે હરિના નેહ;
અનુકમ્પા ને આશ્વના અપ્પૂટ અમૃતમેધ :
ડોલાવણુ વાંસળી રે લોલ. સ્વર્ગે.

સાખી : દેવ રમે, દેવી રમે, ઝરતો રસસંસાર;
સજને નન્દન વન ખીલે, ખૂલે મોક્ષનાં દ્વાર :
ડોલાવણુ વાંસળી રે લોલ. સ્વર્ગે.

સાખી : પૃથ્વીના પટને ચીરે એ પાવન રસનાદ;
પાતાળે ઉધડાવતા આશ્વામૃતભર આંખ :
ડોલાવણુ વાંસળી રે લોલ. સ્વર્ગે.

સાખી : ડોલે સુર. અસુર ધ્રુજે, ઝળહળતો જ્યોત ઝીલાય;
ગાઢાં અન્ધારાં સરે, હૈયે હરિ પ્રગટાય :
ડોલાવણુ વાંસળી રે લોલ. સ્વર્ગે.

સાખી : ડોલે ડોલે શેષ, ને ડોલે રે ! સંસાર;
શ્રીવર પોતે ડોલતા થીજી ને અંકાર
ડોલાવણુ વાંસળી રે લોલ. સ્વર્ગે.

સાખી : સ્વર્ગસુધાને ચાંદલે સખીની મૂર્તિ સોહાય;
જીવડોલાવણી એ જખી મારે જીવે સમાય :
ડોલાવણુ વાંસળી રે લોલ. સ્વર્ગે.

મૂલજી દુર્લભજી વેદ

સોણલાં

સ્નેહીનાં સોણલાં આવે, સાહેલડી !
 ઉરના ઝંકાન્ત મ્હારા બડકે બળે :
 દૈયાનાં હેત નો સતાવે, સાહેલડી !
 આશાની વેલ મ્હારી ઉગી ઢળે.

સાખી : મ્હડચું પૂર મધરાતનું, ગાજે ભર સૂનકાર :
 ચમકે ચપળા આભમાં;
 એવા એવા છે પ્રિયના ચમકાર : રે સાહેલડી ! ઉરના.

સાખી : ઝરમર ઝરમર મેઢુલો વરસે આછે નીર :
 ઉન્હે આંસુ નયનો ભીંજે;
 એવાં એવાં ભીંજે મ્હારાં ચીર : રે સાહેલડી ! ઉરના.

સાખી : અવની ભરી, વનવન ભરી, ઘૂમે ગાઠ અન્ધાર :
 ઝળકે મંહી ધુણિ જોગીની;
 એવા એવા છે પ્રિયના ઝળકાર : રે સાહેલડી ! ઉરના.

સાખી : ઝીણી જ્યોતે ઝળહળે પ્રિયનો દીપક લગીર :
 પડે પતંગ, મંહી જલે ;
 એવી એવી આત્માની અધીર : રે સાહેલડી ! ઉરના.

સાખી : ખૂંચે ફૂલની પાદડી, ખૂંચે ચન્દ્રની ધાર :
સ્નેહીનાં સંભારણાં
એવાં એવાં ખૂંચે દિલ મોઝાર : રે સાહેલડી ! ઉરના.

કવિ નહાનાલાલ

અણુદીઠ જાદૂગર

(ઢાળ : સ્નેહીનાં સોણલાં આવે, સાહેલડી !)

રજનીના ઝોળા આવે, સાહેલડી !
અંધકારના દૂર પડ્યા પડે;
રૂઢનની વેણુ એક વાગે, સાહેલડી !
વિશ્વને ઉર ઢાશોકઝાયજે.

સાખી : કમ્પે વાયુ બ્યોમ, ને કમ્પે જગનું ઉર;
સાગરનાં જળ કમ્પતાં,
મ્હાઈં કમ્પે છે હૈયું આતુર, રે સાહેલડી ! અંધકારના

સાખી : ગાજે કાળાં વાદળાં, ગાજે કાળાં નીર:
ગાજે ગેબી ગીત ફેા,
મ્હને બોલાવે ગાદું તિમિર, રે સાહેલડી ! અંધકારના.

: ૧૨ :

સાખી : કાયા થયરે કારમી, દીન થરથરતું ઉર;
ચરણો સ્થિર રહે નહિ,
મ્હને ખેંચે અણુદીઠ કાઠ દૂર, રે સાહેલડી ! અંધકારના.

સાખી : દૂર દૂર ત્યાં નાવડી આવે સખિ ! આ તીર;
મુગ્ધ કાળે ઊભી રહી,
કાઠ ખેંચે ગ્રહી મ્હને ચીર, રે સાહેલડી ! અંધકારના.

સાખી : સનું મ્હારું દીલકું, સૂની સાગર-વાટ;
સૂની પળું હું એકલી,
નહિ જાણું પળું કયે ધાટ, રે સાહેલડી ! અંધકારના.

સાખી : અદીક કો જાદૂગરે ઘેલું કીધું ઉર;
મુગ્ધને નવ કો રોકશો,
અહા ! જાઉં છું દૂર દૂર દૂર, રે સાહેલડી ! અંધકારના.

સ્નેહરશ્મિ

વહાલમનું હેત

(દાળ : સ્નેહીનાં સોણાં આવે, સાહેલડી !)

આત્માનાં પૂર હો ! ઉછળે, સાહેલડી !
વહાલમનું હેત મ્હારે હૈયે રમે;
હૈમાંનાં નીર હો ! ઉછળે, સાહેલડી !
વહાલમની વેણ મ્હારે કર્ણે રમે.

સાખી : રજની ઉજ્જવળ શોભતી એલે રૂડા રાસ;
તારક - પ્રુળો મુખ ખરે,
એવાં એવાં છે પ્રિયનાં હો ! હાસ, રે સાહેલડી ! જ્ઞાલમનુંં.

સાખી : ચાંદલિયો નિજ કર થકી એલે કુમુદિની સાથ;
પ્રેમભીની એ ડોલતી,
એવું એવું ડોલાવે પ્રિયનાથ, રે સાહેલડી ! જ્ઞાલમનુંં.

સાખી : ઝરણાં ખળ ખળ દોડતાં, ગાળે મીઠે સૂર;
ચમકે તારા નીરમાં,
એવાં ચમકે હો ! નાથનેણુ નર, રે સાહેલડી ! જ્ઞાલમનુંં.

સાખી : ઉંચા ઉંચા કુંગરા, ઉંચા એથી આભ;
ઉંચા શોભે તારલા,
એથી ઉંચા છે જ્ઞાલમનાં જ્ઞાલ, રે સાહેલડી ! જ્ઞાલમનુંં.

સાખી : જ્ઞાલા ફેરી વાંસળી સૂણું ચારે પાસ;
પ્રીતમ બેઠા આવળે,
જ્ઞારા સૂના છે પિયુ વિષ્ણુ વાસ, રે સાહેલડી ! જ્ઞાલમનુંં.

સ્નેહરશ્મિ

અગોચર દેવમંદિર

(ઢાળ : સ્નેહીનાં સોણલાં આવે, સાહેલડી !)

પૂરવની પુણ્યજ્યોત પ્રગટી, સાહેલડી !
દેવનાં અગોચર મંદિર જડ્યાં :
જીવનનું જહાજ આજ ડોલે, સાહેલડી !
કાળનાં કરાળ નીર હેલે ચડ્યાં.

સાખી : ભવાટવીમાં ભટકીને જ્યારે થાક્યા પ્રાણ,
સન્નિધાનંદ શોધવા
ભરદરિયે ખેડ્યું વેગે વહાણ, રે સાહેલડી ! દેવનાં૦

સાખી : દૂર દૂરના આલસાં, એથી યે વધુ દૂર
અગ્નિ, જમ અડકે નહીં;
જ્યાં તપતાં નથી યશીસૂર, રે સાહેલડી ! દેવનાં૦

સાખી : ઋષિ મુનિ શોધે જેહને, તપે તપસ્વી તાપ,
પણમાં લાખ્યું મુજને;
જાંખી થાતાં ટળ્યાં સહુ પાપ, રે સાહેલડી ! દેવનાં૦

સાખી : જર્મા જપ્તને આવે નહીં, જે ઠરવાનો ઠામ,
પેખે પૂરણકામને;
એવું અચળ અનુપમ ધામ, રે સાહેલડી ! દેવનાં૦

: ૧૫ :

સાખી : કદપવૃક્ષની છાયમાં, સુરમંગાને તીર,
વાયે વહાલમ વાંસળી;
પૂનિત ચરણે નમ્યું જપ શિર, રે સાહેલડી ! દેવનાં

સાખી : અદ્ભુત ને ઓજસુ ભરી ભારી મૂર્તિ શ્યામ,
જ્યોતિમાં જ્યોતિ મળી;
જીવન જમ્યું શ્રાંતિને વિશ્રામ, રે સાહેલડી ! દેવનાં
નાનાલાલ દ. પટેલ

પૂર્ણિમા પાછી હોગી રે

(ઠાળ : ગોકુળિયે લખ આવો રે.)

ના'વ્યા એ નચુદલના વીરા,
કે પૂર્ણિમા પાછી હોગી રે.

સોળ-સોળ પાંખડીનાં કમળ મંગાવ્યાં;
નિત્ય નિત્ય લખી લખી ચાકી :
કે પૂર્ણિમા પાછી હોગી રે.

રોજ રોજ રજની તો તારથે ભરેલી;
જોષ જોષ એહ હું તો ચાકી:
કે પૂર્ણિમા પાછી હોગી રે.

સાજ ને સહવાર બોલે બોલ દેવધંટા;

વાંચી વાંચી ભાગ્ય એમાં થાકી:

કે પૂર્ણિમા પાછી ઉગી રે.

ધડી ધડી પિયુને પુકારે જો ! પપૈયો;

સુણી સુણી શબ્દ એહ થાકી:

કે પૂર્ણિમા પાછી ઉગી રે.

નહાતી હું અખંડ એની હાસ્યચન્દનીમાં;

ચન્દની આ ઝોઢી ઝોઢી થાકી:

કે પૂર્ણિમા પાછી ઉગી રે.

ચન્દ્ર ! તહારા સમું એનું વદન સુધા ભર્યું;

એના વિના તને ન્હાળી થાકી:

કે પૂર્ણિમા પાછી ઉગી રે.

કવિ ન્હાનાલાલ

મૂળ ઢાળ : દેખો સખિ ! ડોહરિયો,

પૂર્ણિમા પાછી ઉગી રે

(ઢાળ : ના'વ્યા એ નણદલના વારા)

❧

સોળ સોળ પાંખડીનાં કમળ બે મંગાબ્યાં,

ગણતા દિવસ હું તો થાકી:

કે પૂર્ણિમા પાછી ઉગી રે !

: ૧૭ :

તોફાં હું રોજ એક પાંખડી એ કમળની,
આજે રહી છે એ યાદી:
કે પૂર્ણિમા પાછી ઉગી રે !

જાલા ! વીતી ગયો આવવાનો વામદો,
વિરહ શકું ન હવે સાંખી:
કે પૂર્ણિમા પાછી ઉગી રે !

શાળો સમીરે ન લાવે સન્દેશડો,
નેડો રહી છું તોય રાખી:
કે પૂર્ણિમા પાછી ઉગી રે !

જોતી ઉભી હું વાટ કાલિન્દીન કાંકડો,
જાણું થશે તમ આંખી !
કે પૂર્ણિમા પાછી ઉગી રે !

જળમાં પડેલ ચન્દ્રગિરિ ગણો પ્રિયમુખ
પૂજવા એ પાંખડીઓ નાંખી:
કે પૂર્ણિમા પાછી ઉગી રે !

જનાર્દન પ્રસાદકર

: ૧૮ :

આજની ઘડી

આજની ઘડી રળિયામણી.

। રે મારો બહાલોજી આગ્યાની વધામણી હો જ રે. આજની૦

। રે પૂરો-પૂરો સોહાગણુ! સાથિયા;
। રે મલપતા આગ્યા હરિહાથિયા હો જ રે. આજની૦

। રે સખિ! મોતીડે ચોક પૂરાવિયે;
। રે ત્યાં આપણા નાથને પધરાવિયે હો જ રે. આજની૦

। રે સખિ! ફૂલડે પાગરણુ ભરાવિયે;
। રે ત્યાં જળિલાજીને પધરાવિયે હો જ રે. આજની૦

। રે સખિ! નીર ગંગાજળ ભાવિયે;
। રે રૂડા ચતુર્ભુજનાં ચરણાં પખાળિયે હો જ રે. આજની૦

। રે સખિ! ચાર સોહાગણુ આવથું;
। રે અમે આપણા નાથને વધાવથું હો જ રે. આજની૦

। રે સખિ! આ રસ મીઠો-અતિ મીઠડો;
। રે મેં તો નરસિંયાનો સ્વામી દીઠડો હો જ રે. આજની૦

નરસિંહ મહેતા

મોરલી

(ઢાળ : આજની ધડી રણિયામણી)

મોરલી વાગી રે શ્રી કૃષ્ણની.

હાં રે જ્ઞાલા ! સરસ્વત સ્વામીને વિનવું;
હાં રે જ્ઞાલા ! ગજુપત લાગું પાય, લાલ ! જ રે. મોરલી૦

હાં રે જ્ઞાલા ! સરોવર પાણીડાં સંચર્યાં;
હાં રે જ્ઞાલા ! કાંઠે તે ઉભો ક્ષ્માન, લાલ ! જ રે. મોરલી૦

હાં રે જ્ઞાલા ! સોના તે કેરું મ્હારું ખેડલું;
હાં રે જ્ઞાલા ! ઉઢાણી રતનજડાવ, લાલ ! જ રે. મોરલી૦

હાં રે જ્ઞાલા ! ક્ષ્માને તે કંકર ફેંકિયો;
હાં રે જ્ઞાલા ! વાગ્યો ધડૂલા હેઠ, લાલ ! જ રે. મોરલી૦

હાં રે જ્ઞાલા ! ધડૂલો ફૂટ્યો ને નીર વહી ગયાં;
હાં રે જ્ઞાલા ! ભીંજ્યા મ્હારા નવરંગચીર, લાલ ! જ રે. મોરલી૦

હાં રે જ્ઞાલા ! સાસુ તે મ્હારી ખીજશે;
હાં રે જ્ઞાલા ! નથુદલ દેશે ગાળ, લાલ ! જ રે. મોરલી૦

હાં રે જ્ઞાલા ! દેરાણી જોડાણી મ્હેણું મારશે;
હાં રે જ્ઞાલા ! પરણ્યો તે કરશે પેર, લાલ ! જ રે. મોરલી૦

: ૨૦ :

હાં રે વહાલા ! દયાના પ્રીતમ પ્રભુ પાતળા;
હાં રે તે તો મહારા પ્રાણના આધાર, લાલ ! જ રે. મોરલી૦

દયારામ

સાંજની શોભા

(ઢાળ : આજની ઘડી રળિયામણી)

સાંજની શોભા તે રળિયામણી.
હાં રે હીંગળોકિયા તરંત તેજર્ણિયની; હો ! જ રે. સાંજની૦
હાં રે આવળ ઝાડમાંથી સૂર્ય અસ્ત જોઇને,
હાં રે સિંદુર રંગથી ન કેમ રહુ મોહીને ! હો ! જ રે. સાંજની૦
હાં રે રૂડાં ખેતરો ખુલ્લાં ચોપાસ તેડતાં;
હાં રે રંગિન આવળો તે આંખ સંગ ખેલતાં; હો ! જ રે. સાંજની૦
હાં રે ગયો સૂર્ય, વધ્યો જ ચંદ્ર તેજમાં;
હાં રે સાથ દીસતો તે શુક્ર વળા સેજમાં; હો ! જ રે. સાંજની૦
હાં રે લીલા યહુ રચી ગામ ગોંદરે;
હાં રે જોયું નર્મદે સુંદર ગામ આજ રે; હો ! જ રે. સાંજની૦

કવિ નર્મદાશંકર

ઝીણા ઝીણા મેહ

ઝીણા ઝરમર વરસે મેહ,
બીંજે મહારી ચુંદલડી:
ઝેવો નીતરે કૌમારનો નેહ,
બીંજે મહારી ચુંદલડી.

આજે ઝમે ને ઝરે ચન્દ્રીની ચન્દ્રિકા,
બીંજે રસિક કાષ્ઠ ગાલા રે;
બીંજે સખી, બીંજે શ્વરદ અલખેલડી,
બીંજે મહારા હૈયાની માલા:
હો! બીંજે મહારી ચુંદલડી. ઝીણા.

વનમાં પપૈયો પેલો પિયુ પિયુ બોલે,
ટહુકે મયૂર ફેરી વંણાં રે;
ટમ ટમ ટમ ટમ વાદળી ટમકે,
ટમકે મહારા નાથનાં નેણાં:
હો! બીંજે મહારી ચુંદલડી. ઝીણા.

આનન્દકન્દ ડોલે સુન્દરીના વૃન્દ, ને
મીઠા મૃદંગ પડછન્દા રે;
મન્દ મન્દ હેરે મીટડી મયંકની,
હેરો મહારા મધુરસચન્દા!
હો! બીંજે મહારી ચુંદલડી. ઝીણા.

કવિ ન્હાનાલાલ

દર્શનૈચ્છા

(ઢાળ: ઝીણા અરમર વરસે મેહ)

મારા સૂતા મંદિરિયા માંઘ
ગાજે મધરાતલડી !
સખી ! એકલાં તે કેમ રહેવાય ?
ગાજે મધરાતલડી !

વાટડી જોતી હું જાગું વાલમની,
હેરણું હેરતી દ્વારે રે;
શીળા સમીર જહુ વાય ચહુ દિશના,
અંગેથી પામરી ઉતારે.

ગાજે૦

અરધોપરધોક સખી ! ઉગ્યો ચાંદલિયો,
વીંટયો વાદળીએ ટાળે રે;
નાહક આમતેમ ધૂમે, ને એની
અમીરસ ચાંદની રોળે.

ગાજે૦

સોયો પજો, સૌ ઉધે આનંદમાં,
નિદ્રા નહિ મુજ નેણે રે;
ઠરવાના ઠામ વિણ સુખ નવ સાંપડે,
હૈડામાં હાથ થાય શેણે ?

ગાજે૦

: ૨૩ :

ભાંગી મધરાત સખી ! વાટડી જોતાં,
હમણાં ઉપા મલકાશે રે;
દર્શન વિષ્ણુ થું વેરણુ આ રજની
આમ ને આમ વહી જશે ? ગાજે.

ત્રિભુવનરાંકર ગો. ત્ર્યાસ

રસિયાં સારસ

(ઢાળઃ ઝીણા ઝરમર વરસે મેઢ)

જોને જોતાં લોચનિયાં દહેરાય,
એ સારસજોડલાં; સખિ !
લલિત દર્શને જે ગગન સમાં છાય,
એ સારસજોડલાં; સખિ !

હળવાં ચરે ને હસમુખાં હરે-હરે, હો !
હોડતાં જુગલ જોડી પાંખ રે !
રહામું જૂવે ત્યાં સચરાચર સૃષ્ટિ નમે,
ને પુલકે અંતર રંગી આખઃ
જો સારસજોડલાં; સખિ !

: ૨૪ :

મહીના સુર મધુરા રસાર્ણવને નીર રમે,
દર્શિકાત્રમે કરે કલ્પોલ રે!

તૃણજળથી તૃપ્ત સદા, તાપસ સન્નેડલાં :
નિર્ભય મ્હાલે હો! અખોલ!

જો સારસન્નેડલાં; સખિ !

દ્વિલચ્ચન રૂપ આ દુનિયાને જાણે, ને
રસિયાં જીવનને વસન્ત રે:
લુપ્તજુમ આંખલિયા સમ, સીતા ને રામ જાણે:
અમૃતફળને લે આનન્દ !

જો સારસન્નેડલાં; સખિ !

લલિત

અસાડિલા રાજ

(ઢાળ: ત્રીણા ઝરમર વરસે મેહ)

આવ્યા આવ્યા અસાડિલા રાજ,
હીંચે મ્હારાં હૈયાં; સખિ !
લાવ્યા એ તો સૌભાગ્યભર્યા સાજ,
હીંચે મ્હારાં હૈયાં, સખિ !

પુણ્ય પવનની શાંતિ હીચોળે,
 બૂલે બહાંડ એ હિન્ડોળ રે !
 વીજળી ઝખૂકતાં અંજન અંજલ્ય કંપ,
 ગાજે ઘેરૂં ધન ઘેર;
 હીચે મહારાં હૈયાં, સખિ !

સૂતા પડછન્દ જાગ્યા,
 પુરાતન પ્રાણ જાગ્યા;
 એકાકાર એક છળી વળ્યા જડપાજ,
 હીચે મહારાં હૈયાં, સખિ !

ઝગકી જાગ્યું મહારૂં જીવન ઘેરાતું,
 ઉલટયાં રસાતળ ઉડા રે !
 હેલે મહડયો મહારા ફિલના મહેરામણ,
 રેલે છલોછલ છોળ !
 હીચે મહારાં હૈયાં, સખિ !

ઘેલીતૂર નાર હું તો,
 ડોલાવી ડોલાઉહું તો;
 રસગુણથી રસે રસરાજ:
 હીચે મહારાં હૈયાં, સખિ !

હળવી હથેળીએ રસસાયર સમાવું,
 રસગુણ ઝીલી બૂલાવું રે !
 નાચું નચાવું તેમ હળુ હળુ હેરે,
 એકલી જાણી મને હસાવે:
 હીચે મહારાં હૈયાં, સખિ !

હસાવી હસું ન હું તો,
 ફરોને ખીજું શું કરું તો !
 એની હરવી હારી ગઇ લાજ:
 હીંચે મહારા હૈયાં, સખિ !

લલિત

વિશ્વદેવીનું ગાન

(ઢાળ: ઝીણા ઝરમર વરસે મેહ)

કાટિ-કાટિ મારા નયોતિઝગદાર,
 હો ! બીંજે મારી આંખણડી !
 તો ય હૈયે મારે ઉડેરા અંધાર:
 હો ! બીંજે મારી આંખણડી !

ભેગી છૂપાયો મારો ભેગચુદ્ધમા,
 વાટ હું ભુગ ભુગ જોતી રે !
 ઝીણા ઝીણા કે એના આવે ઝખૂકલા,
 જોતી જોતી ને રહું રોતી: હો ! બીંજે

એક ઉધાડું મારી આંખ તપેલી,
 બીજી ઉધાડું અમી ઝરતી રે;
 ઉધાડું-ઢાંડું એવી અંતરની દેવડી;
 નેવે નેવે એ રહે નીતરતી: હો ! બીંજે

આવે આવે ને શમે જુગજુગનાં સોણલાં,
 પક્કે દીઠાં-અણદીઠાં રે;
 નેગી છૂપાયો મારી પાંપણની ધારમાં;
 સરતાં આંસુ ત્યાં મારાં મીઠાં: હો ! બીંજે.

હીરાગૂંથી છે મારી ઘેરી રસચુંદડી,
 ધનુગૂંથી છે મારી માળા રે;
 ખૂંચે શણગાર જેને હૈયે સૂનકાર હો:
 રહેતા શે નેગી એ નિરાળા ? હો ! બીંજે.

આધા આધા છે તો મ પંથ છે પાસે,
 અદીઠ તો ય વાયુ જેવા રે:
 અળગી રાખીને સદા અળગા રહે હસતા:
 એ રે નેગી શે મારા એવા ? હો ! બીંજે

આવો, આવો રે નેગી ! હૈયા ખોલાવો !
 તપી તપીને નેણાં તૂટયાં રે;
 સંધ્યાના જેવાં સૌમ્ય તેજે રેલાવો !
 રહીએ અખંડ અણછૂટયાં !
 હો ! બીંજે મારી આંખડી !

અ. ફ. ખખરદાર

એક ગીત

(હાળ: ઝીણા ઝરમર વરસે મેહ)

આવો આવોને, બહેનાં સુખશુ ! રસઝરણાં ઝરનાં:
કાંઠ ગાવોને ગીતડાં અનામ પ્રભુતાને વરતાં

વિદ્યાવિનયની વાર્તા વદતાં,
ઝીલતાં નવરંગ તાળી રે;
સ્નેહલ સુહાગી મૃદુ હૈડાં મીલાવતાં
લ્હાશુ અમીમય લ્હાણી:
પ્રભુતાને વરતાં.

સેવા, જનહિત ને કુટુંબમાયા,
લેતાં જીવનવ્રત ઓર રે;
હિરપ્રાણ પોષી પ્રકાશ તણે પથે
જીવશુ ને જીતશુ સન્નેડ:
પ્રભુતાને વરતાં.

માતાપિતા ને આચાર્ય અતિથિ,
પૂજતાં દેવનાં એ રૂપ રે;
સંત-મહંતની છાયામાં નિશદિન
ગર્જશુ પ્રાર્થન અનુપ:
પ્રભુતાને વરતાં.

સ્વ. સૌ. કનુબહેન દવે

જગતના રાસ

(ઢાળ: ઝીણા ઝરમર વરસે મેહ)

ઝીંમેા ઝીંમેો જગતના રાસ,
રસખાળ ! ઝીંમેોને.

બરી બરી જીવનની સુવાસ,
રસખાળ ! ઝીંમેોને.

કોઇ દિન રાણા, કોઇ દિન શ્રીમંત,
કોઇ દિન રંક બીખારી રે:

કોઇ દિન સેજપલંગે સૂતા,
કોઇ દિન ધરતી પથારી:
હો ! રસખાળ ! ઝીંમેોને.

કોઇ દિન રાગડો દાઢી મળતી,
કોઇ દિન મીઠડા મેવા રે:

કોઇ દિન લાખ કરોડો ખરચો,
કોઇ દિન કોડીના દેવા:
હો ! રસખાળ ! ઝીંમેોને.

ચડતી પડતી સફૂની સાથે,
તડકો છાંયો જાણો રે:

ચ્હાવું રહેવું શીખી જગમાં
ઝાણું જરી નહિં બાણો:
હો ! રસખાળ ! ઝીંમેોને.

: ૩૦ :

સુખદુઃખગીતડાં એક ખીજનાં
સાથે મળીને ગાળે રેઃ
સુખમાં શાન્તિ, દુઃખમાં ધીરજ,
પ્યાલી પ્રભુતા પાળેઃ
હો ! રમખાળ ! ઝીલોને.

ગોકુળદાસ દ્વા રાયચુરા

સન્ધ્યાને સરોવરે

(ઢાળઃ પાલવડો મ્હારો મ્હેલો, મોહનજી ! મારગડે મ્હને જાવા દિયો.)

સરોવરે પાણીડાં ગમ'તી, સાહેલડી !
શરદનું સરોવર હેલે મ્હડયું;
પાળે મ્હેં એડયું ઉતાર્યું, સાહેલડી !
સન્ધ્યાનું તેજ કાંઈ ગગને પડયું. ધ્રુવ

જળ માંહિ મુખ જોઈ મોહી, સાહેલડી !
જળમાં વિધાત્રી જળરેખા આંકે;
જળમાં જગપડછાયા ડોલે, સાહેલડી !
જળનો સાળુ જાણે જગને ઢાંકે. સરોવરે

સરોવર કાંઠે મન્દિર, સાહેલડી !

સાધુ-સંન્યાસી ત્યાં શિવને જપે;
પંચાગ્નિ ધૂણીઓ જગાવી, સાહેલડી !
જોગી વિજોગી શી તપસ્યા તપે. સરોવરે.

ફરતાં કંઈ ઝાડીઓનાં ઝુંડો, સાહેલડી !

ઉંડા ઉંડાણોની કથની કહે;
ઘેરી ઘેરી ઝાડવાંની જળાઓની પાછળે
પૂરનો સનાતન સંસાર વહે. સરોવરે.

ધીમે ત્યાં ચાંદલિયો ઉગ્યો, સાહેલડી !

પોયણે પોયણે પગલાં કીધાં;
ચન્દ્રમા શા પિયુષ પધાર્યા, સાહેલડી !
જીવને વધાવી મહેં મીઠાં લીધાં. સરોવરે.

પાળેથી બેડલું ઉપાડ્યું, સાહેલડી !

ઢાલાનું તેજ મ્હારે વદને પડ્યું;
સરોવર ઝીલવા ગપ'તી, સાહેલડી !
પ્રેમનું સરોવર હેલે મ્હડ્યું. સરોવરે.

કવિ ન્હાનાલાલ

તળાવડી

(ઢાળ: સરોવરે પાણીડાં ગપ'તી, સાહેલડી !)

ઓખા સમોવડી ભરી તળાવડીમાં
 નાની શી નાવડી ઝૂલતી જ રે;
 એમાં એકલડી હીંચું, સાહેલડી !
 આનંદધેલડી હું ફૂલતી જ રે.

અમીરસ પાણીડાં પાંખાળી પાવડી
 વીઝું ત્યાં આભને વીંછળે જ રે;
 બીંજે સૂરજ ને બીંજે ચાંદલિયો,
 નવલખ તારલા નીતરે જ રે.

ત્રપકતી ત્રપ ત્રપ સોનેરી વાદળી
 ફૂરે ગગનમાં ફૂદડી જ રે;
 રસખસ હૈયાં બીંજે રસીલાં,
 બીંજે મારી નવરંગ ચૂદડી જ રે.

પાણીડાં હલકે ને છલકે તળાવડી,
 આખા જગતમાં રેલતી જ રે;
 જ્યાં જ્યાં રેલે ત્યાં ભરતી આનંદની,
 દુઃખડાં દૂર કરી મેલતી જ રે.

: ૩૩ :

આવો, આવો, સૌ આવો, સાહેલડી !

નિર્મળ જળ પર ઝીલવા જ રે;
નિત નિત નૌતમ ખીલતી સુંદર
કુસુમકળી સમ ખીલવા જ રે.

ત્રિભુવનશંકર ગો. વ્યાસ

સ્નેહરસણાં

(ઢાળ: સરોવરે પાણીડાં ગમ્તી, સાહેલડી !)

ચન્દનતલાવડીને તીરે, સાહેલડી !

પાણીડાં ગમ્તી ઉધડતે પ્હોર;
જાણ્યાંનાં નીતરેલ નીરે, સાહેલડી !
દીકડાં કાંઠ કાંઠ કૌતુક ઓર: ચન્દન૦

જળને ઝોલે જળદેવી, સાહેલડી !

ઝૂલે ઝૂલે ને રનેહલીલા લખે;
દિલડાંની વાત કોને કહેવી? સાહેલડી !
માને તો ભારી એક કથની કથે: ચન્દન૦

સન્ધ્યાનો ચંદ ચડ્યો રમણે, સાહેલડી !

પોયણે પોયણે રજની રમે;

કમલિની વિલાતે વદને, સાહેલડી !

જોતી ને રોતી જળજોળે નમે: ચન્દન૦

હાગી હાથ ને ડૂબી સન્ધ્યા, સાહેલડી !

કિરણે કિરણે કમળો ખીલે;

ચક્રાર પોયણું ને ચન્દા, સાહેલડી !

સૂતાં પૂરેડને પ્રકાશમણીલે: ચન્દન૦

જોળ્યો ધડૂલો મ્હેં તો નીરે, સાહેલડી !

નીરે કમળોની કુંળા છાયા ઢળે;

જોતી ને મ્હોતી સરતીરે, સાહેલડી !

તીરે કાયાના પડછાયા પડે: ચન્દન૦

ચડતી ભરતીના બાવે, સાહેલડી !

એડલું ભરીને સંચરતી, સખિ !

હડતો મકરંદ આવે, સાહેલડી !

હિલે હરપાંખડી નાથ નીરખી: ચન્દન૦

આજે સરોવર કાંઠડે, સાહેલડી !

સાંભર્યાં ને ઓસર્યાં રોહરસણાં;

ઢાલે ઢાલમનાં આંગણે, સાહેલડી !

હૈડાં ભરી ભરી લીધ મીઠડાં. ચન્દન૦

કેશવલાલ હ. શેઠ

આંગણે તલાવડી

(ઢાળ: સરોવરે પાણીડાં ગષ્ટ'તી, સાહેલડી !)

મહારે આંગણે સુંદર તલાવડી,
તેમાં છબ્બગિયાં પાણી થાય.
હું ને નાહોલિયો રમવાને જમણે,
આછાં આછાં નીર ડહોળાય. મહારે૦

હળવે, નાહોલિયા ! હળવેથી હોંડજે,
કુંળાં કુંળાં મીન કચરાય;
શોભા અમારી ન્હાની તલાવડીની,
મીન કચરાયે ખંડિત થાય. મહારે૦

ઉઝ્યાં કમળિયાં ને શોભે તલાવડી,
મહારૂં મનકું લળી લળી જાય;
મહારા રે સમ તહને, જાણ નાહોલિયા !
કમળ કુંળાં ના ચૂંટાય. મહારે૦

મહારી તલાવડીએ સન્તોને તોતરૂં,
મહારાં આંગણું પાવન થાય;
હું ને નાહોલિયો હેતેથી પૂજશું,
અમારા હૃદય પાવન થાય. મહારે૦

“ ગિરીશ ”

: ૩૬ :

વસંતના ભણકા

(ઢાળ: સરોવરે પાણીડાં ગપ્તી, સાહેલડી !)

થનગન વનમાં નાચે વસંત હો !

હૈયાની કુંજ મારી દૂલે-ઝૂલે;

ગાંડેરી એક તહિં બોલે કાપલડી,

ડોલે વસંતડી ફૂલે ફૂલે. થનગન૦

ઉજળા આકાશમાં ઉધડે વસંત હો !

દિન દિન રંગ કંપ નવલા અરે;

રંગે રંગે મારી ચમકે આંખલડી,

હમકે વસંતડી ધરણી પરે. થનગન૦

રસ રસ કરતી રેલે વસંત હો !

તરસી જગત અમીળિંદુ ઝીલે;

દૈયે મારે ધારા ફૂટે મીઠલડી,

લૂટે વસંતડી, છલકે-ખીલે. થનગન૦

આડીના ઝુંડમાં હિંચે વસંત હો !

પાને પાને કળી મીંચપ હસે;

ઘેલી ઘેલી મારી લાગે વાતલડી,

જાગે વસંતડી નસે નસે. થનગન૦

લીલા લલિત નવી લાવે વસંત હો !

ઘેરાં ઘેરાં મારાં નયણાં ફરે;

: ૩૭ :

હેયે 'નવલ મ્હેક મ્હેક રસિકડી,
લ્હેકે વસંતડી શમણે સરે. થનગન૦

ઝીણું ઝીણું કંઈ ગુંજે વસંત હો !
ઊંડા ઊંડા ઉર બણકા ઢળે;
આધે આધે મખિ ! વાળે વસંતડી,
આળે વસંતડી એ શું છળે? થનગન૦

અ. રૂ. ખખરદાર

ચન્દ્રિકાનો રાસ

(ઢાળ: સરોવરે પાણીડાં ગમ'તી, સાહેલડી !)

સંધ્યાસીમડીએથી સૂતેલી રજની
કાળાં અંબર ધરી આવી, હો ખહેન !
નક્ષત્રનાં વૃન્દને ઝીલવતી વન્દને
ડાલંતી ચન્દ્રિકા દેખાણી, હો ખહેન !

પિયૂષની અંજલિઓ પાછ જગતને
રજનીની વાડી અજવાળી, હો ખહેન !
ગરબો અગાવતી શી રૂપસિયા ચોકમાં !
લેતી તારલીઓથી તાળી, હો ખહેન !

: ૩૯ :

નયણીનાં તેજ એનાં રમે કુંજછાયમાં,
ફૂલડાંપાંદડીએ એ હીંચતી, હો બહેન !
દિશદિશનાં દારગોખ દૂધેથી ઘોળતી,
ઉર્મિઓની શીતધાર સીંચતી, હો બહેન

ગગનઝરૂએ જરી વારવાર બેસી
વાદળીની વેલને નિહાળતી, હો બહેન !
જીવન સંકેલી ધીમા સંયમને સ્હોડિયે
ઉરને સોપાન સ્વર્ગ સાંચરે, હો બહેન !

પવનપાવડીએ એ જુએ ત્રિલોકને,
યુગના અબોલ સાદ સાંભળે, હો બહેન !
અંદ્રિ ! વરસાવ તાર્ અંતર અમૃતસર,
આત્માના દીપ મહીં રોપજે, હો બહેન !

‘ ઇન્દુ ’

સંદેશ

(સરોવરે પાણીડાં ગમ્તી, સાહેલડી !)

હૈયાના હોજ આ હેલે ચઢ્યા હો !
રેલે બહાંડ રસધારા રે લોલ:
ઝીલો-ઝીલાવો મનમહેલે, રસિકડાં !
નીતરે સંદેશ કંઈ ન્યારા રે લોલ.

જાડા આકાશની ખાણે ખોદીને

કાઢ્યા છે રત્નરૂપ તારા રે લોલ:

એવે તે આગણે આવો, રસિકડાં !

પ્રાણે સમાવો ચમકારા રે લોલ !

પૂર્વે સૂર્યોદયનાં પીંછાં પોપટિયાં

રંગે છે દેવના ઉતારા રે લોલ:

પશ્ચિમ પતંગિયાની પાંખો, રસિકડાં !

વીંછે અર્ધિં સ્વર્ગપલકારા રે લોલ.

ચંદ્રાની દૂર દૂર ચમકે કીકી ત્યાં

ઉછળે મહેરામણુ ખારા રે લોલ:

એવાં સંકેત ઉર ધારો, રસિકડાં !

જાડા છે આત્મના ઉધારા રે લોલ !

પલક પલક પ્રાણકુંદન કસીને

ઝરતું આકાશ અંગારા રે લોલ:

જીવનના નેગ કંઈ એવા, રસિકડાં !

એવા છે પ્રાણના પુકારા રે લોલ.

જીવન-રૂદનના તારે જૂલાઈ

પૂરે છે સ્વર્ગ લલકારા રે લોલ:

અશ્રુમીઠાં તે એનાં ગીતો, રસિકડાં !

કરશે કંઈ દિવ્ય અણસારા રે લોલ.

મીઠા હતા ને આજ ઘેરા દીસે તે,

કાલે કલ્યાણ કરનારા રે લોલ:

એ રે સંસારના સૂરથી, રસિકડાં !

ફળજો આ દેહના ઇન્જારા રે લોલ !

હૈયાના હોજ આ હેલે ચઢ્યા હો !

રહે છે આત્મના ઓવારા રે લોલઃ
આવો, આવો રસઆંગણ, રસિકડાં !

ઝીલજો સંદેશ અહિં ન્યારા રે લોલ !

અ. ફ. ખખરદાર

આત્મગુંજન

(ઢાળઃ સરોવરે પાણીડાં ગમ્તી, સાહેલડી !)

મેધલી રાત, મહીં ધ્રુવ તણા તારલો

ચમકે ગગનચુહા ભેદી જ રે;

જુગજુગના જોગી શા એકાકી હંસલો

નિરખે પ્રકાશરેખ એવી જ રે. મેધલી૦

ધેઈ આકાશ, ધેરીંધેરી વાદળિયો,

નમેરી નિશમહીં મ્હાલવાં જ રે;

ધનને ધેરેલ જોખ રૂપેરી ચાંદલો

ચમકે તે દિશ મારે ચાલવાં જ રે. મેધલી૦

: ૪૧ :

ભરતી ને ઓટ સ્વરૂપ સિન્ધુના ઉભરા,
ડોલતી ન દીઠ દીપદાંડી જ રે;
ભડકા ને છાંય-વૃષ્ટિ મધ્ય ગિરિ ગાજતો,
નિઘ્રહસમાધિ એમ માંડી જ રે. મેધલી.

તૂટો, ઓ આભ ! ખૂટો ધરતીના રસરૂપ,
ધીકા દિગન્ત ! કાળવીજળે જ રે;
પ્રલયને પૂર સ્વયંનૂર તરે હંસવો,
સનાતન સત્યથી જ બીંજે જ રે. મેધલી.

કેશવલાલ હ. શેઠ

મ્હારે સાહેલડી !

(ઢાળ : સરોવરે પાણીમાં ગમ'તી, સાહેલડી !)

પિતાની પ્રાણુઆંખ્ય મ્હારે, સાહેલડી !
માતાની ભાગ્યરેખ ઉજળી રે:
ભગિનીની સ્નેહજ્યોત મ્હારે, સાહેલડી !
બાતાની લાડકોડ ઉજળી રે.

: ૪૨ :

નયને નયાવતી બ્રહ્માંડને, સાહેલડી !
સાગરનાં નીરને ડાલાવતી રે;
ત્રેમલ પરિમલ પાથરી, સાહેલડી !
જીવનનાં ગીત ગહન ગુંજતી રે.

ગુણિયલ ગભીરી ધીર ગૃહિણી, સાહેલડી !
રસિકા એ કવિતા પ્રદેશની રે:
નિત્ય નિત્ય ઓજ અગી નવલાં, સાહેલડી !
રાણી ઉર-આત્મકેરી રાજતી રે.

ઉષા ને ચંદ્રા શી સહિયરે, સાહેલડી !
રમતી ને રાસરસ ઝીલતી રે:
આત્મનાં કલ્યાણપાન પીતી, સાહેલડી !
ને દેહનાં દિદારસુખ લેખતી રે.

મંજુલાલ જ. દવે

રઠિયાળા રાજવી !

(ઢાળ: સરોવરે પાણીડાં ગમતી, સાહેલડી !)

રઠિયાળા રાજવી ! રનેહયોગ યોગી !
માયા તમ મુખડાની મોઢી જ રે:
પુણ્યોદક જાળવી આ જગની ધૂમન્તી,
આ આ ઉત્સવ ધીર ! માણુશો જ રે ?

સાગર શા રાજ આપ; હું તો ઘોઢુહિતા:
 હું તમ ઉર રસનીતરી જ રે:
 હલું હિન્ડોલે હસી હાસ્ય રાજ ! મીઠ્યા,
 નિત્ય નિત્ય નવરૂપ નીરખી જ રે.
 મારે દેવદેશ તમ ઉર્મિનાં નિમંત્રણ:
 આંજી મહિ અંજનો હું વિરલા જ રે:
 સંયમ ને શીલ સમાં યોજીએ વિનિમય,
 ભક્તિ ને જ્ઞાન રાજ ! ગુંજતાં જ રે.
 ગર્જેજી ઘેરાં અદ્વૈતભાવ ઓપતાં,
 આત્માનાં ગીતડાં ઉદ્ધારતાં જ રે:
 સજ્જયોતિ અમૃત અનંત રાસ ખેલતાં:
 એવાં એ વર્ષો દશ દશમાં જ રે.
 મંજુલાલ જ. દવે

ફૂલડોલનો ઉત્સવ

(ઢાળ: મીઠા બોલે છે મોર, મીઠા બોલે છે મોર,
 કાળજની કાર મોર કારતા.)

આજે ઉત્સવ ફૂલડોલનો.

અજળ વરસે વસન્ત, (૨)
 આજે ઉત્સવ ફૂલડોલનો.

ડાલે ભરતી અનન્ત, (૨)
આજે ઉત્સવ ફૂલડોલનો.

ફૂલડે પ્રફુલ્લ ફૂલી વાડીની વેલીઓ;
કળી-કળીએ ડાળીઓ લયન્તઃ
આજે ઉત્સવ ફૂલડોલનો.

અબિલ ગુલાલ રંગ વિલસે વસન્તના;
વનવન કેા હાર્યમા હસન્તઃ
આજે ઉત્સવ ફૂલડોલનો.

આલની અગાસીએ ઉગન્ત જો ! તું ચન્દ્રમા;
ચન્દની શું ફાડથી રમન્તઃ
આજે ઉત્સવ ફૂલડોલનો.

ભરીને ફૂલછાળ ચઢી રમણે વસન્ત આ;
તુજ-મુજમા લાડથી લસન્તઃ
આજે ઉત્સવ ફૂલડોલનો.

કવિ ન્હાનાલાલ

: ૪૫ :

રસોત્સવ

(ઢાળ : આજે ઉત્સવ ફૂલડોલનો.)

હિગ્યો પૂનમનો ચન્દ, (૨)
આજે ઉત્સવ રસદેવનો !
રેલે રોશની જ્વલન્ત (૨)
આજે ઉત્સવ રસદેવનો !

બોલે કાચલ ત્યાં ડોલે રસાત્મ કંઈ,
એનો એનેરો આનન્દઃ
એના એ બહુબોલ, પ્રણયીના પ્રેમકોલ,
પ્રગટે એ રીત થું વસન્ત ! આજે.

રસની કેા જોગણો વિજોગણો મળીને
આજે રસરાજ આ રચન્તઃ
રનેહનાં સોહાગી, રસરાગી, રસધેણડાં
રસિયાના રાસ એ ઝીલન્ત ! આજે.

કુંજે હૈયાની આજ ગુંજે શા પ્રેમમંત્ર
મોહનની મુરલી ળજન્તઃ
એ મુરલીની તાન, દેતી બૂલાવી બાન,
સરતાં રસગાન એ દિગન્ત ! આજે.

જનાઈન પ્રભાસ્કર

આજે ઉત્સવ રાષ્ટ્રદેવનો

(ઢાળ : આજે ઉત્સવ ફૂલડોલનો)

પુનિત સન્તોનાં વૃન્દ (૨)
 આજે ઉત્સવ રાષ્ટ્રદેવનો:
 મૈયા ભારતી સોહન્ત (૨)
 આજે ઉત્સવ રાષ્ટ્રદેવનો.

કુંજે વસન્ત કંધક ગુંજે નવપ્રેરણા
 કોકિલા સુકંઠે ઢહુકન્ત: આજે.

હૈંડે રસચેતના જગાવે રનેહનયોત શી!
 પિંડે બહાંડ પ્રગટન્ત: આજે.

અન્તર મહિં ભક્તિ જગન્નાથ-જન્મભૂમિની,
 ઝગમગ કેા ઓજસે લસન્ત: આજે.

શોભન જગમેહને બતાવી જીવન-માધુરી,
 હિન્દી નવકોડે હસન્ત: આજે.

મંબુલાલ ર. મજમુન્દાર

શૂન્યહૃદય મુગ્ધા

(ઢાળ : મોઢે ધર આજ રંગોલી રેન, કે પ્રીતમ પરાહુના, મહારાજ !)

સુખદ આ વસન્તમા લૂલો જાન, વિવશ તું કાં જાની, સજની ?
વૌંખરો તુજ વાળ રચા ઠરી ભાલ, વિવશ તું કાં જાની, સજની ?

દહેરંતી જ્યોત્સ્ના આકાશે, ચંદ્ર સ્મિત નિજ તેથી પ્રકાશે,
ઢાળંતો મલ્લિકા ચોપાસે ઢગલિયો મુગન્ધની, સજની !

સુખદ૦

જો શું ખપૈયા બોલ ઉચારે, પિઉ પિઉ કરી શ્વા મધુર પુકારે;
કેહ કેહ સહ કુંજગારે વાણી કોકિલા તણી, સજની !

સુખદ૦

હસે ચંદ્ર જો મધુરે હાસે, આ મુખચંદ્ર મલિન કાં ભાસે ?
કરે ગાન પંખી ઉલ્લાસે, અબોલા તું કાં ધણી, સજની ?

સુખદ૦

ચાલ્ય કુંજ વૌંજી માલતિ ખીલી, માળા ઝૂંચિયે, ઊઠ્ય, હઠીલી !
ગોતડાં ગાઈ ગાઇ રસીલી ! સુખે ગાળિયે રજની, સજની !

સુખદ૦

નરસિંહરાવ લોળાનાથ

ફૂલની પાંખડી

(ઢાળ : પ્રીતમ પરાહુના, મહારાજ !)

ફૂલની પાંખડી હ્યો, પ્રાણુ !
 ઉરની એ અધૂરી લ્હાણુ;
 અમીમય આંખને અહેશાન :
 ફૂલની પાંખડી હ્યો, પ્રાણુ !

સ્વજન રનેહનાં ઝરણાં રેલે,
 દિલદરિયાવ અહો ! એ ઝીલે !
 પ્રાણુપાંખડી ખીલી રહે,
 ત્યાં ખીજાં શાં સન્માન ? ફૂલની૦

છલકાતા રસભાવતરંગે,
 પ્રકાશપરિમલ ઉછળે અંગે;
 પ્રકુલ આત્મક્રમળ ઉધડે,
 ત્યાં ખીજાં શાનાં દાન ? ફૂલની૦

અનંતદલ પર બહારાં મ્હાલે,
 અમરવેલ સુરતરૂં સમ ઝૂલે;
 પ્રીતિલક્ષ્મી પ્રભુમય પ્રકટે,
 ત્યાં પ્રભુતાનાં રસપાન ! ફૂલની૦

દૃષ્ટિયોગમાં મધુરું હસતાં,
 બહાલઉમળકે અધૂરું વિલસતાં,
 રસિયા જન કલ્પલોલ કરે,
 ત્યાં આધીનતાનાં તાન : ફૂલની૦

: ૪૬ :

પ્રાણ સમાં પ્રિયજનને પરિચય,

રમજુમતું અમ જીવન રસમય;

એમાંની આ એક જ—

ફૂલની પાંખડી લ્યો, પ્રાણ!

ઉરની એ અધૂરી લ્હાણ;

અમીમય આંખને અહેશાન :

ફૂલની પાંખડી લ્યો, પ્રાણ!

લલિત

રસપ્રભુતા

(ઢાળ : પ્રીતમ પરાહુના, મહારાજ !)

ધુંટડા ભરી ભરી પીઓ ઢા, રસનાં સરોવરો છલકાય !

રસનાં સરોવરો છલકાય, રસિકનું મન દેખી મલકાય ! ધુંટડાં

સાખી : આભ ભક્તિ ધૂમે આનંદે, બોળે ચંચુ નિત્ય;

જડી જડી રસજિંદુ હૃદયમાં ચમકાવે સહુ ચિત્ત:

અંતર ભરી ભરી સીંચો ઢા, આત્મા ઉડી ઝળે ઝળકાય ! ધુંટડાં

સાખી : કુંજે કુંજે ફૂલડાં ડાલે, ચૂમે લલિત વસંત:

વનવન પવન વહે રસ ભરતો, લીલા હસે અનંત:

બોળે ભરી ભરીને લ્યો ઢા, હૈયે નવું નવું હિંચકાય ! ધુંટડાં

સાખી : છીપે છીપે મોતી દીપે સાગરને બાંડાર;
 નયને નયને તેજ નયવતાં વસી ઉંડે અંધાર:
 ડૂંગડી ભરી ભરી કાઢો કે, તેજે નયન નયન રંગાય ! ધ્રુંટડાં

સાખી : કણ-કણમાં જો મણિ વિલસે છે, બિંદુ-બિંદુ બહાંડ;
 રસગ્રાહક રજ-રજમાં નિરખે ભર્યો દિવ્ય રસકાંડ:
 નયનાં ભરી ભરી નિરખો કે, રસ રસ થજે થજે નીતરાય ! ધ્રુંટડાં

સાખી : સરોવરો છલકે છલકાતાં રસજીવનને અર્થ;
 ધન્ય ઝીલે રસ રાજહંસકો, બગ ઉભા રહે વ્યર્થ !
 આત્મા ભરી ભરી ઝીલો કે, પ્રભુની રસપ્રભુતા પથરાય ! ધ્રુંટડાં

અ. ફ. ખખરદાર

રસપૂર્ણિમા

(દાગ : ધ્રુંટડા ભરી ભરી પીઓ કે)

નયણી ભરી ભરી નિરખો, રસિલી ચંદ્રસુધા પથરાય;
 મીઠકું હસી હસી ઝીલો, જગે નવવસંતદર્શન થાય.

સાખી: ખળખળ જળ સરિતાનાં વહેતાં,
 ગીત સુમંજુલ ગાય;
 પત્ર પત્ર નવ વૃક્ષ તણાં યે
 રસભર ઝોલાં ખાય.

: ૫૧ :

દ્રઢ દ્રઢ દ્રઢતી આજ કાયલ ચિત્ત ચગાવી જાય;
મોંધા વસંતના સંદેશ આતમ ભરી દષ્ટ જાય.

સાખી : સરસ સુમન નવકેસુડાંનાં
ખીલે, વસંત સુહાય;
રનેહરંગ રસચેતન જગમાં
ભરવા દિલ લલચાય.

ફૂલડાં વીણી વીણી ખેલો, જીવન નવયૌવનથી છલકાય;
દેયાં ભરી ભરી પીઓ, મીઠાં રસઅમૃત આ ઢિભરાય.

જયોત્સ્ના શુકલ

ફૂલની સાથે રમત

(ઢાળ : શીખ સાસુજ દે છે રે.)

આવો, ફૂલડાં મધુરાં રે આપણ રંજે રમિયે;
દિન એક આનન્દે રે ભેળાં રહોં નિર્ભમિયે.

અને મુખકું તહમારું રે સલૂણું લાગે વ્હાણું;
હેમા નિર્મળ પ્રીતિ રે વશી હસતી કાણું.

તમમાંનું હું પશ્યુ રે કુસુમ એક કામળિયું;
રહી મનુજસમૂહ રે વદન કરમાઈ ગયું.

ન્હાશી ત્યાં થકી આજે રે આવ્યો તમ પાસ હું તો;
તહમે કામળ હૃદય રે મ્હને નવ ગણ્યો જુદો.

નહિં તમમાં કુટિલતા રે, નહિં વળી કૂરપણું;
નહિં વચન કપટનાં રે, હૃદય પ્રેમાળ ધણું.

કદી હાસ કરતાં રે તો નિશ્ચે આનન્દભર્યાં,
કરમાઈ કદી સૂતાં રે તો સત્યે દુઃખે જ ગળ્યાં.

જે'વું અંતર થાએ રે તહેવું તમ મુખહું દોસે;
જે'વું મુખ દેખાએ રે તહેવું તમ હૃદય વિશે.

ત્યારે આવો, મધુરાં! રે આપણુ રંગે રમિયે;
દિન એક તો સુખમાં રે સાથે વશી નિર્ગમિયે.

નરસિંહરાવ લોળાનાથ

જળ ભરવાને ચાલો રે !

(ઢાળ : શીખ સામ્રજ્ય દે છે રે)

જળ ભરવાને ચાલો રે, મિઠલડાં જળ ભરવા;
ખીલ્યું યૌવન મ્હાલો રે મધુરાં જળ ભરવા.
આજ અમુલખ લ્હાવો રે, મિઠલડાં જળ ભરવા;
ચાલો, ખેંજનીઓ ! ચાલો રે મધુરાં જળ ભરવા :

સાખી : તરશે તરફડતાં મરે ખેંજનો-ભાષ અનેક;
પાવું અમૃત તહેમને, એ જ ધરો મન ટેક.

ધાન્ય લણવાને ચાલો રે, મિઠાં ધાન્ય જ લણવાં;
લીલાં ક્ષેત્રોમાં મ્હાલો રે, ખીલ્યા ધાન્યના કણુ ન્યાં.
ત્યોને અનુપમ લ્હાવો રે મધુર યૌવનભરમાં;
ચાલો, સજનીઓ ! ચાલો રે, મિઠાં ધાન્ય જ લણવાં.

સાખી : બૂખ્યાં, ત્રાસતપ્યાં દીસે મનુખાલક ચોપાસ;
પ્રજુના થાળ દષ કરો તૃપ્ત તહેમને ખાસ.

ફૂલ વીણવાને ચાલો રે, મધુર ફૂલડાં વીણવા;
મીઠું યૌવન મ્હાલો રે, ઠડેરાં ફૂલ વીણવા.
આજ આનન્દ ફહાડો રે રસીલાં ફૂલ વીણવા;
ચાલો, સાહેલી ! ચાલો રે મીઠાં ફૂલડાં વીણવા.

સાખી : દુઃખ, કમેશ, ચિંતા ભર્યું જમ રડતું લાચાર;
કરો શાન્ત, આશાભર્યાં પુષ્પ તણા ધરી હાર.

: ૫૪ :

રસ સિંચવાને ચાલો રે, મધુરો રસ સિંચવા;
યૌવનવન મ્હાલો રે, અમર ફાલ્યા ફળ જ્યાં.
ગાનઝરણુ ઝરાવો રે લતાકુંજે લચ્ચતાં;
ચાલો, સજનિઓ ! ચાલો રે મિઠલડો રસ સિંચવા.

સાખી : સૂઝી રસહીન જની રહી હૃદયવાડી દેખાય;
વર્ષાવો અભિધાર ત્યાં, પ્રપ્રુલ્લ રમણીય થાય.

ગીત ઝીલવાને ચાલો રે, મધુરં ગીત ઝીલવા;
આજ યૌવન મ્હાલો રે પતિપ્રભુનાં ગીતમાં.
રમી રાસ લ્યો લ્હાવો રે, પ્રીતિભક્તિ ઉરમાં;
ચાલો, બહેનીઓ ! ચાલો રે મિઠલડાં ગીત ઝીલવાં.

સાખી : નન્દન સુન્દર નન્દનો વાયે રસીલી વેણુ;
અન્તર ઝીલી અમૃતભર્યાં રેલાવો પ્રભુકુંહેણુ.

જળ ભરવાને ચાલો રે, મિઠલડાં જળ ભરવા;
લીલું યૌવન મ્હાલો રે રસિલાં અભિ ભરવા.
લ્યોને આનન્દલ્હાવો રે રૂડેરાં અભિ ભરવા;
ચાલો, સાહેલી ! ચાલો રે મધુરં જળ ભરવા.

રામમોહનરાય જસવંતરાય

સ્વાગતાંજલિ

આવો-આવો, પધારો, મેંધિરાં મહેમાન !
અંતરને ઝાલે વધાવિયે.

અમો દીન તણ્યાં અદના આવાસમાં
તમો ભાગ્યજ્ઞાણીનાં અતિ ઉલ્લાસમાં
ક્યાંથી પગલાં પનોતાં? પધારો, મહેમાન !
અંતરને ઝાલે વધાવિયે. આવો.

નથી કલગી કે હાર હેમઝૂલના;
નથી મોતી માણેક મહામૂલના;
માત્ર હૈયાના ઉન્હા ઉમળકા તૈયાર :
અંતરને ઝાલે વધાવિયે. આવો.

શાંત સાદાં અમારાં છે આગણ્યાં;
શાંત, દાંત અમારાં વધામણ્યાં;
વેણુ સાદાં પણ દેવા અમોલાં સન્માન :
અંતરને ઝાલે વધાવિયે. આવો.

નમ્ર આવું અમ સ્વાગત સ્વીકારશો;
વિમળ હૃદય તણ્યા ભાવને વધારશો;
એ જ વિનતિ છે તમને, મેંધિરાં મહેમાન !
અંતરને ઝાલે વધાવિયે. આવો.
મનહરરામ હ. મહેતા

: ૫૬ :

ટહુકાર

(ઢાળ : આવો-આવો, પધારો, મેંધિરાં મહેમાન !)

એ તો ટહુકી રહ્યો છે ક્યાંહિ મયૂર દૂર દૂર,
ટહુકારો આવે એનો આ સ્થલે;
જાણે અમૃત પીધેલો તેનો સૂર શું મધુર
વાયુથી વાતલડી મોકલે.

એના આછા આછા સંદેશના ધ્વનિ
મહારા પ્રાણુમાં જગાવતા ચેતનધૂનિ;
આછી વાસ જેમ પ્રસારતું કપૂર-દૂર દૂર. ટહુકારો.

એની વાણી અબોલ મર્મની જરી;
મહારા ચિત્તને નચાવતી જરી જરી;
નાદ નિર્દોષ કરતું જેમ નૂપુર-દૂર દૂર. ટહુકારો.

એનાં દર્શન પ્રત્યક્ષ રહ્યાં દોહલાં;
એના હિતેજક ઉંચા ઉંચા મેલલાં;
એની કુંજલડી ઉડી ઉડી ઉર-દૂર દૂર. ટહુકારો.

એ કલાપિના કલાપ અણુદીકડા;
મારા મોરલાના ટહુકાર મીકડા;
મને કરતા એ મદમાં ચકચૂર-દૂર દૂર. ટહુકારો.

શ્રી ઉપેન્દ્રાચાર્ય

અંતરના કાચડા ઉકેલશો ?

(ઢાળા: આવો-આવો, પધારો)

બોલો, બોલો જરી જો ! જાણુબેદુ જોગીરાજ !
અંતરના કાચડા ઉકેલશો.

નબે તારલા ધૂમે અનંત ફૂદડી;
ઝગે ચંદ્ર-સૂર્ય આવા અનેક કૈં;
કહો, ગૂંથી શી રીત એની ગૂંથણી ? હો રાજ !
અંતરના કાચડા ઉકેલશો-હિંડા અંતરના.....

કહો વિશ્વ શા ઉદ્દેશથી પેદા કર્યું ?
કરી પેદા છુપાવ કેમ છો, પ્રભુ !
કાષ્ટ હેતુ છુપ્યો ન આનો ખોલશો ? હો રાજ !
અંતરના કાચડા ઉકેલશો-હિંડા અંતરના.....

વિશ્વ આશ્રમ કહે છે કાક સંતનું;
કાક માયા તણું કહે છે પીંજરું;
બોલો ત્યારે હશે ય શું આ વિશ્વ ? સંતરાજ !
અંતરના કાચડા ઉકેલશો-હિંડા અંતરના.....

કર્તા એક માત્ર સારા પાઠાંડનો;
એકમયતા તો જગે જરી ન જો !
કારણ એનું કહોને કાક સંતજી, હો રાજ !
અંતરના કાચડા ઉકેલશો-હિંડા અંતરના.....

: ૫૮ :

હેતુ જીવનનો શો ? વળી શો આ વિશ્વનો ?

કુપ્યો અર્થ તો જતાવો કાક સર્વનો !

માત્ર આટલું જરા તો કહોને, જોગીરાજ !

અંતરના પ્રશ્નો ઉકેલશો ?

ઉંડા અંતરના પ્રશ્નો ઉકેલશો ?

શરદ્વ્યંદ્ર મ. મહેતા

સત્યની વીણા

(ઢાળ: મ્હારી કપારીમાં મ્હેક મ્હેક મ્હેકા)

મારા અંતરમાં વીણા કાઝ વાગી, હું જાગી
અહો ! રસની ભરી, ભાવની ભરી;
સર્વ વૃત્તિઓ એમાં અનુરાગી, હું જાગી
અહો ! રસની ભરી, ભાવની ભરી.

એક વીણા કેરું ઉરે માન સુણી ન્યારું
જ્ઞાત છતાં મસ્ત જન્યું ચપળ ચિત્ત મ્હારું;
સંકેપ શિઘ્ર માત્ર ત્યાગી હું જાગી
અહો ! રસની ભરી, ભાવની ભરી. મારા•

સુષુતાં વીણાનાદ પ્રાણ સહજે રિશર ચાતાં,
મન શુદ્ધિ આદિ પણ તેમાં વિલાતાં;
સ્વરની લલિત લહે લાગી, હું જાગી
અહો ! રસની ભરી, ભાવની ભરી. મારાં

દિવ્ય પ્રેરણાના રાગ દૈવી રસ રેલાવતાં;
અલૌકિક જ્ઞાન તણાં અંકુરો સ્પુરાવતાં;
વૃત્તિને કરતી હું નિરાગી, હું જાગી
અહો ! રસની ભરી, ભાવની ભરી મારાં

સત્યનું રહસ્ય ને માધુર્ય કંઈ જણાયું;
મુણી વીણાગાન જીવભાન આ વિભાયું;
જીવન જન્યું આ સુભાગી, હું જાગી
અહો ! રસની ભરી, ભાવની ભરી. મારાં

શ્રી જયંતીદેવી

અંતજયેતિ

(ઢાળઃ મ્હારી કપારીમાં મ્હેક મ્હેક મ્હેકી)

મ્હારા અંતરમાં જયેતિ એક જાગી, સુભાગી કાષ
રશ્મિ ઝીલો, રશ્મિ ઝીલો;
જેની દીપ્તિથી માયા દૂર ભાગી, સુહાગી કાષ
રશ્મિ ઝીલો, રશ્મિ ઝીલો.

રશ્મિ એ અલૌકિક જીવનને ઉજાળતી;
અંતરનાં તિમિરને તે સહજમાં ટાળતી:
પૂર્ણપણે ત્હેમાં અનુરાગી મહાભાગી કાષ
રશ્મિ ઝીલો, રશ્મિ ઝીલો. મ્હારાં

જે કાષ જેવું છે તેવું જતાવતી,
બ્રાંતિને ટાળીને સ્વરૂપને જણાવતી:
અન્ય સર્વ આસક્તિ ત્યાગી વિરાગી કાષ
રશ્મિ ઝીલો, રશ્મિ ઝીલો. મ્હારાં

પૂર્ણ અભિમુખતા એ રશ્મિને ઝીલાવે;
તન્મય થાતાં હૃદય જયેતિને જગાવે:
સિદ્ધિ સધાવે મ્હેં માગી, જડભાગી કાષ
રશ્મિ ઝીલો, રશ્મિ ઝીલો. મ્હારાં

શ્રી ઉપેન્દ્રાચાર્ય

જ્ઞાન-ગોરસ

(ઢાળ: મ્હારી ક્યારીયાં મ્હેક મ્હેક મ્હેક)

કાષ્ઠ મીઠડાં, અમૂલ્યાં, અતુલ્યાં, આ જ્ઞાન તણ્યાં
ગોરસ લ્યો, ગોરસ લ્યો !

ધણ્યાં મેંધાં, રસાળાં, સુવાળાં, આ તત્ત્વ તણ્યાં
ગોરસ લ્યો, ગોરસ લ્યો !

પરમ શુદ્ધ હૃદય માંહી દૂધ તો ભર્યાં;
ગુરૂંએ દીધેલ જ્ઞાન-દધીએ ધર્યાં;
એની અસિદ્ધારી, હું એની મહિયારી, કાષ્ઠ
ગોરસ લ્યો, ગોરસ લ્યો ! કાષ્ઠ૦

કાચા પોચા મારી મટકી ન ઝાંખે;
યુવના અમર્યે તે તો તેની મઝા ચાખે;
ઉરને ઉદ્ધારી દે ભવને સુધારી, એવાં
ગોરસ લ્યો, ગોરસ લ્યો ! કાષ્ઠ૦

વિશદ અવિચ્છિન્ન બલ-જ્ઞાન ઉરે રાખો;
ગોરસ ચાખી ગોરસાને ફાડી નાખો;
લેન્ને ધીરે ઉતારી મટકી મ્હારી, રસવિહારી ! ભલાં
ગોરસ લ્યો, ગોરસ લ્યો ! કાષ્ઠ૦

શ્રી ઉપેન્દ્રાચાર્ય

બ્રહ્મનાદ

ૐ

અહો ! બ્રહ્મનાદ ગાળે; (૨)

શેા બ્રહ્મનાદ ગાળે ! રૂડો રાસ રચ્યો આળે બ્રહ્માંડમાં;
અનેક રૂપે રાચિયે અનંત કોટિ અંડમાં. શેા બ્રહ્મનાદ૦

સાખી : બીજ રૂપે રહી વૃક્ષમાં પિયે જૂમિરસસાર;
જૂતળ દળે હિંડાં જળે પશુ વસિયે નિરધાર.

દેહ-જૂત માંહી દેવ રૂપે મનાધયે,
તેજ માંહી તત્ત્વ જની તેજમાં સમાધયે;
શૂન્ય માંહી શબ્દે છવાધયે. શેા બ્રહ્મનાદ૦

સાખી : સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતાળમાં સ્થળ એવું નહી કોય,
કરિયે કીડા નવ અમે, અણુમાં પશુ અણુ હોય.

અનેક રૂપે રાચિયે અનંત કોટિ અંડમાં. શેા બ્રહ્મનાદ૦

કવિચિત્રકાર રૂલઅંદલાધ

વીણા-તારો

(ઢાળ : અહો ! બ્રહ્માનાદ ગાળે)

મારી વીણા તણા તારો ! કરી એક સૂર તમારો
કરી નાદનો રણુકારો અનંતમાં;
ચેતનમય સ્વર પ્રસારો ગાનથી દિગંતમાં. મારી વીણા.

સાખી : સમગ્ર નારી વિશ્વમાં મુજ વીણાના તાર;
તેનાં મુખધુર જીવન એ તાર તણો રણુકાર.

જીવનને સંગીતમય સુસ્વરિત કંઈ બનાવજો;
ગાનમાં નિજ પરહિતનો રમ્ય જ્વનિ ગળાવજો;
કર્તાએ દિવ્યતા દર્શાવજો. મારી વીણા.

સાખી : સ્નેહ શૌર્ય આનંદનાં, યાન તણાં કંઈ ગાન,
સ્વદેશનાં સર્વેશનાં, ગાળો બની એકતાન.

પ્રાણને પ્રસારો તમે જડ ને જીવંતમાં. મારી વીણા.

સાખી : સાવધ બની હવે તમે ભેજો આશ્રય મુજ;
હિપર સૃષ્ટિને કીજિયે નવપદ્મવિત કુંજ.

ઈશ્વરી રૂપે સુહાવો આદિ મધ્ય અંતમાં. મારી વીણા.

મી જ્યંતિદેવી

કા'નુડો

(ઢાળ: જીભલડી રે! તને હરિચુથ ગાતાં)

ગોપી—

જશોદા! તારા કા'નુડાને સાદ કરીને વાર રે;
 આવડી ધૂમ મચાવે પ્રજામાં, કોઇ નહીં પૂછનાર રે. જશોદા૦
 શીકું તોડ્યું, ગોરસ ઢોળ્યું, ઉધાડીને દાર રે;
 માંખણ ખાધું, ઢોળા નાંખ્યું, જન કીધું આ વાર રે. જશોદા૦
 ખાંખાં ખોળાં કરતો હીડે, બીહે નહીં લગાર રે;
 મહી મથવાની ગોળા ફેડી, આ શાં કહિયે લાડ રે? જશોદા૦
 વારે વારે કહું છું તમને, હવે ન રાખું ભાર રે;
 નિત્ય છીડીને એમ કમમ સહિયે વસી નગર મોઝાર રે? જશોદા૦

જશોદાજી—

આડી અવળી વાત તમારી, હું નહીં સાંભળનાર રે;
 ડાહ્યો ડમરો લાડકો મારો, કદી ન એમ કરનાર રે. આડી૦
 મારો કા'નજી ધરમાં રમતો, ક્યારે દોઢો ખઢાર રે?
 દુધદહીંનાં માટ ભર્યાં છે, બીજે ન ચાખે લગાર રે. આડી૦
 જ્ઞાને કાળે મળીને આવી ટોળે વળી દશખાર રે?
 નરસૈંયાનો સ્વામી સાચો, જૂઠી પ્રજાની નાર રે. આડી૦

નરસિંહ મહેતા

નંદકુંવર

(ઢાળ: જશોદા તારા કા'નુડાને)

આજ મારે આંગણિયે પેલો નંદનો કુંવર બેઠો ને;
હું ગધ'તી જમુના જળ ભરવા, છાનો ધરમાં પેઠો ને. આજ૦

ધરમાં પેશી એવું કીધું, માંકડલાં બોલાવ્યાં ને;
મહિ કાઢી મ્હોં આગળ મેલ્યાં, ખાવા સારૂ આપ્યાં ને. આજ૦

આચિંતી મહિયારી આવી, હરિની જાવડી ઝાલી ને;
મોંઢા ઉપર ગોરસ લોહું, આચંબા લાઇ ચાલી ને. આજ૦

સાંભળજે તું, જશોદા રાણી! તારો કુંવર લાવી ને;
જાળક તારો બહુ મસ્તાનો, ટેવ શી પાડી આવી ને. આજ૦

કહે જશોદા, જૂઠાબોલી! જીભ કરો કાંઇ થોડી ને;
મારો કુંવર કાંઇ ન જાણે, બેઠો બેઠ કર બેડી ને. આજ૦

જાળ જીવે તો પોતા કેરું, બેઠને લગ્ન પામી ને;
સહુ ગોપીનાં માન ઉતાર્યાં, એવો અંતર્યામી ને. આજ૦

એની અકલને કોઇ ન પહેંચે, ગતિ એની બહુ ન્યારી ને;
દારકાના સ્વામી સગે અબળા રહી છે દારી ને. આજ૦

દ્વારકે!

નાગરનંદા

(ઢાળ : કુંવરને વારોને, વજરાણી !

મુગટ પર વારી જાઉં, નાગરનંદા !
નાગરનંદા ! બાલ મુકુંદા ! મુગટ૦

સખ દેવોમેં શિવજી બડે હેં;
પ્રાણીમેં બડા મનુષ્ય. મુગટ૦

સખ પર્વતમેં હિમાલય બડે હેં;
નદીયનમેં બડી ગંગા. મુગટ૦

સખ તેજમેં સૂર્ય બડે હેં;
તારનમેં બડા ચંદા. મુગટ૦

સખ જોખીમેં રાધા બડી હેં;
જોખમેં બડા કીષ્કુ. મુગટ૦

બાપ મીરાં કે પ્રભુ ગિરિધર નાગર;
સત્ ચિત્ સુખ બનકંદા. મુગટ૦

મીરાંબાપ

શોભા શ્યામની

(ઢાળ : મુગટ પર વારી જાઉં)

તું જોને સખિ! શોભા સલૂણા આ શ્યામની.

કાટિ કંદર્પ લગ્નવે એનું મુખકું;
દિક્કી પડે છે કલા દામિની. તું જોને૦

કાટિ આબૂષણતું એ બૂષણ;
સીમા છે એ અભિરામની. તું જોને૦

સદ્યુષ્ણસાગર, નટવર નાગર,
અલિહારી હું એના નામની. તું જોને૦

સમજે એને એ સાર સરવતું;
બીજી વસ્તુ નથી કામની. તું જોને૦

અનુપમ એ અલખેલો રસિયો,
જીવનમુખી દયારામની. તું જોને૦

દયારામ

: ૬૮ :

બંસી

(ઢાળ : મુગટ પર વારી જાઉં)

રાધા પ્યારી ! દે ડારો બંસી હમેરી;
બંસી હમેરી, એ બંસરી હમેરી. રાધા૦

યે બંસીમેં મેરા પ્રાન અસત હે;
વો બંસી લેછ ગછ ચેરી. રાધા૦

ના સોનેકી, બંસી ના રુપેકી;
હરે હરે બાંસકી પેરી. રાધા૦

કાહેસે ગાવું, રાધા ! કાહેસે બળવું ?
કાહેસે લાવું ગહિઆં ઘેરી ? રાધા૦

મુખસેં ગાઓ, કા'ના ! કરસેં બળઓ;
લકરી સે લાવો ગહિઆં ઘેરી. રાધા૦

ધટી એક મુખમેં, ધટી એક કરમેં;
ધટી એક અધર ધરી. રાધા૦

મીરાંકે પ્રભુ ગિરિધર નાગર
ચરણકમળ પર બરોરી. રાધા૦

મીરાંબાઈ

: ૬૯ :

બંસુરી

(ઢાળ: મુગટ પર વારી જાઉં)

બંસુરી । તું કવન ગુમાન બરી ?

સોનેકી નાહી, રૂપેકી નાહી;
નાહીં રતન જરી. બંસુરી•

જાત સિદ્ધત તેરી સખ કોઇ જાને;
મધુવનકી લકરી. બંસુરી•

કયા રે બયો જખ હરિમુખ લાગી ?
ખાજત ખિરહ બરી. બંસુરી•

સુરશ્યામપ્રભુ ! અખ કયા કરિયે ?
અધરન લાગત રી. બંસુરી•

સુરદાસ

: ૭૦ :

શ્યામ રંગ સમીપે

શ્યામ રંગ સમીપે ન જાવું,
મારે આજ થકી શ્યામ રંગ સમીપે ન જાવું.

જેમાં કાળાશ તે સહુ એક સરખું;
સર્વમાં કપટ હશે આવું, મારે આજ.

કસ્તૂરીની ખીંદી તે કરે નહીં;
કાજળ ન આંખમાં અંજાવું, મારે આજ.

કોકિલાનો શબ્દ સુણું નહીં;
કાગવાણી શકુનમાં ન લાવું, મારે આજ.

નીલાંબર કાળી કંચુકી ના પહેરે;
જમુનાનાં નીરમાં ન ન્હાવું, મારે આજ.

મરકત મણિ તે મેલ દષ્ટે ન જોવાં;
જાણું વંત્યાક ન ખાવું, મારે આજ.

દયાના પ્રીતમ સાથે મુખે નીમ લીધો;
મન કહે પલક ના નિભાવું, મારે આજ.

દયારામ

હિન્દ દેવીનું પૂજન

(હાળ: સ્થામ રંગ સમીપે ન જાવું)

જનમભૂમિ પૂજવાને જમ્મયે રે, ઓ હહેનીઓ !
જનનિભૂમિ પૂજવાને જમ્મયે,

સ્વર્ગથી ય મોઘી આ અમોલી હિન્દ મૈયા;
તનમનધન અર્પી 'ધન્ય' થઇએ રે: ઓ હહેનીઓ !

માજી મંગલા અનેરી માજીમન્દિરે આ;
આરતીની જ્યોત લલિત લમ્મયે રે: ઓ હહેનીઓ !

સત્ય, પ્રેમ, ધર્મ, નીતિ ને પવિત્રતાનાં
પત્ર-પુષ્પ-ધૂપ ધરી રહિયે રે: ઓ હહેનીઓ !

ચાચરમાં રમે સાધુ બાલ, વીર બાલા;
માની એ પ્રસાદી વસો હૈયે રે: ઓ હહેનીઓ !

લક્ષ્મીનો સુવાસ, ત્યાગની મીઠાશ, શીળાં
આત્મદાન, માતૃપદે ગૃહિયે રે: ઓ હહેનીઓ !

અશ્વરૂંગ, તેજ મધુર, માજીમુગટ રહોયા;
ગગનપાર હૃદયમાન વહિયે રે: ઓ હહેનીઓ !

: ૭૨ :

ધંટારવ, શંખનાદ-ઉદયવાદ્ય વાગ્યાં;
જગૃતિનો સાદ બધે દમ્પત્તે રે: ઓ જહેનીઓ !

આવો માજીમંડપમાં, ખાલ બહાલધેલાં !
જીવન સકળ સેવનમાં વહિયે રે: ઓ જહેનીઓ !

રામમોહનરાય જસવંતરાય

સેવાનો ધર્મ સ્વીકારો

(ઢાળ: શ્યામ રંગ સમીપે ન જવું)

સેવાનો ધર્મ સ્વીકારો, સાહેલીઓ !
સેવાનો ધર્મ સ્વીકારો.

દુનિયાના ધર્મની સેવા જ ચાવી;
ઉધાડે પ્રેમપટારો, સાહેલીઓ !
સેવાનો ધર્મ સ્વીકારો.

જાતભાતબેદોના કલેશ સહુ છોડી
એકતાની લ્હાણી સ્વીકારો, સાહેલીઓ !
સેવા નો ધર્મ સ્વીકારો.

: ૭૩ :

જૂખ્યાને બાખરી ને તરસ્યાને પાણી;
અંધાને પડતાં ઉગારો, સાહેલીઓ !
સેવાનો ધર્મ સ્વીકારો.

દધને દીલાસો દુઃખી હૃદયને
શાંતિની વાત વિચારો, સાહેલીઓ !
સેવાનો ધર્મ સ્વીકારો.

પ્રેમી પ્રભુને પામવાને માટે
સેવાનો શ્રેષ્ઠ સિતારો, સાહેલીઓ !
સેવાનો ધર્મ સ્વીકારો.

ગોકુળદાસ દ્વા રાયચુરા

વેરણુ વાંસલડી

વ્રજનારી—

ઓ વાંસલડી ! વેરણુ થઇ લાગી રે ! વ્રજની નારને;
શું શોર કરે ? જાતલડી તારી તું મન વિચારને.

તું તો જંગલ કાષ્ટ તણો કટકો;
રંગરસિયે દીધો રંગચટકો;

અલી ! તે પર આવડો શો લટકો ? ઓ વાંસલડી •

તને કા'નકુંવર કરમાં રાખે;
તું અધર તણો રસ નિત આપે;
તું તો અમને દુઃખડાં બહુ દાપે ઓ વાંસલડી૦

તું તો મોહનના મુખ પર મ્હાલે;
તુજ વિના નાથને નવ આલે;
તું તો શોક્ય થઇ અમને સાલે. ઓ વાંસલડી૦

તને હરિએ હાથ ઝાલી લીધી;
તને સૌમાં શિરોમણિ કીધી;
ક્ષણ મુખથી નવ મૂકે વીલી. ઓ વાંસલડી૦

હું તુજને આવી નવ જાણતી;
નહિ તો તુજ પર મહેર ન આણતી;
તારાં ડાળ મૂળ સાહીને તાણતી. ઓ વાંસલડી૦

દયાના પ્રીતમને પૂરણ પ્યારી;
તને અળગી નવ મૂકે ન્યારી;
તારો ભેદ શુષ્ક દિસે બારી. ઓ વાંસલડી૦

દયારામ

વાંસલડીનાં તપ

(ઢાળ: ઓ વાંસલડી !)

વાંસલડી—

ઓ વ્રજનારી ! શા માટે તું અમને આળ ચઢાવે ?
પૂણ્ય પૂર્વ તણાં, તેથી પાતળિયો અમને લાડ લડાવે.

મેં પૂરણ તપ સાધ્યાં વનમાં;

મેં ટાઢતડકા વેઠ્યાં તનમાં;

ત્યારે મોહને મહેર આણી મનમાં. ઓ વ્રજનારી૦

હું ચોમાસે પાધર રહેતી;

ધણી મેઘઝડીઓ શરીરે સહેતી;

સુખદુઃખ કાંઈ દિલમાં નવ લેતી. ઓ વ્રજનારી૦

મારે અંતે વાઢ વઢાવિયા;

વળતી સંધાડે ચઢાવિયા;

તે ઉપર છેદ પડાવિયા. ઓ વ્રજનારી૦

ત્યારે હરિએ હાથ ગ્રહી લીધી;

સડુકોમાં શિરોમણિ કીધી;

દેહ અરપી અધર અંગે દીધી. ઓ વ્રજનારી૦

માટે દયાના પ્રીતમને છું પ્યારી;

નિત્ય મુખડે રમાડે મુરારિ;

મારો ભેદ ધણો દિસે ભારી. ઓ વ્રજનારી૦

દયારામ

મનભમરા

(ઢાળ: ઓ વાંસલડી !)

હે મનભમરા ! હૃદયકમળમાં પેસી હરિમય થાને;
ભવ મૃત્યુ જરા જન્માદિ ભયથી તું સહજ ટળી જાને. હે મન०

જોષ ભવાટવી તું બૂલ્યો છે;
તનવૃક્ષ સરસ ગણી ફૂલ્યો છે;
થઈ લુપ્ત વિષરસે ફૂલ્યો છે. હે મન०

ધ્રુવ અનુપમ રસની ધારે,
તો આવ મુજનતરને ક્યારે;
જે સિંચાયાં છે બલ્લજળધારે. હે મન०

તે તરૂંડળ-શબ્દ સરસ જોજે;
અનુભવી સર્વે સંશય જોજે;
અર્થરસસ્વાદે તું સદા મ્હોજે. હે મન०

તે અમૃતરસને નિત્ય ચાખી
તું તમ થજે સ્થિરતા રાખી;
ના અન્ય મુખે કિંચિત્ ભાખી. હે મન०

તને ગંધ તણી અતિશય બૂખ છે;
તે હૃદયકમળમાં સૌ સુખ છે;
તુજ ધર સન્મુખ જેતું મુખ છે. હે મન०

: ૭૭ :

સુખ પૂર્વક કમળ વિષે રહેજે;
ત્યાં વિરમી સુગંધ સદા લેજે;
થઈ અમર નૃસિંહને આ કહેજે. હે મન.

શ્રી નરસિંહાચાર્ય

વાંસલડીએ ઘેલી રાધાને કરી

(ઢાળ : ઝાપવણ ! સદેશ કહેજે શ્યામને)

વાંસલડીએ ઘેલી રાધાને કરી,
મધુરી વાગે, પણ નવ દીસે કહાન જો ! વાંસલડી.
વાંસલડી કહે, સુણ, ઝો રાધા બ્હાવરી !
અલખમુખ ચ્હડી કર્કે છું હું લખગાન જો ! વાંસલડી.
અલખપ્રીતડી જગાડું તુજ હૃદય વિષે,
અલખ કહાનની વનમાં ન જડે વાટ જો ! વાંસલડી.
અલખની જોગણ ! અલખ જોગ ધરી જગજો,
જગવ અલખરતિ જમુનાજીને ધાટ જો ! વાંસલડી.

ગા. મા. ત્રિપાઠી

: ૭૮ :

એ દિવસો

(ઢાળ : ઝાઘવજી ! સંદેશ કહેજો સ્થામને)

ચંદન છાંટી ચોક સમાર્યો ઓમનો,
રજની રસીલી હસતી લલિત વર હાસ જો !
ચાંદલિયો ઉર ભરી ભરી રસ કંપ ઢાળતો,
આપણુ પણુ રમતાં'તાં વિરલ વિલાસ જો !
એવા થે દિવસો પણુ પ્રિયતમ ! વહી ગયા.

ફૂલફૂલની પાંદડીઓ મીંચપ ઢળી જતી,
નમી નમી સુરભિ લેતા પ્રિયને ઉછંગ જો !
નયનોમાં નયનો ઢાળીને હેત થું
ઉજવ્યો ઉત્સવ, રહમજી પરમ પ્રસંગ જો !
એવા દિવસ હતા તે પ્રિયતમ ! વહી ગયા.

પ્રિયતમ ! એ શશીરાજ ચ્હડન્ત અટારીએ,
રમે પદે ન્હાનકડો અનિલકુમાર જો !
તે મદભર રજનીનાં નયનો નાચતાં,
હૃદય ઝીલે સૌનાં અમૃતની ધાર જો !
એવા દિનનાં શમણાં પ્રિયતમ ! વહી ગયાં.

પલ્લવમાં પલ્લવના પાલવ પાથરી
પાંખી પ્હોડ્યાં, બીડીને પાંખ થું પાંખ જો !
વિલસે આજ જગત સહુ રસના અંકમાં,
અજળ વિલસતી અલખેલી તુજ આંખ જો !
એવા રસદિવસો થે પ્રિયતમ ! વહી ગયા.

કવિ ન્હાનાલાલ

: ૭૬ :

મહેમાનોને પ્રાર્થના

(ઢાળ : ઝોધવજી ! સંદેશો કહેજો શ્યામને)

મહેમાનો ઝો વહાલાં ! પુનઃ પધારજો !
તમ ચરણે અમ સદન સદૈવ સુહાય જો;
કરજો માફ હજારો પામર પાપ, જે
દિનચર્યામાં પ્રજુ પાસે પશુ થાય જો. મહેમાનો.

ઉન્નત ગિરિશૃંગોનાં વસનારાં તહમે,
ઉતર્યાં રંકે ધરે, શો પુણ્યપ્રભાવ જો !
શુશ્રૂષા સારી ના અમને આવડી,
લેશે ન લીધો લલિત ઉરોનો લ્હાવ જો. મહેમાનો.

મણિશંકર ર. ભટ્ટ

કલાપીને સંબોધન

(ઢાળ : ઝોધવજી ! સંદેશો કહેજો શ્યામને)

સુરતાની વાડીના મીઠા મોરલા !
ઉજળતા શા ઉરસાગર ઉલ્લાસ જો !
નિર્ઝરતી સૌભાગ્ય સુહાગન જ્યોત્સ્નિકા;
નયને ઝળકે નમણું નિર્મલ હાસ જો ! સુરતાની.

આંજો ને અજવાળે આંખલડી સખી,
અંતર ઉપર ઉઘડે આલમનૂર જો !
હેત હૈયાનાં વહતી વાળે વાંસળી,
ઉડે સ્વર આકાશે અંદર દૂર જો ! સુરતાની૦

નંદન વનનાં પ્રાસાદોની ટોચથી
મધુરી કેકા આળે શી ઉભરાય જો !
સુરબીઓની સાથે સંસારે સરી
અંતર્દારે ગીતા શી અથડાય જો ! સુરતાની૦

“તત્સવિતાતું ભર્ગ વરેણ્યં ધીમહિ ”
ગાયત્રીનો જૂનો બેદક મંત્ર જો !
આળે અન્ય પ્રકારે આ માથું નમે,
નમતો સાથે આત્માનો એ તંત્ર જો ! સુરતાની૦

મણિશંકર ૨. ભટ્ટ

બહાલાંને આમંત્રણ

(ઢાળ : ઝોધવજી ! સંદેશો કહેજો શ્યામને)

આવો-આવો, બહાલાં ! સાથે ઉડિયે
ભોગવવાને કે' કે' દિવ્ય વિલાસ જો;
ઉંચા ઉંચા તેજોમય આકાશ છે,
ઉંચા ઉંચા આત્માના અભિલાષ જો. આવો૦

: ૮૧ :

એકલવાયાં ઉડવું મુજને ના ગમે,
ચાહે આત્મા સ્નેહીના સહચાર જો;
ઉણાં ઉણાં સુખ સહુ મુજને લાગતાં,
સ્નેહી જન ના સાથે ભોગવનાર જો. આવો.

મહારાં છો, ને રહેશે મહારાં સર્વદા;
બાંધ્યા પ્રભુએ સ્નેહ બધાં સંબંધ જો;
વિધિનિમ્યાં સંબંધો કરવા સાર્થકાં
સંચરિયે ના સાથે વ્યોમ અનન્ત જો ? આવો.

ચન્દ્રશંકર ન. પંડ્યા

વ્યોમવિહાર

(ઢાળઃ ઝોધવજી ! સંદેશો કહેજો શ્યામને)

જ્ઞાતા ! ચાલો કરિયે વ્યોમવિહાર જો !

બીજચન્દ્રનું કરી અનેરું હોડણું,
ધૂમકેતુનું લખ હલેસું હાથ જો,
રસનાવિક થજો પ્રિયતમ ! તહેમાં તહે,
ધ્રુવ તારક પ્રતિ ધપશું આપણુ સાથ જો ! જ્ઞાતા !

: ૮૨ :

(૨)

આભ તથા ઉડાં ઉડાણો ચીરીને
માર્ગ ક્રમન્તાં વીજ ખતાવે વાટ ને;
ઝહમંડળના જૂદા જૂદા ગોળનાં
પરિક્રમણના સુણશું મંજુલ નાદ ને ! જ્ઞાતા !

(૩)

રસસૂતા સંસાર તથાં સુખદુઃખને
બૂલી, લપ્તશું દેવદીધા આનન્દ ને;
જગજૂના છોડીને મનુ-સમાજને
આપણુ ધરીશું કે' કે' સ્વર્ગીય સ્વાગ ને ! જ્ઞાતા !

(૪)

ધડીક મંગળ કેરા ઝહ પર ઉતરી
નિહાળશું નભતારક્ષીઓના રાસ ને;
ગુર્જરભૂમિની નીલમલીત્રી કુંજના
રસિક વિહારી કવિ ! મુજ એ અભિત્રાપ ને ! જ્ઞાતા !

જનાદર્શી -૬૧. પ્રભાસ્કર

નહોરતાંને નહોતરે

સાખી : અમૃતચોખડિયાં ગળે, મંદિર મંગલનાદ;
અરુણુ લઇને ઉતરે હૃથિરઆશીર્વાદ :

ચાલ, સખિ ! ચાલ રનેહગંગાને કાંઠે,
ઉપાનાં તેજે અધોળવા :
ગુર્જરીની કુંજકુંજે ટહુકંતી ફોકિલા,
જમએ રસરાસે કલ્લોલવા.

સાખી : ધોવા કલંક ચાંદલો ડૂબ્યો સાયરનીર;
પહરોડ પ્રકટયાં પ્રાચિમાં, નિર્મળ કંચનકીર :

જોને, સખિ ! જોને ફૂટે કસુમ્બલ ટસરો,
અણુખોટયાં ફૂલડાંની ફોરમ ફોરે;
ફોરે વસંત, વાય મલયાનિલ મિઠુડો,
ધરધરની રાજ ! ગૂજરાતજી મ્હોરે.

સાખી : રતનાકરનાં મોતોડાં, માનસસરના હંસ;
પંપાસરનાં પદ્મ ને મધુવનના મકરંદ :

ઝીલો, સખિ ! ઝીલો રનેહ-સૌન્દર્ય જૂજવાં,
ઝીલી ઝીલીને ભેટ ધરિયે ભોમે;
ભોમે સામ્રાજ્ય આજ સ્વાતંત્ર્ય સોલલાં,
કલ્યાણુક આણુ જોની સૂરજ સોમે :
—ચાલ, સખિ !

કેશવ હ. શેઠ

: ૮૪ :

સંધ્યા

(ઢાળ : ચાલ, સખિ ! ચાલ સ્નેહગંગાને કાંઠે)

શાંત સંધ્યાનાં તેજ કાષ્ઠ ઝીલો...રે
માનવી !...સંધ્યાના રંગ કાષ્ઠ ઝીલો.

સાખી : આછા આછા રંગની સુરખી રહી છવાઇ;
નવરંગી આ આભમાં લીલા રહી ગવાઇ.
શાંત સંધ્યાના તેજ કાષ્ઠ ઝીલો...રે
માનવી !...સંધ્યાના રંગ કાષ્ઠ ઝીલો.

સાખી : વનમાલા કંઠે ધરી, પુષ્પો પહેરી કાન,
સ્વર્ગસુખી સંગે કરે વનદેવી વિભુ-ગાન.
શાંત સંધ્યાના તેજ કાષ્ઠ ઝીલો...રે
માનવી !...સંધ્યાના રંગ કાષ્ઠ ઝીલો.

સાખી : ગોરજ આ ઉડી રહી, રંગમિલાવટ થાય;
પંખેડું આ નલ વિષે ન્હાતું-ધાતું જાય.
શાંત સંધ્યાના તેજ કાષ્ઠ ઝીલો...રે
માનવી !...સંધ્યાના રંગ કાષ્ઠ ઝીલો.

સાખી : સંધ્યાદીપ પ્રકાશિયા, ધંટાનાદ સુણાય;
ટોળે મળી મળી સુન્દરી સંધ્યાદર્શન જાય.
શાંત સંધ્યાના તેજ કાષ્ઠ ઝીલો...રે
માનવી !...સંધ્યાના રંગ કાષ્ઠ ઝીલો.

: ૮૫ :

સાખી : તેજહુતિ આછી થઇ, સંધ્યા ગઇ શરમાઇ;
તારકની સાડી ધરી ચંદા રહી પમરાઇ.

શાંત સંધ્યાના તેજ કોઇ ઝીલો...રે
માનવી !...સંધ્યાના રંગ કોઇ ઝીલો.

રામનારાયણ રે. ત્રિવેદી

રાધા-કૃષ્ણ

(ઢાળ : પ્રેમની, પ્રેમની, પ્રેમની રે
મને લાગી કટારી પ્રેમની.)

ૐ

રાધા-કૃષ્ણ વિના ખીણું બોલ મા;
બોલ મા, બોલ મા, બોલ મા રે. રાધા-કૃષ્ણ૦

સાકર-શેરડીનો રવાદ તજને
કડવો લીમડો ઘોળ મા રે. રાધા-કૃષ્ણ૦

ચાંદા-સૂરજનું તેજ તજને
આમિયા સંગાથે પ્રીત જોડ મા રે. રાધા-કૃષ્ણ૦

હીરા રે માણેક ઝવેર તજને
કપોર સંગાથે મણિ તોળ મા રે. રાધા-કૃષ્ણ૦

મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધર નામર,
શરીર આપ્યું સમતોલમાં રે. રાધા-કૃષ્ણ૦

મીરાંબાઈ

દગ રસભર મોરે દિલ છાધ રહી !

(દાળ : રાધા-કૃષ્ણ વિના ખીજી બોલ મા)

દગ રસભર મોરે દિલ છાધ રહી;
છાધ રહી, છલકાધ રહી : દગ૦

ઝાંખ ઝપટ નિદ્રા નવ કાંધ,
પલક પલટ અજીખાધ રહી : દગ૦

પૂજી ભરી મદ મંદ વિલાસિની
નવીન સુધા વરસારી રહી : દગ૦

દુઃખી સુખી વળી વિધ વિધ રંગી
ખલક સુરંગ મયાવી રહી : દગ૦

બીતર બાહેર, ઉપર નીચે,
મણિમય મોદ મયાવી રહી : દગ૦

મણિલાલ નજીલાધ

મીરાંશૃંગાર

(ઢાળ: ક્યાં ગયો રે પેલો મોરલીવાળો ?)

મુજ અખગાને મોટી મીરાંત, બાપ ! શામળો ધરેણું મારે સાચું રે.

વાળી ધડાવું વિકૃલ વર ફેરી, હાર હરિનો મારે હપથે રે;
ચિત્ત માળા, ચતુરજીવ ચૂડલો, શીદ સોની ઘેર જપ્તથે રે ? મુજ.

ઝાંઝરિયાં જગજીવન ફેરાં, કૃષ્ણજી કલ્કાં ને કાંબી રે;
વિંધુવા ઘૂંધરા રામનારાયણના, અણુવટ અંતરજામી રે. મુજ.

પેટી ધડાવું પુરુષોત્તમ ફેરી, ત્રિકમ નામતું તાળું રે;
કુંચી કરાવું કરુણાનંદ ફેરી, તેમાં ધરેણું મારું ધાણું રે. મુજ.

સાસરવાસો સજીને બેઠી, હવે નથી કાંઈ કાચું રે;
બાપ મીરાં કૃહે પ્રભુ ગિરિધરનાગર હરિને ચરણે જાયું રે. મુજ.

મીરાંબાપ

: ૮૮ :

સખીને આમંત્રણ

(ઢાળ: મુજ અબજાને મોટી મીરાંત, બાપ !)

ચાલોને, સહિયર ! ઉન્નત જીવનજલ ઝીલવાને જમએ રે !
પુણ્યસલિલઅવગાહનથી, સખિ ! અંતર પાવન થમએ રે !
ચાલોને, સહિયર !

સાખી : પ્રભુના ગિરિથી અવતરે શાંત સદાશિવ નીર;
શ્રમવે મનુકુલતાપને છાયા તરુવર તીર !
શીતલ સૌમ્ય સુધારસ, સુંદરી ! રેલી રહ્યો, જમ લમએ રે !
ચાલોને, સહિયર !

સાખી : રક્ટિક વિશદ વરસી રહ્યા સુરસરિતાના ધોધ :
લલિત કરી ક્ષાંતાત્મને પ્રેરે પ્રાણ પ્રબોધ !

સાડી સન્ને, સખી ! રતેહસુરંગી: વારિ પરસ્પર દમએ રે !
ચાલોને, સહિયર !

મણિશંકર ર. ભટ્ટ

ચાલોને સહિયર

(ઢાળ: મુજ અળખાને મોટી મીરાંત, બાપ !)

ચાલોને, સહિયર ! હસતાં રમતાં જલ ભરવાને જમ્મએ રે;
શીતળ નિર્મળ નીર નદીનાં, છોળે છીલી સુખી થમ્મએ રે. ચાલો.

સાખી : તટ તરૂવર ઝૂકી રહ્યું, ડાળો ઝોલાં ખાય;
તે પર પંખી જોડલું ચાંચ ભરીને ન્હાય.

ત્રેમે મરત બનીને રમતું, તેને વધામણાં દમ્મએ રે. ચાલો.

સાખી : આછી લહેરો પવનની, આછા નદીતરંગ;
આછા વચ્ચે સખી તણાં, આછા ઉરઉમંગ.

આછા રહ્યાં રિમત છાપ મુખે, સખી ! તેને વધામણાં દમ્મએ રે. ચાલો.
જયરાજ (નાટક)

ગુણવંતી ગુજરાત

ગુણવંતી ગુજરાત, અમારી ગુણવંતી ગુજરાત !
નમીએ-નમીએ, માત ! અમારી ગુણવંતી ગુજરાત !

મોઘેરા તુજ મણિમંડપમાં ઝૂકી રહ્યાં અમ શીષ;
માત મીઠી તુજ અરણ્ય પડીને

માગીએ શુભ આશિષ ! અમારી.

: ૯૦ :

મીઠી મનોહર વાડી આ તારી નંદનવન શી અમેલ;
 રસકૂલડાં વીણતાં વીણતાં ત્યાં

કરીએ નિત્ય કલોલ ! અમારી૦

સંત મહંત અનંત વીરોની ંહાથી અમારી માત !
 જય જય કરવા તારી જગતમાં

અર્પણ કરીએ જાત ! અમારી૦

ઉડા ઘેર અરણ્ય વિષે કે સુંદર ઉપવન માંય;
 દેશ વિદેશ અહોનિશ અંતર

એક જ તારી છાંય ! અમારી૦

સર સરિતા રસભર અમીઝરણ્યાં, રતનાકર ભરપૂર;
 પુણ્યભૂમિ ફળકૂલ ઝમૂમી,

માત ! રમે અમ હર ! અમારી૦

હિંદુ, મુસલમાન, પારસી, સર્વે માત ! અમે તુજ જાળ !
 અંગ ઉમંગ ભરી નવરંગે

કરીએ સેવા સહુ કાળ ! અમારી૦

હર પ્રભાત સમાં અજવાળા ટાળી દે અંધાર !
 એક સ્વરે સહુ ગમન ગજવતો

કરીએ જય જયકાર ! અમારી૦

અ. કે. ખખરદાર

ગુર્જરાષ્ટ્રનો સૂર

(ઢાળ: ગુણવંતી ગુજરાત)

ગુર્જરાષ્ટ્રનો સૂર,

અભય છે ગુર્જરાષ્ટ્રનો સૂર.

સહિ ગુર્જર નરનાર સાંભળો આત્માને અંકુર;

સત્ત્વ સૂરે, સમરવસંવાદે સંગીત દૂર-અદૂર !

અભય૦

સાગર ઘૂંધવે દિલની મોજે ધીર ગબીર બરપૂર;

સરલ વિમલ સરિતા જો ! ગાતી રસધેલી આતુર.

અભય૦

કોકિલ વનકુંજે જો ! ફૂળે, ઉલ્લાસે ચકચૂર !

ગિરિશિખરે મોરલિયા ટૂંકે, પ્રેમામૃતે પ્રચૂર !

અભય૦

નાભિનાદની ગીતા હૂંકે સિંહ રસિક ચતુર !

ગુણગરવી જો ! લલિત ગુર્જરી ગર્જે સ્વતાંત્ર સૂર !

અભય૦

સ્વદેશની એ સર્વ વિભૂતિ ધૂમે મસ્ત મગરૂર;

સ્વાધીનતાનો વિજય ઉજવિયે રહી નિર્ભય જહાદૂર !

અભય૦

લલિતજી

: ૬૨ :

ફરી એ બંસી સુણાવ !

(ઢાળ: ગુણવંતી ગુજરાત)

ફરી એ બંસી સુણાવ !

કન્હૈયા ! ફરી એ બંસી સુણાવ !

ગોકુળના ગોરસપ્રેમી હો !

રસ મધુ-મધુરો ભાવ:

રનેહભાવ સાદાષ્ઠ ગાષ્ઠ

મોહ મૂકાવી જગાવ:

કન્હૈયા !

મધુવન સનું-છેક સનું છે,

વજ રસહીન છે સાવ:

મધુબંસી ફરીથી બજવાને

એ રસરેલ જમાવ:

કન્હૈયા !

ધર્મધેનુના ગોપરાજ હો !

ગો-સેવા સ્હમન્નવ !

કર્મયોગનો પાઠ બૂલ્યાને

ફરી ઓ વીર ! બજાવ:

કન્હૈયા !

ભરતકુંજર્મા મોહન ! વળી એ

ચેતનસૂર રણકાવ:

ધર્મરક્ષણાર્થે-પુરુષાર્થે

પ્રાણતંત્ર ઝણકાવ:

કન્હૈયા !

: ૬૩ :

કૌરવદળ સ્હામે ઝૂઝવું છે,

પાંડવ મા ગભરાવ:

સ્વરાજ્યને રથ સારથી થઇને

ધર્મયુદ્ધ જીતાવ:

કન્હૈયા

રમણીકલાલ કી. મહેતા

ગાંધીનું ગુજરાત

(ઢાળ: ગુણવંતી ગુજરાત)

ગાંધીનું ગુજરાત, ગણાયે ગાંધીનું ગુજરાત.

ગુજરાદેશે વિરલ મૂર્તિ એ વિમલ સરલ સાક્ષાત;

દર્શનથી કંઈ ચેતન પ્રકટે જોતાં એની જમાત;

જેમાં સાચા સાધુઓ, બ્રાત ! ગાંધીનું.

સાજરમતીના સુન્દર તટ પર પ્રગટ્યું નૂતન પ્રભાત;

મોહન ! તુજ સત્યાગ્રહજંતીસૂર સુણી સહુ જાત

કરે મીઠી ઐક્યની વાત. ગાંધીનું.

દેશભક્તિ ને રાજભક્તિની સાચે સાચી વાત;

નિર્ભયતા ને સત્ય વચનની દિક્ષા દષ્ટ હૈં, તાત !

જનાબ્યું નવું ગુજરાત. ગાંધીનું.

ગોકુળદાસ દ્વા. રાયચુરા

અમે તો ભરતભૂમિનાં બાળ

(ઢાળ: ગુણવંતી ગુજરાત)

ભરતભૂમિનાં બાળ,

અમે તો ભરતભૂમિનાં બાળ;

અમેને કેવળ એ પર બ્હાલ,

નિરંતર કેવળ એ પર બ્હાલ.

અમે૦

સ્વર્ગ સમી પરભૂમિ સુન્દર બલે રસમાં રમનાર;

અમ અન્તરમાં એને તેજે પળભર નહીં ચમકાર.

અમે૦

રંક બલે રહી માત અમારી, તદ્દપિ એ અમ પ્રાણ;

હૈયાંગેલ સલૂણાં દેતી શીખવી ઉન્નત ગાન.

અમે૦

અવર ભૂમિની ખૂરડીમાં નહીં ભરત અમે બૂલનાર;

પરમાતાનાં લાડ લૂખેરાં, તે શું દુઃખ દળનાર ?

અમે૦

અનેરું વ્રત કંઈ અમે ઉજવીશું, ઝગતા સુરઝમકાર;

ઉપા સમી બસ ભરત હસાવી જગવીશું જયકાર.

અમે૦

વસંતવિનોદી

સૂનાં સૂનાં સ્નેહધામ

(ઢાળ : આવેલ આશાભર્યાં રે.)

૧. સૂનાં મન્દિર, સૂનાં માળિયા,
 ને મ્હારા સૂના હૈયાના મહેલ રે;
 સ્નેહધામ સૂનાં સૂનાં રે:

આઘી આશાઓ મ્હારા ઉરની,
 ને કાંઈ આધા આધા અલખેલ રે;
 સ્નેહધામ સૂનાં સૂનાં રે.
૨. સૂના સૂના તે મ્હારા ઝોરડા,
 ને એક સૂની અન્ધારી રાત રે;
 સ્નેહધામ સૂનાં સૂનાં રે:

પાનાં પ્રારબ્ધનાં ફેરવું,
 મહીં આવે વિયોગની વાત રે;
 સ્નેહધામ સૂનાં સૂનાં રે.
૩. સૂની વસન્ત, સૂની વાડીઓ;
 મ્હારાં સૂનાં સ્થવાર ને બપોર રે;
 સ્નેહધામ સૂનાં સૂનાં રે:

સહિયરને સંધ કું બહાવરી,
 મ્હારો કપ્પાં છે કળાયલ મોર રે !
 સ્નેહધામ સૂનાં સૂનાં રે.

૪. સૂતું સૂતું આભઆંગણું,
ને વળી સૂતી સંસારિયાની વાટ રે;
રનેહધામ સૂનાં સૂનાં રે:
માથે લીધાં જલખેડલાં,
હું તો બૂલી પડી રસધાટ રે;
રનેહધામ સૂનાં સૂનાં રે.
૫. સૂતી સૂતી મ્હારી આંખડી,
ને પેલો સૂતો આત્માનો આભ રે;
રનેહધામ સૂનાં સૂનાં રે:
પ્રીતમ ! પ્રીત કેમ વીસર્ગા ?
એવો દીઠો અપ્રીતમાં શો લાભ રે !
રનેહધામ સૂનાં સૂનાં રે.
૬. સૂનાં સૂનાં ફૂલે ફૂલડાં,
મ્હારાં સૂનાં સિંહાસન, કાન્ત રે !
રનેહધામ સૂનાં સૂનાં રે:
આંખાની ડાળા મ્હોરે નમી,
મંહી કાયલ કરે કલ્પાન્ત રે;
રનેહધામ સૂનાં સૂનાં રે.
૭. સૂતો સૂતો મ્હારો માંડવો,
ને ચારૂ સૂતા આ ચન્દનીના ચોક રે;
રનેહધામ સૂનાં સૂનાં રે:

રસિયાને રંગમહેલ એકલી,
 મ્હારે નિર્જન યૌદે ય લોક રે;
 સ્નેહધામ સૂનાં સૂનાં રે.

૮. સૂતો હિન્ડોલો મ્હારા સ્નેહનો,
 ને કાંઈ સૂતો આ દેહનો હિન્ડોલ રે;
 સ્નેહધામ સૂનાં સૂનાં રે:

બહાલાની વાગે દૂર વાંસળી,
 નાથ ! આવો, બોલો એક બોલ રે:
 સ્નેહધામ સૂનાં સૂનાં રે.

કવિ ન્હાનાલાલ

સુન્દરી શીળે ભરી રે

(ઢાળ : સ્નેહધામ સૂનાં સૂનાં રે.)

શીળાં સરોવર ઝીલવાં,
 સખિ ! શીળો મનોહર મેઘ રે;
 સુન્દરી શીળે ભરી રે.

શીળા શશીમુખ શેરડા,
 એવાં શીળાં તારલિયાનાં તેજ રે; સુન્દરી.

શીળા ઉપા અલખેલડી,
સખિ! શીળી સોહાગણુ સાંજ રે; સુન્દરી૦

શીળાં પ્રભુજનાં પેખણાં,
સખિ! શીળા તે શારદ રાસ રે; સુન્દરી૦

શીળી દાદાજની ડેલિયો,
એવી શીળી મીઠે મન માય રે; સુન્દરી૦

શીળાં વીરાજનાં વેણુલાં,
એવા શીળા બાબી ફેરા બાવ રે; સુન્દરી૦

શીળું પીયર, શીળી સાસરી,
કાંઈ શીળો સમોવડ સાથ રે; સુન્દરી૦

શીળાં સાસુ, સસરા સદા,
સખિ! શીળી બહાલમની વાત રે; સુન્દરી૦

શીળી નણુંદ ઉર નાગરી,
કાંઈ શીળો તે દ્વંધમલ દે'ર રે; સુન્દરી૦

શીળી સાહેલી સંગની,
એવી શીળી સંસારની સેર રે; સુન્દરી૦

શીળી ગોરાદેની ગોઠડી,
એનો શીળો ફોડાયલ કન્થ રે; સુન્દરી૦

શીળી પ્રીતમની પ્રીતડી,
એવા શીળા પ્રભુજના પન્થ રે; સુન્દરી૦

: ૬૬ :

શીળી વામા વિનયે ભરી,
એની શીળી લાખેણી લાજ રે; સુન્દરી૦

શીળી શીયળ ફરી છાંયડી,
સખિ! શીળાં રમણનાં રાજ રે; સુન્દરી૦

દા. ખુ. બોટાદકર

માનીતીની આંખ

(હાજ: રનેહધામ સૂતાં સૂતાં રે.)

મેંદી તે વાવી માળવે,
એનો રંગ ગીયો ગુજરાત રે;
મેંદી રંગ લાગ્યો રે.

નાનો દેરીડો લાડકો, ને
કાંપ લાગ્યો મેંદીનો છાંડ રે; મેંદી રંગ લાગ્યો રે.

વાટી-ધૂંટીને બર્યાં વાટકા,
લાભી ! રંગો તમારા હાથ રે; મેંદી રંગ લાગ્યો રે.

હાથ રંગીને દેરી ! શું રે કરું ?
એનો જોનારો પરદેશ રે; મેંદી રંગ લાગ્યો રે.

લાખ ટકા આલું રોકડા,
કાષ્ટ જવ જો દરીઆપાર રે; મેંદી રંગ લાગ્યો રે.

શોક્યના સા'યજાને જમ એટલું ક'ન્ને,
તારી બેની પરણે, ધરે આવ્ય રે; મેંદી રંગ લાગ્યો રે.

બેની પરણે તો બલે પરણે,
એની ઝાઝા હી રોકજો જન રે; મેંદી રંગ લાગ્યો રે.

શોક્યના સા'યજાને જમ એટલું ક'ન્ને,
તારો વીરો પરણે, ધરે આવ્ય રે; મેંદી રંગ લાગ્યો રે.

વીરો પરણે તો બલે પરણે,
એની જાડેરી જોડજો જન રે; મેંદી રંગ લાગ્યો રે.

શોક્યના સા'યજાને જમ એટલું ક'ન્ને,
તારી માડી મરે, ધરે આવ્ય રે; મેંદી રંગ લાગ્યો રે.

માડી મરે તો બલે મરે,
એને બાળજો બોરડી હેક રે; મેંદી રંગ લાગ્યો રે.

શોક્યના સા'યજાને જમ એટલું ક'ન્ને,
તારી માનીતીની હડી આંખ રે; મેંદી રંગ લાગ્યો રે.

હાલો, સીપાઇઓ ! હાલો, લાઇખધીઓ !
હવે હલકે બાધો હથિયાર રે; મેંદી રંગ લાગ્યો રે.

રઠિયાળી રાત

અંજલિ ફૂલડે ભરી રે

(ઢાળ: સ્નેહધામ સૂનાં સૂનાં રે.)

ખીલી લીલી ફૂલવાડીએ રે
કુંળા કલિકાઓ વીણી મધુર રે
અંજલિ ફૂલડે ભરી રે.

અંજલિનાં એક એક ફૂલડે રે
ફૂટે આશાના ઉરે અંકુર રે; અંજલિ૦

ફૂલડાંની એક એક પાંખડી રે
આંજે આતમનાં આંખડીમાં નૂર રે; અંજલિ૦

નહાતાં નિર્ઝરિયે નૂરને રે,
બીંજયું બાવે અણુખોટેલ ઉર રે; અંજલિ૦

ઉરનાં તે છલકાતે કાઠડે રે
સ્નેહ-સૌન્દર્યનાં વહે પૂર રે; અંજલિ૦

એ રે સૌન્દર્ય-સ્નેહ પૂજવા રે,
જેને જીરવે ઝીલીને સતી-સુર રે; અંજલિ૦

પૂજરણ્ય હું તો એવા દેવની રે,
પ્રાણદર્શન ને પૂજને આતુર રે; અંજલિ૦

જોતી એ વહાલમની વાટડી રે,
લાજ લોકડિયાંની કરી દૂર રે; અંજલિ૦

: ૧૦૨ :

આવ્યો મધૂપ ફાક ઉડતો રે,
ડંખ દીધો અંગૂલિએ કૂર રે; અંગૂલિ.

વેરાણા નવરંગ ફૂલડા, ને-
મારા વિલાયા આશા-અંકુર રે;
દિલની દિલડે ઠરી રે ?

કેરાવ છ. શેઠ

રણુવાટ શોભી રહી રે

(ઢાળ: સ્નેહધામ સૂનાં સૂનાં રે)

જાઓ-સિધાવો, મહારા બહાલમા !
ત્યાં દીસે શરવીરોના ધાટ રે;
રણુવાટ શોભી રહી રે.

વાળે નગારાં કાંઈ શૌર્યનાં,
ત્યાં ધોરે ક્ષત્રિય શાંખનાદ રે; રણુવાટ.

ધૂળે ધરા, ધૂળે આભ, ને
કાંઈ ધૂળે દશે દિગ્પાળ રે; રણુવાટ.

હજીહજીતી રજીઘોડલી, ને
ડોલે હાથી સંગ્રામ રે; રજીવાટ૦

ગાયે ચારજીભાટ ગીતડાં,
જ્યાં રગરગ જાગે શૌર્ય રે; રજીવાટ૦

વાગે છે હાક જ્યાં વીરની,
જ્યાં આવે ચરાતનપૂર રે; રજીવાટ૦

રાણીજયા જમ્ર યુદ્ધમાં
કાંઈ દીપાવે માતાનું નૂર રે; રજીવાટ૦

થાઓ વિજય-જય સ્વામીનો,
એ જ માળા જપું દીન-રાત રે; રજીવાટ૦

થનગન થનગન નાચતી,
જૂઓ, ઘોડલી બની અધીર રે; રજીવાટ૦

આજે આનંદ મ્હારે આંગણે,
પિયુ રજીમાં રમવા જાય રે; રજીવાટ૦

ગોકુળદાસ દ્વા. રાયચુરા

કાનુડો

કાનુડો કામણુગારો રે, સાહેલી! આ તો કાનુડો કામણુગારો રે.

કાનુડો કામણુગારો, રસભર્યો ને રૂપાળો;
આ શું અખલડીનો આળો રે! સાહેલી!૦

રંગે રાતો, મદ માતો, વાંસલડીમાં ગીત ગાતો;
નયણું શું કરે વાતો રે. સાહેલી!૦

ભરવા હું ગમ પાણી, પ્રેમપીડા ભરી આણી;
ઘેલી થઈ આવી શાણી રે. સાહેલી!૦

તં કહ્યું તે મેં ન માન્યું, આજે મારી જાતે જાણ્યું;
આવડું મેં નહોતું જાણ્યું રે. સાહેલી!૦

જહેની તારે પાય લાગું, કાના વિના ઘેલું લાગ્યું;
દયાનો પ્રીતમ માગું રે. સાહેલી!૦

દયારામ

: ૧૦૫ :

અભાનોર્મિ

(ઢાળ : કાનુડો કામણુગારો રે)

ગગને આજ પ્રેમની ઝલક છાપ રે—ગગને૦
પૃથ્વી રહી છવાઇ, પરવતો રહ્યા નાહી;
સચરાચરે ભરાઇ રે. ગગને૦
ભૂત ને ભવિષ્ય ગયા, વર્તમાન સર્વે થયા;
એકમાં અનેક રહ્યાં રે. ગગને૦
કાડીથી કુંજર સૂધી ગળી ભેદ ભુદ્ધિ ઉધી;
વાટડી અભેદ સુધી રે. ગગને૦
વાદ ને વિવાદ ગળ્યા, ઝેર વિખવાદ ટળ્યા;
જૂદા સહુ ભેગા મળ્યા રે. ગગને૦
વ્રત જોગ તપ સેવા, જૂઠા છે પ્રસાદ મેવા;
પડિતો વેદાંતી તેવા રે. ગગને૦
ધન્ય ભાગ્ય તેનાં જેણે પ્રેમ પી નિહાળ્યો તેણે;
સુખને થું કૃદ્દેશે વેણે રે. ગગને૦
સાંભળશે—કાણુ કે'શે? શા ચક્રી વખાણી લેશે?
ન કલે કે'વાઇ રે'શે રે. ગગને૦
પ્રેમ જે કહી જતાવે, પ્રેમ જે કરી જતાવે,
મણિ તેને મન ભાવે રે. ગગને૦

મણિલાલ નણુભાઈ

સુન્દર વેણુ વાગી

રૂડી શરદ પુનમની રાત રે,
સુન્દર વેણુ વાગી, વેણુ વાગી.

મારો વાલોજી રમિયા રાસ રે,
સુન્દર વેણુ વાગી, વેણુ વાગી.

વાલો નટવર ધરિયો વેશ રે,
સુન્દર વેણુ વાગી, વેણુ વાગી.

એના ઘૂંધરિયાળા ફેશ રે,
સુન્દર વેણુ વાગી, વેણુ વાગી.

ગોપી અતિ ઉતાવળાં આવે રે,
સુન્દર વેણુ વાગી, વેણુ વાગી.

મોતી-મુક્તાફળે જ વધાવે રે,
સુન્દર વેણુ વાગી, વેણુ વાગી.

તનની શુદ્ધચુદ્ધ સધળી વિસારી રે,
સુન્દર વેણુ વાગી, વેણુ વાગી.

નયણે નિરખ્યા તે શ્રી વનમાળી રે,
સુન્દર વેણુ વાગી, વેણુ વાગી.

સંજ્ઞા

વલ્લભ ભટ્ટ

સંજ્ઞા નંબર ૪૦

૦૧/૧૯૮૦

૬ મોજી નામ નિર્મિત

આજીવન આજીવન

મીઠડાં જીવન હત્યો, જીવન હત્યો!

(ઢાળ: સુન્દર વેણુ વાગી, વેણુ વાગી)

મીઠડાં જીવન હત્યો, જીવન હત્યો !
હત્યોને ભરતભૂમિનાં નરનાર રે !

ઝરે વેગે ઝળકન્તાં ને હિજળાં
ધર્મધેનુનાં દુધ અભિધાર રે :
ધેન સેવે શ્રી સ્વામિનીજી સોભલાં;
નીરે પાંડે પ્રભુજી જળચાર રે :

ગોપગોપિકા ઝિલન્ટ દૈવી તેજલાં;
કનકકળશે વહે અનન્ત ધાર રે :

રસઝરણે કુંજનવન બીજ્યાં;
સર્પાં કાલિન્દીમાં સુધાસાર રે :
સકળ વિશ્વમાં વિલોલ રમે રૂંગીલાં;
લહે પાન એનું અમર જીવનપાર રે :

પીયો, પારસી, ઇસ્લામી, આર્મ બાલુડાં!
પ્રીતે બીઠનનાં પીળે કુમાર રે :

પૂરંહેણે ખૂલેલ ઉરફૂલડાં,
નન્દનન્દનકંઠે સુહાય હાર રે :

રામમોહનરાય જસવંતરાય

: ૧૦૮ :

ફૂલડાં લ્યો !

(ઢાળ: સુન્દર વેણુ વાગી, વેણુ વાગી)

રસિક જન ! ફૂલડાં લ્યો, ફૂલડાં લ્યો !

હું તો લાતી છું દેવવાડી વેડી:

રસિક જન ! ફૂલડાં લ્યો, ફૂલડાં લ્યો !

પરિમલ પમરે પ્રભુપ્રસાદ કેરી:

દેવકીર્તિ સમી ઘેરી ઘેરી:

રસિક જન ! ફૂલડાં લ્યો, ફૂલડાં લ્યો !

તેજખાળ સમી દિવ્ય કાન્તિવાળાં:

સ્વર્ગસુન્દરી શાં કામળાં-રૂપાળાં:

રસિક જન ! ફૂલડાં લ્યો, ફૂલડાં લ્યો !

ખાલહાસ્ય સમાં અમૃતે સીચેલાં:

યક્ષકન્યાની નયનકીકી જેવાં:

રસિક જન ! ફૂલડાં લ્યો, ફૂલડાં લ્યો !

સીતારામ જે. શર્મા

: ૧૦૯ :

ભાભલડી !

(ઢાળ : સુન્દર વેણુ વાગી, વેણુ વાગી)

ત્હારો કાડીલો કંથ દેખાડું,
ભાભલડી ! આવળે, આવળે.
એનાં નયણાંનો નેહ ચખાડું,
ભાભલડી ! આવળે, આવળે.

સાખી: મીઠા ને મૃદુતા ભર્યાં, મધુરા એના ખોલ;
વીર મ્હારો વિનયી સદા, હાર્ય કરે અણુમોલ.

એની ઝાની-સિતારી સુણાવું,
ભાભલડી ! આવળે, આવળે;
એના જીવનનો દેશ દેખાડું,
ભાભલડી ! આવળે, આવળે.

સાખી: વીર મ્હારો સાગર સમો, સરિતા ભાભી જણાય;
નિરખી સંગમ સ્નેહનો દિલ મ્હારું હરખાય.

એની સેવાનો લેખ જતાવું,
ભાભલડી ! આવળે, આવળે;
એની આશાના લેખ વંચાવું,
ભાભલડી ! આવળે, આવળે.

સાખી: ચંદ્ર સમો મુજ વીરલો, ચાંદની ભાભી ગણાય;
શીતળતા અમીરસ ઝરે, કુટુંબ-જગ પોષાય.

: ૧૧૦ :

તહારા સૌભાગ્યદેવ ખતાવું,
ભાભલડી ! આવજો, આવજો;
તહારા જીવનના પ્રાણ દેખાડું,
ભાભલડી ! આવજો, આવજો.

ગો. દ્વા. શાયચુરા

મહારી ન્હાનકડી નણુંદ

(ઢાળ: સુન્દર વેણુ વાગી, વેણુ વાગી)

મહને વ્હાલી-વ્હાલી બહુ મહારી રે
નણુંદી ન્હાનકડી, ન્હાનકડી.

ના હું ધરાઉં હોયે ધારી રે, ,, ,, ,,
રૂડાં રૂડાં એનાં રૂપરંગ રે, ,, ,, ,,
ન્હાનાં નાણુક એનાં અંગ રે, ,, ,, ,,

સાખી— મીઠા મીઠા બોલતી કાલા કાલા બોલ;
કામજુગારા હાસ્યથી દેતી હર્ષ અતોલ.

બહું બોણું એનું છે મન રે, નણુદી ન્હાનકડી, ન્હાનકડી.
 એને લાગે છે સૌ થે સ્વજન રે, ,, ,, ,,
 એનું હૈયું હેતે ઉભરાય રે, ,, ,, ,,
 જોષ ખીજાંને સુખી સુખી થાય રે, ,, ,, ,,

સાખી— સહુને રાજી રાખતી કંપ કંપ કરીને ખેલ;
 કદિ કદિ વળી ગભરાવતી કરી કરી ખોટા ફેલ.

એનાં તોફાન સહુ નિર્દોષ રે, નણુદી ન્હાનકડી, ન્હાનકડી.
 એના ધડીના હર્ષ ને રોષ રે ,, ,, ,,
 એના ઓર જ કાંઈ મીઠામીઠા રે, ,, ,, ,,
 સહુ ઉપર ચલાવે એ રાજ રે, ,, ,, ,,

સાખી— કંઠે વળગી કાનમાં લવતી કંપ કંપ ખેલ;
 સંદેશા નિજ ભાષના કહીને કરતી ટોળ.

મ્હાફં અમોલું એ છે રતન રે, નણુદી ન્હાનકડી, ન્હાનકડી.
 કરશું એનાં ફેરે જાતન રે, ,, ,, ,,
 મ્હારા, પ્રભુ! એ કારમું બાળ રે, ,, ,, ,,
 કરજો એને સુખી સહુ કાળ રે! ,, ,, ,,

અન્દરશંકર ન. પંડ્યા

: ૧૧૨ :

રસમાળી !

(ઢાળ: સુન્દર વેણુ વાગી, વેણુ વાગી)

આ જીવનવેલને પોષો,
હો ! જ્ઞાતા રસમાળી ! રસમાળી !
રનેહસુધા સલિલથી સીંચો,
હો ! જ્ઞાતા રસમાળી ! રસમાળી !

સાખી: બ્રહ્મ-ઉદ્ધાને ઉપજી સુન્દર જીવન-વેલ;
વિશ્વવાયુની સેરમાં ખેલે જગના ખેલ.

અમીરસથી એ વેલડી બીંજો,
હો ! જ્ઞાતા રસમાળી ! રસમાળી !
જગ-કુંજે એ વેલડી સુહાવો,
હો ! જ્ઞાતા રસમાળી ! રસમાળી !

સાખી: જ્ઞાન-વૃક્ષની સાથમાં અખંડ એની પ્રીત;
વળગી રહી એ વેલડી ધરી નાથનું ચિત્ત.

એ વેલીને વૃક્ષે ચડાવો,
હો ! જ્ઞાતા રસમાળી ! રસમાળી !
એ અરજી અનેરી સ્વીકારો,
હો ! જ્ઞાતા રસમાળી ! રસમાળી !

ગો. દ્રા. રાયચુરા

: ૧૧૩ :

ફૂલડાંકટોરી

(ઢાળ: હાવાં નહિ જાઉં મહી વેચવા રે લોલ.)

ચન્દ્રીએ અમૃત મોકલ્યાં, રે ખહેન !

ફૂલડાંકટોરી ગૂંથી લાવ,

જગમાલણી રે ખહેન !

અમૃત અંજલિમાં નહીં ઝીલું, રે ખહેન !

અંજલિમાં ચાર ચાર ચારણી, રે ખહેન !

અંજલિએ છુંદણાના ડાઘ :

જગમાલણી રે ખહેન !

અમૃત અંજલિમાં નહિ ઝીલું, રે ખહેન !

ઝીલું નહીં તો ઝરી જતું, રે ખહેન !

ઝીલું તો ઝરે દશ ધાર :

જગમાલણી રે ખહેન !

અમૃત અંજલિમાં નહિ ઝીલું, રે ખહેન !

ફૂલડાંમાં દેવની હથેળીઓ, રે ખહેન !

દેવની કટોરી ગૂંથી લાવ :

જગમાલણી રે ખહેન !

અમૃત અંજલિમાં નહિ ઝીલું, રે ખહેન !

કવિ ન્હાનાલાલ

: ૧૧૪ :

ભારતી સ્ત્રીગીત

(ઢાળ: ગરબે રમવાને ગોરી નીસર્યાં રે લોલ)

ગરબે રમવા, સાહેલી ! સાંચરો રે લોલ;
ભારતી મન્દિર આર્ય ચોક પ્રીતિથી ફરો રે લોલ;
આવો બહેની ! ગીતરંગ રેલીએ રે લોલ.

સાખી: શરદ પુન્યમ રજનિ ખીલી, અનિલ સુરભિ મલકાય;
ચન્દામુખનન્દન સ્ત્રીળી રિમતલહરી લહકાય;

રમે રમા, શારદા, સોહામણી રે લોલ;
કુંકુમે જ્યાં સાચિયા પૂરેલ, છે શોભા ધણી રે લોલ;
આવો બહેની ! આજ રાસ ખેલીએ રે લોલ.

સાખી: મિઠાં ઝરણુ ઝરી રણાં મધુરં મધુરં સુરગાન;
કાકિલ યુદ્ધુલ રસભર્યાં દ્રવે અનુપમ તાન;

દેશવાડી નવલ પલ્લવે ભરી રે લોલ,
કુંજ-કુંજ ધારી પુષ્પપુંજ વૃક્ષવલ્લરી રે લોલ;
આવો બહેની ! જનનિગાન ગાઇએ રે લોલ.

સાખી: ભાગીરથી ગોદાવરી બ્રહ્મપુત્ર શુભ તીર;
રમે સિન્ધુ કાવેરી જ્યાં, રમ્ય નર્મદા નીર;

ગુર્જરી ને ગંગ સુન્દરી મળી રે લોલ,
કાશ્મિરી, દ્રાવીડી, મહારાષ્ટ્રી, રજપુતાણીઓ રે લોલ,
આવો જહેની! ઐક્યતાન વાઘએ રે લોલ.

સાખી: કુસુમિત લીલી લલિતાલતા—લલના તરૂપતિ સંગ;
ભારતવાડી દિપાવતી વિવિધ વર્ણ નરંગ;

પારસી, ખ્રિસ્તામી, આર્ય, રમણીઓ રે લોલ,
યુરોપિયન નારીઓ, હિંદુસરમવિદ્યાસિની રે લોલ;
આવો જહેની! હિન્દદેવી વન્દીએ રે લોલ.

સાખી: હીમાલયશિર ઝળકતી, નિર્મળ, એ મન આશ;
બિન્ન જાતિ—રીતિ, તદપિ રહે એક ઉર અમ વાસ;

લાવો, લાવો હૃદયપાત્રમાં ધરી રે લોલ
મંગલ પ્રીતિઅર્થ, બક્તિ આત્મસુવાસે બરી રે લોલ.
આવો જહેની! માતૃભૂમિ પૂજ્યે રે લોલ.

રામમોહનરાય જસવંતરાય

દિવ્ય આશા

(ઢાળ: ગરબે રમવાને ગોરી નીસર્યાં રે લોલ.)

સ્વર્ગમંડળે થકી હું ઊતરી રે લોલ;
સ્વર્ગ માહિં કાંઈ મુજ નિવાસ,
દિવ્ય આશ હું રે લોલ,
સર્વ ઠામ મહાલું કુસુમ વેરતી રે લોલ.

દીન બન્યાં દુઃખભારથી દબી રે લોલ;
મનુજ બાળ! લ્યો કુસુમસુવાસ;
દિવ્ય હાસથી રે લોલ,
સર્વ ઠામ મહાલું કુસુમ વેરતી રે લોલ.

મર્ત્ય જીવને થતા કઠોર શોર લોલ;
તે શમાવો ગાઉં અનુપ ગાન
હિય તાનનાં રે લોલ,
ઠામ ઠામ ચાલું ગીત રેડતી રે લોલ.

વિશ્વમોહનીનું બીન બેસુરું રે લોલ
મૂક થાય, જ્યાં તજાય તાન
દિવ્ય વાણનાં રે લોલ:—
મનુજલોકમાં હું એમ બેલતી રે લોલ.

શાન્ત સિન્ધુ ગાન ગાય જ્યાં ગભીર લોલ,
સાન્ધ્ય રંગ વ્યોમ રમે રાસ,
વાસ ત્યાં કરું રે લોલ
તારલાકણી બની હું એકલી રે લોલ.

નરસિંહરાવ બોળાનાથ

: ૧૧૭ :

રાત્રિયે કોયલ

(દાળ: કામજી દીસે છે અલબેલા ત્હારી આંખમાં રે.)

જ્હાલી, સાંભળ્ય પેલી કોયલડી તરુવન્દમાં રે,
ગાતી છન્દમાં રે૦ જ્હાલી.

શાન્ત રજનિમાં ચમકોં ચાંદની,
જો આછી પથરાય વાદળી,
આવે ટહુકો અનિલલહેર કંઈ મન્દમાં રે,
ગાતી૦ જ્હાલી૦

જ્હાલી! એ તુજને બોલાવે,
મીઠી મીઠીને મન બાવે,
દે ની પાછો ટહુકો કામળ કણમાં રે,
ગાતી૦ જ્હાલી૦

ડહ ડહ કરોં જો ફરોં આબ્યો,
મીઠો રવ અમોરસ જો લાબ્યો,
કોયલડી રહોં છૂપી ઝાડનાં ઝુંડમાં રે,
ગાતી૦ જ્હાલી૦

ચાલો પ્રિય! સુષિયે એ મીઠી,
મહેં મધુરી ગાનનદી દીઠી,
ચળકંતી ચાલે જે પેલા ચંદમાં રે,
ગાતી૦ જ્હાલી૦

નરસિંહરાવ લોળાનાથ

: ૧૧૮ :

ચન્દ્રદર્શન

(ઢાળઃ જ્ઞાલી સંભલ્ય પેલી કાચલડી તરુવન્દમાં રે)

જ્ઞાલી ! જોને પેલો ચાંદલીઓ આકાશમાં રે
રમે વિલાસમાં રે !

શરદ્ પૂનમ રળિયામણી રાતે, સુન્દર તારલિયાઓ સાથે,
રાસ રમે એકાન્તે દિવ્ય અવાસમાં રે :

રમે વિલાસમાં રે, જ્ઞાલી !

વ્યોમમંડળે ખેલે રાહિણી, સરવરિયે તો ખીલે કુમુદિનીઃ
રેલે અમીને ઉભય પરે ઉલ્લાસમાં રે,

પૂર્ણ વિલાસમાં રે ! જ્ઞાલી !

નલગંગામાં સ્નેહે ન્હાતાં, પરસ્પરે પ્રણયામૃત પાતાં,
થાતાં સમીપ, લલ રાહિણીને પાસમાં રે,

કહે છે ન્હાસ મા રે ! જ્ઞાલી !

રજનીએ તેજાંબર ધાર્યું, સજની ! ત્હારું જીવન ઉગ્મળ્યું;
ભાળ્યું સુખ ચક્રારે ચન્દ્રપ્રકાશમાં રે !

પ્રણયના પાશમાં રે ! જ્ઞાલી !

એ ચાંદલિયા જેવું કાંઈ મેં જોયું જગમાંહે આંહી
સુખકું ત્હારું જ્ઞાલી ! નિર્મલ હાસ્યમાં રે :

રમ્ય ઉગ્મસમાં રે ! જ્ઞાલી !

જનાર્દન પ્રભાસ્કર

: ૧૧૯ :

જનનીસેવનનો મધુમધુરો અવસર

(ઢાળ: બ્હાલી, સાબલ્ય પેલી કાપલડી તરુવદમાં રે)

જનનીસેવનનો મધુમધુરો અવસર ક્યાં મળે રે ?

અવસર ક્યાં મળે રે ? જગજીવું ફળે રે. જનનીં

નવનિધ લાડે નિશ્ચદિન બુલવે,

ઊરહીર પાતી હેયે હુલવે,

અદ્ય સાદું પશુ અમિત ભારનું ક્યાં વળે રે ? જનનીં

પ્રભુપુરગૌરવ વદને મલકે,

મંબુલ મોહક અન્તર ઝલકે,

નવનવ સાજો શીખ દે સાને પળે પળે રે: જનનીં

ઉત્તમ શોષિત જનની કાળે

રેલાયે, શું વધુ કે'વાશે ?

કિસ્મત ક્યાંથી ? ભારતિહિત કાયા ઢળે રે ! જનનીં

વસન્તવિનોદી

ગિરિકાકિલ

(ઢાળ: અલખેલી રે અંખે માત જોવાને જમખે.)

ઓ ગિરિકાકિલ ! તું.

શું અદ્ભુત રેલે ગાન ઓ ગિરિકાકિલ ! તું,
તુજ ગૂઢ અર્થનું ગાન પામું ન કો દિન હું.

મેધશિખર છૂપો ચંદા વરસે સ્મિત-અર્મોધાર અનન્ત રે;
તે ગિરિ, તરુ, જળ મત જ ધૂમે, -હેવું ગાન રેલાંત
ઓ ગિરિકાકિલ ! તું.

લતા માધવી-ઉછંગ ઉછળી કળી રમે લાળળ રે;
સુગન્ધ તે સ્મિત યોગમ વેરે, -હેવો મધુર રવધાર
ઝરે ગિરિકાકિલ ! તું.

ટિટૂં ટિટૂં ગાન કુંડાળે ભમતું નભમોઝાર રે;
ગિરિશૃંગોમાં ધ્વનિ મધુરો દષ્ટ રમ્ય રજતરણુકાર
કરે ગિરિકાકિલ ! તું.

મધ્યરજનિ ચાંદનીમાં ચળકે, સાગવને ગૂંચવાયું રે
ધ્રુમસ રૂપેરી, તે પર તરતું ગાન ચમકતું આંખું
જો ! ગિરિકાકિલનું.

પ્રિય સહચરોને શું તું સોધે ગાન ગાષ્ઠ વનવનમાં રે ?
તે ચર્મો શું કંઈ મધુર ગાનને રંગે ભાવ કરુણમાં
ઓ ગિરિકાકિલ ! તું ?

અવિરત મધુરા માન તણી તુજ કવિતા કહો ન સૂઝાય રે;
એ અદ્ભુત ગુણ કય્હાર્યો સાંપડયો? મધુર જ મધુર જ ગાય
ઓ ગિરિકાકિલ ! તું.

માનવજીવનના સૂર ઉડા, પ્રપુલ્ક ને વળી ઘેરા રે;
તે સર્વેનાં રહસ્ય સાચાં વાંચી શકે જ અનેરા
તે ગિરિકાકિલ ! તું.

નૂતનધનરંગે રંગીલી સન્ધ્યા લટકે આવે રે;
મધુર અનિલ-ઉચ્છવાસથી કરતી અધરરૂપણી બાવે
ઉઝા ગિરિવરને;

તો ય અડગ ગિરિ સમાધિ ન તજે; તે ગિરિ પથ્ય દ્રવ ધારે રે,
જેહ વેળ સુરસુન્દરી સન્ધ્યા લલિત સુરો લલકારે
આ ગિરિકાકિલના.

ગૂઢ શક્તિ ને ગૂઢ અર્થ તુજ કળી શકું શી પેર રે ?
મૂઢ બને ગિરિવર જ્યહાં પીતાં અવિરત અર્થોરસસેર
તુજ ગિરિકાકિલ ઓ !

નરસિંહરાવ ભોળાનાથ

: ૧૨૨ :

ઉજમાળી ઉપા

(ઢાળ: ઓ ગિરિકાકિલ ! તું)

આવી આવી ઉજળે વેષ આ ઉજમાળી ઉપા;
લાવી લાવી દિવ્ય સન્દેશ આ ઉજમાળી ઉપા !

આવી ઉપા આંગણિયે મહારે, આવી ઉજળે રંગ રે:
ઓછપ પૂરતી રવિઉદયનો, દેતી ઉર આનન્દ !

આ ઉજમાળી ઉપા !

અવનિ ઉપર કુંકુમપગલાં માંડે પુણ્યપ્રભાત રે !
રજની-દિનની સન્ધ્યાને દે સુન્દરતા સાક્ષાત્;

આ ઉજમાળી ઉપા !

જગવાડીએ રમવા આવી યાળા કે શરમાળ રે;
રવિથી તે લજ્જતી ઓઢે મુખડે રાતી શાલ:

આ ઉજમાળી ઉપા !

કાન્તિ સમેટે વિશ્વતણી જ્યાં નયને સુન્દર રૂપ રે;
સંસ્કૃતિનાં કિરણો પ્રગટાવતી ન્યાળી ઉપા અનૂપ !

આ ઉજમાળી ઉપા !

આ લવ ને પરભવનાં એમાં ચિતર્યાં ઉજ્જવલ ચિત રે;
પ્રભુપ્રતિમાનાં પ્રેમપૂરેલાં જેમાં તેજ પવિત્ર !

આ ઉજમાળી ઉપા !

જનાર્દન પ્રભારેકર

અમારી પર્ણકુટી

(ઢાળ: ઓ ગિરિકાકિન્ન ! તું.)

શી સુન્દર ને સુખકાર અમારી પર્ણકુટી !
થઈ રહે સ્વર્ગ સંસાર, મલિનતા દૂર બધી.

મંદ વહે જ્યાં ઉજ્જવલ નિર્ઝર
અબ લખ હિતસંગ રે;
આયુવર્ધક મીઠો વાયુ,
સૂર્ય કરે છે સ્વચ્છ પ્રવેશી પર્ણકુટી. શી સુન્દર૦

શરીર મનને જાળતી ચિન્તા
રહે આ વાસથી દૂર રે;
કલેશ સહુ આવેશભર્યાથી
સતત રહે છે મુક્ત અમારી પર્ણકુટી. શી સુન્દર૦

શાન્તિ અનુપમ મળતી અહિંયાં,
મન રહે છે સંતુષ્ટ રે;
પ્રેમ વસે છે સહુને અન્તર,
દેષકૃપાથી પૂર અમારી પર્ણકુટી. શી સુન્દર૦

કપટ અને ઢા દુર્બુદ્ધિનો
નહિ અહિંયા સતકાર રે;

: ૧૨૪ :

પાપ તણે નહિ પ્રવેશ કિંમિત્,
એવી પરમ પવિત્ર અમારી પર્ણકુટી. શી સુન્દર૦

સન્માર્ગે જે ચાલે તેને
આ દુનિયા છે સ્વર્ગ રે;
ઐહિક સુખની ગણના ઓછી
તેને આપે બોધ અમારી પર્ણકુટી. શી સુન્દર૦

ડાહ્યાલાઈ લ. પટેલ

શારદાસ્તવન

(ઢાળ: ઓ ગિરિકાઠિલ । તું.)

સજી શીળફી વસ્ત્રઅલંકાર, ચાલો સખી! ફરવાને;
જીવો શારદાદેવીનું પેલું દાર, દર્શન કરવાને.

પદ્માસનથી પોતે બિરાજ્યા, મયૂરે માતા શોભે રે;
ઝીણાં વીણાનાં સુર રસીલા સુણીને ચીતકું લોભે;
ચાલો સખી! ફરવાને૦

: ૧૨૫ :

ઝગઝગ ઝળકે તેજ દેવીનું દિવ્ય સ્વરૂપે પ્યાડું રે;
મનહર સુન્દર મૂર્તિ નિરખતાં તલ્લીન થયું મન મ્હાડું;
આલો સખી ! ફરવાને૦

કુમકુમ કરમાં લેજો, સાહેલી ! અક્ષત તો અલખેલી રે !
પુષ્પની માળા પરમેશ્વરીને પ્રીતે પહેરાવો વહેલી;
આલો સખી ! ફરવાને૦

શાંતિની દાતા, શુદ્ધિ પ્રદાતા, નમી નમી ચરણે લાગો રે;
સ્ત્રીનું સત્વ છે એમાં બરેલું, બાવ ધરી બેન ! માગો;
આલો સખી ! ફરવાને૦

સરસ્વતીનું શરણ મ્હાનીને સેવે જો નરનારી રે,
મનમાન્યું ફળ મળશે તેને, આહા ! કેવી ! બલિહારી !
આલો સખી ! ફરવાને૦

ઉ. જ. રમાર્ત

: ૧૨૬ :

નવી ભાભી

(દાળ: ઓ ગિરિકાકિલ । તું.)

આજ આંગણલું ઉજળાય, ભાભી આવે છે;
શીર્ણો જગની નૌતમ છાંય સાથે લાવે છે.

મંદ મંદ હસતી, મુખ નવ વદતી, લતા લચ્ચી લચ્ચી જાય રે;
મીઠી ભાભીના અંતર ઉમળકા ખેલો નયન શરમાય;
ભાભી આવે છે. આજ.

નિર્મળ સરિત શી ભાભી અમોલી, વહેશે સાત્વિક ગાન રે;
સાગર સમો ભડ બ્રાત રસીચો ઝીલી દેશે નદી તાન:
ભાભી આવે છે. આજ.

ઠંડાલી ભાભીની સોડેથી સરશે સરલાં સુંદર ફૂલ રે;
નિત નિત ખીલતાં વિષ વિષ ઝૂલતાં તેજવશે વીરકુળ;
ભાભી આવે છે. આજ.

માડી જયાની દેવી ભાબલડી, વીર જ્યમ વૈકુંઠનાથ રે;
મંગલ હૈયાંહીર અમલાં ગૂ થાતાં ઝળકશે પુણ્યપ્રકાશ:
ભાભી આવે છે. આજ.

અનુપમ જોડલું પાશે પ્રભુતા, થાશે જગત રળીઆત રે;
કુમકુમચાંદલો મોંઘી ભાભીનો અક્ષર રહો, જગતાત !
ભાભી આવે છે. આજ.

વસંતવિનોદી

: ૧૨૭ :

પૂછશે મા

(ઢાળ: કયા માગું, રે મેં કયા માગું ?
એસી ટૂંકી સી જીંદગી મેં કયા માગું ?)

પૂછશે મા, કાંઈ પૂછશે મા,
મ્હારા હૈયાની વાતડી પૂછશે મા.

દિલના દરિયાવ મંહી કાંઈ કાંઈ મોતી:
ગોતી ગોતીને ત્હેને ચૂથશે મા:
મ્હારા હૈયાની વાતડી પૂછશે મા.

ટહુકે છે કેકિલા, પુકારે છે પપૈયો:
કારણોના કામીને સૂઝશે મા:
મારા હૈયાની વાતડી પૂછશે મા.

આંસુનાં નીરના કે આશાના અક્ષરો,
આછા આછા, ત્હો ય લૂછશે મા:
મ્હારા હૈયાનો વાતડી પૂછશે મા.

જગના જોદા ! એક આટલું સુણી જાને:
પ્રારબ્ધનાં પૂર રહામે જૂઝશે મા:
મ્હારા હૈયાની વાતડી પૂછશે મા.

કવિ ન્હાનાલાલ

: ૧૨૮ :

ઉંચી અટારીએ

(ઢાળ: પૂછશો મા, કોઇ પૂછશો મા.)

૨૬

આવશો નહિ, કોઇ આવશો નહિ,
મારી ઉંચી અટારીએ કો આવશો નહિ.

દુઃખડાનાં ગીત કો લલકારશો નહિ,
મારી ઉંચી અટારીએ કો આવશો નહિ.

આનંદગીત કલ્પોલતું કો બેઠું;
પંખી કાઢીલું ઉડાડશો નહીં. મારીં

આશા ઉત્સાહ ને ચેતન વિનાનાં
આવશો તો કો ફાવશો નહિ. મારીં

ચોકે તે પાથયું દિવ્ય તેજ ઝીલ્યું;
કાળી ત્યાં જાયડી કો ઢાળશો નહિ મારીં

પ્રગટયો છે કાકે ત્યાંહિ ઝગમગતો બાનુ;
મિથ્યા ત્યાં ધૂળ કો ઉડાડશો નહિ. મારીં

ઢાળ્યું છે અમૃત કોકે ત્યાંહિ મીઠકું;
જંદગીનાં ઝેર કોઇ વાવશો નહિ. મારીં

ચંદ્રવદન ચી. મહેતા

: ૧૨૬ :

સ્વયંવર-સોહાગણ

(ઢાળ: પૂછશો મા, કોઇ પૂછશો મા.)

આવશો મા, જી રે ! આવશો મા,
જમના-જાજીવીનાં ઓછુ આડે આવશો મા:
શ્યામ આયમતી રે'ન આડે આવશો મા: આવશો૦

ઉધડે છે દૂર દૂર દિવાકર આભલે;
સાંધે પાંકજ ત્યાં પાંખ: આંખે લાવશો મા: જમના૦

પ્રહ્લનાં વિહારો, કાર્યો કાયાનાં પૂતળે
કાચ-કંચન શો મેળ મળ્યે ફાવશો મા: જમના૦

હૈયાને હોજ રોજ મ્હાલતી હરિષ્ઠી;
એની વાટે કંટક કોઇ વાવશો મા: જમના૦

સૌન્દર્યે અન્ધ, સ્થૂલ સ્નેહના શિકારી,
કનક, રૂઢી, કુળ-આપે ચઢાવશો મા: જમના૦

ગોઠડી ગોઠેલ એક આતમની વેણુએ
અમર્યા બસરા સુર સંભળાવશો મા: જમના૦

આવશો મા, લોક ! આવશો મા:
જીવનનૌકાની બહારે આવશો મા:
સ્વયં પરખ્યો સૂકાની, સતાવશો મા: જમના૦

કેશવ હ. શેઠ

: ૧૩૦ :

રોકશો મા

(ઢાળ: પૂછશો મા, કાઠ પૂછશો મા.)

રોકશો મા, કાઠ રોકશો મા,
આજ બહારા ! મને કાઠ રોકશો મા.

આવ્યાં નિમંત્રણ, દૂર દેશ જાઉં છું;
સ્વાર્થી ગણી મને નિંદશો મા. આજ૦

ઉધડતે કિરણે હું આપ ધામ આવી;
આથમતાં સંગ જાઉં, શોધશો મા. આજ૦

સેવા કરી નથી આપની કશી મહેં;
મોંધાં આંસુ બહારા ! સારશો મા. આજ૦

જાણ્યે-અજાણ્યે ઝેર જીભેથી નીસડું,
માની સુધા બહારા ! રૂંઠશો મા. આજ૦

બીની બીની પાંપણે વિદાય આજ યાત્રું;
કુણાં ઉર હું ગયે બીંજવશો મા. આજ૦

વિશ્વમાંહી સર્વ કાજ એ જ એક માર્ગ છે;
જાઉં છું; વિદાય ઘો; વિસારશો મા. આજ૦

સ્નેહરશ્મિ

: ૧૩૧ :

માગશો ના

(ઢાળ: પૂછશો મા, કાઠ પૂછશો મા.)

માગશો ના, વીર ! માગશો ના,
આ દીન જનની ઝૂંપડી એ માગશો ના.

રનેહ ને સદ્ભાવ કેરા ફાલ જહુ ફાલ્યા:
સ્વાસ્થ્યની વાત અહિં કાઢશો ના. આ દીન૦

ત્યાગ અને સેવાની ભાવના અનેરી:
નફા-તોટાને સંભારશો ના. આ દીન૦

કર્મયોગ કેરી ઘેરી ઝડીઓ પડી રહી:
ફળની ઇચ્છાની પૂઠે લાગશો ના. આ દીન૦

નિષ્કંચન આ ઝૂંપડી ખિચારી:
દુઃખ દાન માગી વ્રત ભાંગશો ના. આ દીન૦

રનેહ, સત્ય થકી ભરો પાત્રો તમારાં:
કુપાત્રે દાન કદી પામશો ના. આ દીન૦

સીતારામ જે. રામી

: ૧૩૨ :

એક યાચના

(ઢાળ: પૂછશો ના, કાઢ પૂછશો ના.)

લૂછશો ના, કાઢ લૂછશો ના,
ઉન્હાં આંસુ મહારાં કાઢ લૂછશો ના.

હૈયે હુતાશની સદૈવ મ્હારે સળગે;
જવાલા અખંડ એની રોકશો ના: ઉન્હાં

અશ્રુનાં નીર ત્યાં તપી તપીને નીસરે;
ઠહેતાં એ પૂર કાઢ ઝીલશો ના: ઉન્હાં

આશા અનંત એ હુતાશની મટી જલે;
જૂઠાં ત્યાં હાસ્ય કાઢ વેરશો ના: ઉન્હાં

ઊરનાં અખોલ ખોલ ત્યાં જ સહુ વિરમે;
અક્ષરોની રાખ એ ઊરાડશો ના: ઉન્હાં

મીઠી એ ભાવના સુવર્ણ શી તપી રહી;
મેલા ત્યાં હાથ કેા અડાડશો ના: ઉન્હાં

જયોત્સ્ના ખડેન શુકલ

: ૧૩૩ :

ચૂકશો મા

(ઢાળ: પૂછશો મા, કોઇ પૂછશો મા.)

- ચૂકશો મા, કોઇ ચૂકશો મા,
પ્રભુનામનાં નિશાન કોઇ ચૂકશો મા.
- માયા, મમતા ને મોહ, તૃષ્ણા કે લોભની
જૂઠી દિશામાં કે ચૂકશો મા. પ્રભુ०
- વિશ્વના પ્રકાશ સમી અહાચાનગોઠડી
અચાનઅંધકારે પૂરશો મા. પ્રભુ०
- પ્રેમ, સમભાવ, જ્ઞાન, ભક્તિ ને નમ્રતા;
એ મૈત્રી સાંધી પછી ખૂટશો મા. પ્રભુ०
- આવ્યાં અજવાળાં જીવનને આગણે;
દિલનાં ઉધાડો દાર, ઉંધશો મા. પ્રભુ०
- ઉઠો ! જાગો ! પ્રભુજી પ્રેમથી પૂકારે;
જ્ઞાન, ભક્તિ, કર્મ-માર્ગ ચૂકશો મા. પ્રભુ०
- પ્રેમી પ્રભુજીને પ્રીતવાને માટે
કામદાના ચોર્યાઓ ચૂકશો મા. પ્રભુ०
- પૂર્વ દિશાથી પ્રભુજી પધારે;
એ ઉંડા સન્દેશ કોઇ જલશો મા. પ્રભુ०
- ગોકુળદાસ દા. રાયચુર

: ૧૩૪ :

ખીરદાળી મા !

(ઢાળ: મા ! પાવા તે ગઢથી ઉતર્યાં, મહાકાળી રે !)

મા ! સુન્દરગિરિથી ઉતર્યાં, ખીરદાળી મા !
મા ! નૌતમ બાળે વેશ, ઝાંઝર વાગે, મા !

આ પ્રાતઃકાળે આભલાં, ખીરદાળી મા !
તુજ ધાટડીએ વીંટાય, ઝાંઝર વાગે, મા !

આ સૂરજ સન્મુખ લટકતો, ખીરદાળી મા !
મા ! રહામી આરસી રહાય, ઝાંઝર વાગે, મા !

આ ચક્રવા ચક્રવી હંસલા, ખીરદાળી મા !
તુજ પગલે ભમતાં ગાય, ઝાંઝર વાગે, મા !

આ સાયર પાસે નાયતી, ખીરદાળી મા !
મા ! નદીમાં આવી ન્હાય, ઝાંઝર વાગે, મા !

અમ સમી સઉ ન્હાની બાળકી, ખીરદાળી મા !
એને હૃદયે વસતી માત, ઝાંઝર વાગે, મા !

આ અખિલ વિશ્વમાં વ્યાપતી, ખીરદાળી મા !
મુજ કાળજડામાં માય, ઝાંઝર વાગે, મા !

ગોવર્ધનરામ મા. ત્રિપાઠી

: ૧૩૫ :

રાસેશ્વરી મા !

(ઢાળ: મા ! સુન્દરગિરિથી ઉતર્યાં, ખીરદાળા મા !)

આ શરદ પુનમ સોહામણી, રાસેશ્વરી મા !
શે ચંદ્ર તણો ચમકાર ! રાસ રમાડો, મા !
તમે સ્વર્ગસદનથી ઉતર્યાં, રાસેશ્વરી મા !
ફૂલથી રસસરવરપાળ, રાસ રમાડો, મા !
અમે અમૃતતરશ્યા હંસલા, રાસેશ્વરી મા !
તમે અમૃતરસની ખાણ, રાસ રમાડો, મા !
તમ આંખડીએ અમી ઝરે, રાસેશ્વરી મા !
દો અમૃતનેહનાં દાન, રાસ રમાડો મા !
તમ પગલે પગલે ફૂલડાં, રાસેશ્વરી મા !
ફૂલડે ફૂલડે હરિનામ, રાસ રમાડો, મા !
મહામાયા ફેરી બંસરી, રાસેશ્વરી મા !
શી રસશર ને સુખધામ ! રાસ રમાડો, મા !
શાં ત્રણે જીવન ડાલી રહ્યાં ! રાસેશ્વરી મા !
નમવે શક્તિ બ્રહ્માંડ, રાસ રમાડો, મા !

મૂલજી દુર્લભજી વેદ

: ૧૩૬ :

સમ્બારણું

(ઢાળ: મલ્હારરાવ શહેરનો સૂખો ક્યારે આવશે રે ?)

૧

કેવડિયે ગૂંથી છાબડી રે,
છાબડિયે છલકાતા ફૂલ રે, માળીડા!
એક જ ફૂલનું માગણું રે:

ઢાલો વસે વિદેશમાં રે,
ઢાલાને ઢાલાં બકુલ રે, માળીડા!
સ્વામીનું દે સમ્બારણું રે.

૨

શરદપુનમ સોનામણી રે,
અમૃત ઢળિયાં આકાશ રે, ચાંદલિયા!
એક જ બિન્દુનું માગણું રે:

ઢાલો વસે વિદેશમાં રે,
અધરસુધારસ આશ રે, ચાંદલિયા!
સ્વામીનું દે સમ્બારણું રે.

: ૧૩૭ :

૩

વન વન વસંત વિહરે રે,
મંજરીએ ગૂંજે મધૂપ રે, ઝતુરાણી !
એક જ ગીતનું માંગણું રે:

ઢાલો વસે વિદેશમાં રે,
સંગીત યોનાં અનુપ રે, ઝતુરાણી !
સ્વામીનું દે સમ્બારણું રે.

૪

ધરતી ઉન્હાળે ધીકતી રે,
સુગન્ધી વાતા સમીર રે, મહેરામણ !
એક જ લહરીનું માંગણું રે:

ઢાલો વસે વિદેશમાં રે,
હૈડે દધ હુંફ લગીર રે, મહેરામણ !
સ્વામીનું દે સમ્બારણું રે.

૫

ભાદર ભર-પૂર ગાજતો રે,
અપળા કરે અમકાર રે, મેધલ મીઠા !
એક જ ફોરાનું માંગણું રે:

ઢાલો વસે વિદેશમાં રે,
ગૂંથવા દગે દગ તાર રે, મેધલ મીઠા !
સ્વામીનું દે સમ્બારણું રે.

૬

ફૂલડાંએ જલકાતી જાગડી રે,
સ્મરણોએ જલકાતું ઊર રે, સાહેલડી !
જલકાતાં નિંદર સોણુલાં રે:

સ્મરણે શ્રી સંયોગ સાંપડે રે ?
દિલનો દિલાવર દૂર રે, સાહેલડી !
દર્શન વણુ દિન દોલ્યાલા રે !

કેશવ હ. શેઠ

કોયલ જહેની !

(ઢાળ: કેવડિયે ગૂંથી જાગડી રે.)

૭

વાગે વધાઇ વસન્તની રે,
ફૂલડે ઉડે એની ફેર, રે કોયલ જહેની !
એક 'ફૂલ' કર આજનું રે.

મ્હોરી લતા કંઇ માંડવે રે,
મીઠો આંખલિયાનો મ્હોર, રે કોયલ જહેની ! એક૦

વન-વન વેણુ ત્રિહંગનાં રે,
ધર-ધર ગાજતાં ગાન, રે કોયલ જહેની ! એક૦

સૂતાં લાગે સહુ એ, સખિ રે !
પંચમ ત્રિણુ નહિ પ્રાણુ, રે કોયલ જહેની ! એક૦

- આજ કળી ઉધડી રહે રે,
ઉધડે અબોલણુ ઉર, રે કાવલ બહેની ! એકં
- અંતર એમ ઉધાડજે રે,
સંતાડ્યાં છેડજે સર, રે કાવલ બહેની ! એકં
- આજ રહે કયમ રૂસણાં રે ?
આજ થવાં શાં ઉદાસ ? રે કાવલ બહેની ! એકં
- ઉભી સખી આવી આંગણે રે,
પ્રેમનો કરજે પ્રકાશ, રે કાવલ બહેની ! એકં
- કાલ્ય વસન્ત વહી જશે રે,
આબમાં ઉડશે આગ, રે કાવલ બહેની ! એકં
- આવશે મેઘ અષાઢનો રે,
વીજળી પામશે વાજ, રે કાવલ બહેની ! એકં
- દાદુરનાદ ડરાવશે રે,
ઝિલ્લી તણા અણકાર, રે કાવલ બહેની ! એકં
- માન ત્યારે મન રાખજે રે
અવર તણે અધિકાર, રે કાવલ બહેની ! એકં
- આજ રાણી તું તો રાગની રે,
સૌરજનો અણગાર, રે કાવલ બહેની ! એકં
- વેદન્નયા તું વસન્તની રે,
ધીમી સુધા ફરી ધાર, રે કાવલ બહેની ! એકં

દા. ખુ. બોટાદકર

જોગીરાજ

(ઢાળ: વેણી ગૂંથીને મંહી ફૂલ હું તો બૂલી.)

જોયા જગત્ ધૂમી એક જોગીરાજને;
પુરાતન ભારતને ચોક : અલખેલડી !
જનનીએ દીધ એવા એક જોગીરાજને,
જગવ્યા જેણે ચૌદ લોક : અલખેલડી !

જોયા૦

કરણે સુણ્યા'તા સાચા એક જોગીરાજને,
મુખડે જેને ઘઠખોલ : અલખેલડી !
હૃદયે પૂજ્યા'તા પૂજ્ય એક જોગીરાજને,
તપત ત્રિખંડ રતિ તોલ : અલખેલડી !

જોયા૦

જાણ્યા'તા જીર્ણ જીવન એક જોગીરાજને,
ભર્યાં અમૃતે જેતાં ઉર : અલખેલડી !
નિરખ્યા, એ પરખ્યા મુજદેશ જોગીરાજને,
નયણે જેને વીજ-તૂર : અલખેલડી !

જોયા૦

દીકા સખી! મીઠા એવા એક જોગીરાજને,
બુદ્ધ શો ત્રિશુદ્ધ દયારે'મ : અલખેલડી !
જાણ્યા મન માન્યા તપ-સિદ્ધ જોગીરાજને,
જીવને ગૂંથેલ કૃષ્ણપ્રેમ : અલખેલડી !

જોયા૦

રસના અખંડ રટ એક જોગીરાજને,
નીતિર્મા રામના નિવાસ : અલખેલડી !

શ્વાસે વસાવ્યા રૂડા એક જોગીરાજને,
ઝીલ્યા જનકે શ્વા સંન્યાસ : અલખેલડી ! જોયા૦

જીવને જડેલ સખી ! એક જોગીરાજને,
બ્રહ્મચર્યે બીજમ ભડવીર : અલખેલડી !
મર્ત્યપુરીમાં અમર એક જોગીરાજ એ,
સત્યે હરિશ્ચન્દ્ર-હીર : અલખેલડી ! જોયા૦

દેહે મઢેલ દેવ એક જોગીરાજ એ,
ચરિતે સુવર્ણ શ્વા વિશુદ્ધ : અલખેલડી !
ધર્મે ધેનુ શ્વા નમ્ર એક જોગીરાજ એ,
શૌર્યે સિંહજી પીધ દૂધ : અલખેલડી ! જોયા૦

શાને પૂજીશું સખી ! જન્મ-જોગીરાજને ?
ધોળ્યા કુંકુમ કનકથાળ : અલખેલડી !
શાને વધાવશું એ વિશ્વ-જોગીરાજને ?
ગૂંથી નભતારકની માળ : અલખેલડી ! જોયા૦

જોગી પરબોગી હુખાં ભૂષણે નારાજ છે,
જોગીને જ્ઞાલો જીવનભોગ : અલખેલડી !
મુક્તિને પન્થ મલ્યા એક ગાધીરાજ એ,
માનવહિરમન્દિરને ચોક : અલખેલડી !
જોયા બ્રહ્માન્ડ ધૂમી એક જોગીરાજ એ.

કેશવ હ. શેઠ

: ૧૪૨ :

રંગ હું તો બૂલી !

(હાળ: જોયા જગત ધૂમી એક જોગીરાજને.)

સાચિયો પૂર્યો ને મહીં રંગ હું તો બૂલી:
બૂલ્યું બૂલાય કેમ એમ ? અલખેલડી ! સાચિયો૦

બાગમાં ગુલાબ એક ખીલી રહ્યો'તો:
જોયું મહીં એક રૂપ, અલખેલડી ! સાચિયો૦

ઉંચે આકાશ એક ખરતાં તારલીઓ:
દીઠી મહીં એક આંખ, અલખેલડી ! સાચિયો૦

આવ્યો આકાશ નવચન્દ્રમાં ઉગીને;
દીકું મહીં એક મુખ, અલખેલડી ! સાચિયો૦

કાવલડીએ આત્રકુંજ કંઈ ગાયું;
સુણ્યો મહીં એક ખેલ, અલખેલડી ! સાચિયો૦

અંગુલિના સ્પર્શ સર્માં ફૂલડાં અડચાં અંગ;
નાઠી હું ઓરડે એકાન્ત, અલખેલડી ! સાચિયો૦

જનાઈન પ્રભાસ્કર

સંતાકુકડી

(હાળ: જોયા જગત ધૂમી ઐક જોગીરાજને)

જાલમને કાજ વીણું ફૂલડાં રૂપાળાં,
વીણું વીણું ને પડી જાય: અલખેલડી ! જાલમને૦

જાલમને કાજ ગૂંથું ફૂલડાંની માળા,
ગૂંથું ગૂંથું ને ગુમ થાય: અલખેલડી ! જાલમને૦

માળા શોધન્તી હું ધૂમું બોળી જાળા,
જાણું ન કાણુ ચોરી જાય: અલખેલડી ! જાલમને૦

જાલીડો રોજ મહારી વાડીમાં આવી
જાનો નિહાળી મ્હને જાય: અલખેલડી ! જાલમને૦

માળા ચોરાણી નિહાળી કગારો
છૂપો છૂપો હરખાય: અલખેલડી ! જાલમને૦

જાણું ના તેમ કહી છૂપો રહી તે
ફૂલડે નવાજી મ્હને જાય: અલખેલડી ! જાલમને૦

કાળી કાળી નિજ આંખડી નચાવતો
આંખલડી દાખી મુજ જાય: અલખેલડી ! જાલમને૦

દોડી દોડી મ્હને ચાકલી બાળી
છૂપો તે ચોર મલકાય: અલખેલડી ! જાલમને૦

સંતાકુકડી ખહેન ! આવી આવી તે
રમતો સતાવી મ્હને જાય: અલખેલડી ! જાલમને૦

સ્નેહરશ્મિ

: ૧૪૪ :

દેવ-દેશનું સોણલું

(ઢાળ: જોયા જગત્ ધૂમી એક જોગીરાજને)

લાધ્યું સુહાગી દેવ-દેશ કેરું સોણલું,
જગ્યું મનવીણાનું ગાન: અલખેલડી !

ઝળહળતી તેજરાશિ આંજતી'તી આંખડી,
દીકું ત્યાં ભારતીનું સ્થાન: અલખેલડી ! લાધ્યું

શાન્તિની છાયા શું શરીરવચ્ચે શોભતું,
કાન્તિછાયા શી કંઠે ઝાલ: અલખેલડી ! લાધ્યું

શિર “સ્વરાજ્ય” મુકુટમણિ મૌકિતકનો શોભતો,
“મુક્તિ” એ શબ્દ લખ્યો ભાલ: અલખેલડી ! લાધ્યું

બોમ વૃષ્ટિ કરે વેરી પુષ્પ દિવ્ય દેશનાં,
ગુંજે આશીષ મંત્ર સુર: અલખેલડી ! લાધ્યું

ફરફરતી “ઐક્ય” કેરી ધ્વજ વાયુવેગમાં,
વહેતું ત્યાં સુખસ્ત્રોત-પૂર: અલખેલડી ! લાધ્યું

ઉભય પાસે ભારતીની જોયા મેં પુત્ર બે,
હિન્દુ-મુસલમાન બાધ: અલખેલડી ! લાધ્યું

સ્મરણપટથી ખસે નહિ સ્વપ્ન સખિ ! દોષલું;
માનું એ સ્વપ્નને વધાઈ: અલખેલડી ! લાધ્યું

આંપશી વિ. ઉદેશી

: ૧૪૫ :

વીરાનાં વારણાં

(ઢાળ: પ્રકટયા શ્રીકૃષ્ણ મનભાવતા રે લોલ.)

અમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ:

મોંધામૂલો છે મ્હારો વીર જો !

અમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.

એક તો સુહાગી ગગનચાંદલો રે લોલ:

ખીજો સુહાગી મ્હારો વીર જો !

અમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.

રાજ તો વિરાજે રાજમન્દિરે રે લોલ:

પારણે વિરાજે મ્હારો વીર જો !

અમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.

ચંપો ખીલે છે ફૂલવાડીમાં રે લોલ:

કુલમાં ખીલે છે મ્હારો વીર જો !

અમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.

આંગણે ઉજાસ મ્હારે સૂર્યનો રે લોલ:

ધરમાં ઉજાસ મ્હારો વીર જો !

અમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.

એક તો આનન્દ મ્હારા ઉરનો રે લોલ:

ખીજો આનન્દ મ્હારો વીર જો !

અમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.

દૂવે દીધી છે મ્હને માવડી રે લોલ:

માડીએ દીધો મ્હારો વીર જો !

અમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.

કવિ ન્હાનાલાલ

: ૧૪૬ :

વીરાને આમંત્રણ

(ઢાળ: ખમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.)

વીરા ! પધારો મ્હારે આંગણે રે લોલ.
આંગણે વેર્ધાં મ્હેં મોંધાં ફૂલડાં રે લોલ:
ફૂલડાંની રમ્ય સુવાસ જો ! વીરા૦

રનેહે લઉં હું આતારણ્યાં રે લોલ;
વારી જાઉં તું પર જાણાવીર જો ! વીરા૦

આશાની લીલી મ્હારી વેલડી રે લોલ;
વેલડીના પૂરો અભિલાષ જો ! વીરા૦

આત્મની પ્રભુતા તમે ફળવી રે લોલ;
પ્રભુતા તમારી ફેલાય જો ! વીરા૦

કુળનો અણુમોલો મ્હારો હીરલો રે લોલ;
નયનો તણું એ મીઠું દૂર જો ! વીરા૦

પ્રેમનો પરિમલ જહેકતો રે લોલ;
રલો સુધારસ ઉર જો ! વીરા૦

હોંસે જોતી હું ત્હારી વાટડી રે લોલ;
દૈડું આવીને વિલસાવ જો ! વીરા૦

રા. 'હરિ'

: ૧૪૭ :

વીર

(ઢાળ: ખમ્મા! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.)

માનસરે રાજહંસ ખીલતાં રે લોલ;
ગૃહમાં ખીલે છે મ્હારો વીર જો:
ખમ્મા વીરાનાં લઉં મીઠડાં રે લોલ.

સૂરજ ને ચંદ્ર જગજાખડી રે લોલ;
મહિયરની આંખ મ્હારો વીર જો: ખમ્મા૦

જડને જગાડતી સંજીવની રે લોલ;
ચેતનની પાંખ મ્હારો વીર જો: ખમ્મા૦

પીયૂષે પર્જન્ય ભૂમિ ભીંજવે રે લોલ;
ધરમાં રસધાર મ્હારો વીર જો: ખમ્મા૦

વાટિકા વિરાજે ફૂલ ફેરમે રે લોલ;
ગૃહની સુવાસ મ્હારો વીર જો: ખમ્મા૦

માતાનો શ્વાસ, આશ કુળની રે લોલ;
મહીમાં મીઠાશ મ્હારો વીર જો: ખમ્મા૦

અન્દકાન્ત મં. ઝોઝા

: ૧૪૮ :

જહેનીનાં ંહાલ

(ઢાળ: ખમ્મા! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.)

મધમધતી ઝોરસલી જાગમાં રે લોલ;
ફેરે ફેરમ ચોપાસ જો:
જહેનીનાં ંહાલ મનમીઠડાં રે લોલ.

મુખડે ઝળકે છે ઝલક ચાંદની રે લોલ;
ઉરના શશિયર શા ઉજાસ જો: જહેનીનાં૦

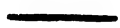
પક્ષિની ખીલે છે રવિદર્શને રે લોલ;
વીર દીઠે જહેનીના ઉલ્લાસ જો: જહેનીનાં૦

વરસે નિયમાનુસારી મેહુલો રે લોલ;
ભગિનીભાવના અમર વિકાસ જો: જહેનીનાં૦

એની આંખલડીએ નવલખ તારલા રે લોલ;
સૂર્ય-સોમના પરમ પ્રકાશ જો: જહેનીનાં૦

એના કરમાં કલા, ને હૈયે શારદા રે લોલ;
આશિષે વિભુત્વના છે વાસ જો: જહેનીનાં૦

અન્નકાન્ત મં. એઝા

: ૧૪૬ :

રાસમન્દિરે

(ઢાળ: ખમ્મા! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.)

ખહેનાં! પધારો રાસમન્દિરે રે લોલ;
રાસના વિલાસ અણમૂલ જો! ખહેનાં!૦

મન્દિર શણગાયું રોહ-ફૂલડે રે લોલ;
સુન્દર છે શબ્દ-સુવાસ જો! ખહેનાં!૦

મૂલે તોરણ સૂર-તાલનાં રે લોલ;
ઝળકે માણિક્ય સમ ભાવ જો! ખહેનાં!૦

નીતિ-કુંકુમ ભયું આગણું રે લોલ;
પૂરી રંધોળી-સદ્બોધ જો! ખહેનાં!૦

આશાભરી મ્હારી ખહેનડી રે લોલ;
આશાભર્યાં મ્હારા રાસ જો! ખહેનાં!૦

ગોકુળદાસ દ્રા. રાયચુરા

: ૧૫૦ :

વર્ષાનો રાસ

(ઢાળ: ખમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણુ રે લોલ.)

વર્ષા તો સાત સાત બહેનડી રે લોલ;
સાતે તે બહેનીઓ અપાર જો: વર્ષાં

વર્ષાની એક બહેન વાદળી રે લોલ;
વાદળીએ જગત જલધાર જો: વર્ષાં

વર્ષાની એક બહેન વીજળી રે લોલ;
વીજળી એ પ્રાણુતેજતાર જો: વર્ષાં

વર્ષાની એક બહેન ચાંદની રે લોલ;
ચાંદનીએ ચંદ્રકિરણુહાર જો: વર્ષાં

વર્ષાની એક બહેન વેલડી રે લોલ;
વેલડીએ ફૂલમધુભાર જો: વર્ષાં

વર્ષાની એક બહેન ઢેલડી રે લોલ;
ઢેલડીએ પ્રેમવ્રતવિહાર જો: વર્ષાં

વર્ષાની એક બહેન રૂકિમણી રે લોલ;
રૂકિમણી તે રૂપનો અંબાર જો: વર્ષાં

દશગણ પરમાર

: ૧૫૧ :

જનની

(ઢાળ: ખમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.)

મીઠાં મધુ ને મીઠા મેહુલા રે લોલ;
એથી મીઠી તે મોરી માત રે:
જનનીની જોડ સખિ ! નહિ જડે રે લોલ.

પ્રભુના એ પ્રેમ તણી પૂતળી રે લોલ;
જગથી જુદેરી એની જાત રે: જનનીની૦

અમીની ભરેલ એની આખડી રે લોલ;
ઢાલનાં ભરેલાં એનાં વેણુ રે: જનનીની૦

હાથે ગૂંથેલ એને હીરલા રે લોલ;
હૈયું હેમંત ફેરી હેલ રે: જનનીની૦

દેવોને દ્વંધ એનાં દોઢલાં રે લોલ;
શશીએ સિંચેલ એની સોડચ રે: જનનીની૦

જગનો આધાર એની આગળી રે લોલ;
કાળજમા કૈંકે ભર્યાં કોડ રે: જનનીની૦

ચિતકું ચડેલ એનું ચાકડે રે લોલ;
પળના બાધેલ એનાં પ્રાણુ રે: જનનીની૦

મૂંગી આશીષ ઉરે મલકતી રે લોલ;
લેતાં ખૂટે ન એની લ્હાણુ રે: જનનીની૦

: ૧૫૨ :

ધરણી માતા યે હશે ધૂજતી રે લોલ;
અચળા અચૂક એક માય રે: જનનીનીં
ગંગાનાં નીર તો વધે-ધટે રે લોલ;
સરખો એ પ્રેમનો પ્રવાહ રે: જનનીનીં
વરસે ધડીક વ્યોમ વાદળી રે લોલ;
માડીતો મેઘ જારે માસ રે: જનનીનીં
ચળતી ચંદાની દીસે ચાંદની રે લોલ;
એનો નહિ આથમે ઉજસ રે: જનનીનીં
દા. ખુ. યોટાદકર

ભાભી

(ઢાળ: ખમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.)

ટહુકે વસન્તકુંજ કાકિલા રે લોલ;
ધરમાં ભાભીનાં એવાં ગીત રે:
ભાભીના ભાવ મને બીંજવે રે લોલ.
વીરા મારાની મધુર મોરલી રે લોલ;
નવલા એ રાગ વહે નિત્ય રે: ભાભીનાં

: ૧૫૩ :

- છાડી પીયરની એણે પાલખી રે લોલ;
મૂકી માયાભરી માત રે: બાબીનાં
- ઠહાલાનો સંગ કયો વેગળો રે લોલ
મારા એ બન્ધવાને માટ રે: બાબીનાં
- સહિયરનો સાથ ત્યજ્યો સામટો રે લોલ;
દાદાનો દૂર કયો દેશ રે: બાબીનાં
- ખાંતનાં બરેલ ત્યજ્યો ખેલણું રે લોલ;
છોડ્યો બાળાપણુ વેશ રે: બાબીનાં
- સાધી શકે ન અમરસુન્દરી રે લોલ,
એવો અમોલ એનો ત્યાગ રે: બાબીનાં
- શાં શાં તે મૂલ એનાં આંકિયે રે લોલ?
શાં શાં સમર્પિયે સોહાગ રે? બાબીનાં
- એને માડીનો સોહો મોડિયો રે લોલ;
રૂડાં દાદાજીનાં રાજ રે: બાબીનાં
- ઠહાલપં અખંડ મારા વીરનું રે લોલ;
લાખ ટકાની કુળલાજ રે: બાબીનાં
- એને મંદિર, એને માળિયાં રે લોલ;
સોળે મળતું શણગાર રે: બાબીનાં
- એને તે કાષ તણી કુંચીઓ રે લોલ;
હીરા ને મોતીઓ હજાર રે: બાબીનાં

: ૧૫૪ :

એ તો અમારી અન્નપૂરણા રે લોલ; ભાભીનાં
વીરાના વંશ કેરી વેદ્ય રે:

હસતી ઉષા એ અમ આભની રે લોલ; ભાભીનાં
રઢિયાળી રંગડાની રેલ રે:

માડીઝયો તે મધુર મોરલો રે લોલ; ભાભીનાં
ભાભી ઢગકતી શી ઢેલ રે:

વીરો મ્હેરામણ મીઠડો રે લોલ; ભાભીનાં
શીળી સરિતની એ સેર રે:

ચળકો સદા ય એનો ચાંદલો રે લોલ; ભાભીનાં
જીવો એ જીગ-જીગ જોડ રે:

દૈયા એ હેતભર્યાં હિંચજો રે લોલ; ભાભીનાં
પૂરો પ્રભુજી એના કાડ રે:

દા. ખુ. બોટાદકર

: ૧૫૫ :

સૌભાગ્યકૃળ

(ઢાળ: ખમ્મા! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.)

સજની! સૌભાગ્યકૃળ વધાવિયે રે લોલ!
ઘોળી કુંકુમ કનકયાળ જો;
જીવનનો ધન્ય દહાવ લીજીએ રે લોલ!

ખીલે ખગીએ રસિક ફૂલડાં રે લોલ!
ભુવને ખીલે રસખાલ જો: સજની!

ભાતુ તપે છે નભોમંડળે રે લોલ!
ભુવને તપંત તેજખાલ જો: સજની!

દેવો પૂજાય દેવમન્દિરે રે લોલ!
ભુવને પૂજાય દેવખાલ જો: સજની!

રજનીમાં દીપજ્યોત ઉજળી રે લોલ!
સૂના ભવકુલે દીપ ખાલ જો: સજની!

આશા ભરેલ રનેહદંપતી રે લોલ!
સંસારે રનેહભર્યાં ખાલ જો;
વિભુની એ વિભૂતિ વધાવિયે રે લોલ!

કેશવ હ. શેઠ

: ૧૫૬ :

મુજ ગામડે

(હાળ: ખમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.)

ગોવિન્દ ! પધારો મુજ ગામડે રે લોલ;
ગામડે ગવાય તમ ગાન જો ! ગોવિન્દ !

ઝૂંપડી હમારી પ્રભુ ! જાજની રે લોલ;
જનશે વૈકુંઠ સમ ધામ જો ! ગોવિન્દ !

દૂધલડાં દોહી ગોરી ગાયનાં રે લોલ
પાશું ભરી ભરી પાત્ર જો ! ગોવિન્દ !

દેખરાં ને ઘેંસ, રૂડી રાખડી રે લોલ;
ધરણું મહેમાની નીર્દોષ જો ! ગોવિન્દ !

ભાવના બૂખ્યા પ્રભુ ભાવતા રે લોલ;
પ્રીત થકી નિત્ય ધરૂં ધ્યાન જો ! ગોવિન્દ !

હાથડાં ધરીશું પ્રભુચરણમાં રે લોલ;
દેશું કંઈ સ્નેહ-સન્માન જો ! ગોવિન્દ !

ગોકુળપતિ ! બહેલા આવજો રે લોલ;
જૂએ વૃજ્યાળા વાટ જો ! ગોવિન્દ !

ગોકુળદાસ દ્વા. રાયચુસ

માધવ દયો !

હાં રે કાષ્ઠ માધવ દયો, માધવ દયો;
વેચંતી વૃજનારી રે;

હાં રે કાષ્ઠ૦

માધવને મટુકીમાં ખાલી
ગોપી લટકે લટકે ચાલી રે;

હાં રે કાષ્ઠ૦

હાં રે ગોપી ઘેલું શું બોલતી જાયે ?
માધવ મટુકીમાં ન સમાયે રે;

હાં રે કાષ્ઠ૦

નવ માનો તો જૂવો ઉતારી;
મંહી જૂવે તો કુંજવિહારી રે;

હાં રે કાષ્ઠ૦

વૃંદાવનમાં જતાં દહાડી
બહાલો ગૌ ચારે છે ગિરિધારી રે;

હાં રે કાષ્ઠ૦

ગોપી ચાલી વૃંદાવનવાટે,
સૌ વૃજની ગોપીઓ સાથે રે;

હાં રે કાષ્ઠ૦

મીરાં કહે પ્રજ્ઞ ગિરિધર નાગર,
જેનાં ચરણકમળ સુખસાગર રે;

હાં રે કાષ્ઠ૦

મીરાંબાઈ

નાથ તુમ જનત હો સખ ઘટકી

નાથ ! તુમ જનત હો સખ ઘટકી,
મીરાં ભક્તિ કરત હે પ્રગટકી. નાથ૦

નાહી ઘોહી મીરાં ભેતી રમરણી,
પૂજા કરત સીતાપતકી;
શાલીંગરામકુ તુલસી ચઢાવત,
ભાલ તિલક, ખીચ દપકી. નાથ૦

રામમંદિરમેં મીરાંખાધ નાચત,
તાલ બજાવત દૂચકી;
રમજૂમ રમજૂમ નૂપુર બાજત,
લાજ તજ ધૂંધટકી. નાથ૦

વિખદા પ્યાલો રાજાજીને બેળ્યો,
સાધુ મંગત મીરાં અટકી;
કર ચરણામૃત પી ગઇ મીરાં,
જેસી અમૃતકી ઘૂટકી. નાથ૦

સૂરતદોર પર ચલ રહી ધારા,
શીર ગાગર પર મટકી;
મીરાં કહે પ્રભુ ગિરિધર નાગર,
સૂરતા ચલી જેસી નટકી. નાથ૦

મીરાંખાધ

શશિવદની

હવે સખિ ! હું નહીં બોલું રે કદાપિ નંદકુંવરની સંગે;

મુને શશિવદની કહી છે રે,

ત્યારની દાઝ લાગી છે મારે અંગે. હં

ચંદ્રખિંબમાં લાછન છે, વળી રાહુ ગળે ખટ માસે રે;

પક્ષે વધે ને પક્ષે ઘટે કળા,

નિત્ય ન પૂર્ણ પ્રકાશે રે. હં

તે કરતાં ચંદ્રવદની કહી તો ઠપાં હું ને ચંદ્ર એક રાશે રે;

ત્યારે મુજ મુખ પાખે શું અટક્યું છે ?

જોશે ચંદ્ર આકાશે રે. હં

નહીં તો શિવને સમીપ રાખશે, ને બાલે ચંદ્ર દેખાશે રે;

પ્રસન્ન થઇ પાસે રહેશે, નહીં તો

ફહેવાય નહીં નિજ દાસે રે. હં

એવડો શ્રમ પશુ શીદને કરે ? જુઓ, ચંદ્ર પોતાની પાસે રે;

વામ ચરણમાં ઇંદુ અચળ છે,

શીદ રહે અન્યની આશે રે ? હં

દયાના પ્રીતમને કહે સખિ, જુઓ, શશિમુખ સરખું મુખ પાસે રે;

કાઠી પ્રકારે હું નહીં આવું

એવા પુરૂષની અડાસે રે. હં

દયારામ

: ૧૬૦ :

વાંસળી

વાગે વૃંદાવનમાં વાંસળી રે, ઉભો ઉભો વગાડે કહાન;
નાદે વેધી મુનીવર પાંસળી રે, નવ રહી કોને સાન. વાગે૦

તરૂની શાખાઓ ઝૂમી રહી રે, ચરણે નમવાને કાજ;

વેલી વૃક્ષ સાંથે ઝૂલી રહી રે, (૨)

ભાગ્ય અમારાં આજ !

વાગે૦

જમનાનીર ચાલે નહીં રે, મૃગમન મોહ જ થાય;

પંખી માળામાં હાલે નહીં રે, (૨)

નાદ સુણી ન રહેવાય.

વાગે૦

વાછરૂ કાન દષ્ટ સાંભળે રે, કરે નહીં પમપાન;

ગાયો ગાળા તોડી તહાં પળે રે (૨)

નાદ સુણવાને કાન.

વાગે૦

ફૂલ્યાં કમળ જળ ટાટડી રે, દીસે ઉદીઓ છે બાણ;

શંકર સમાધિ મેલી રચા રે (૨)

અયુ' જગતને જાણ.

વાગે૦

કાને પડીઓ તે વૃજનારને રે બહાણીનેા રે નાદ;

સાંભળતાં તજી નિજ ધામને રે (૨)

ધામ ગયાં સૌ સાથ.

વાગે૦

લીલા કેવી કુંજધામની રે ! પવન થયો અતિભંગ;

દેવતા વૃષ્ટિ કરે પ્રસન્ન થઈ રે (૨)

દેખી વૃજનો ઉમંગ.

વાગે૦

દયારામ

: ૧૬૧ :

અલી કાયલડી !

(ઢાળ: રાતલડી રળિયામણી, મનમોહનજી !)

ઉંચા આકાશ, ઉંચી વાફળી, અલી કાયલડી !

કાંઈ ઉંચા તહારા રણવાસ:

મીઠું દહૈકળે, રે અલી કાયલડી !

વાળે વસન્તની વાંસળી, અલી કાયલડી !

કાંઈ જામે રસિકના રાસ:

મીઠું દહૈકળે, રે અલી કાયલડી !

હપડે મહારે હપું ગીતડું, અલી કાયલડી !

એ તો ગાયું તહે આજે અમોલ:

મીઠું દહૈકળે, રે અલી કાયલડી !

ઉરમાં મહારે એક મોરલી, અલી કાયલડી !

ખોલી કાલા-ધેલા તહેના ખોલ:

મીઠું દહૈકળે, રે અલી કાયલડી !

ખોલી ધેલા-ધેલા મદખોલ,

ખોલી કાલા-કાલા બહખોલ

મીઠું દહૈકળે, રે અલી કાયલડી !

કવિ ન્હાનાલાલ

: ૧૬૨ :

વસન્ત હ્યો !

(હાજ: મીઠકું ગોરસ હ્યો, ગોરસ હ્યો.)

રાજ ! કોષ વસન્ત હ્યો, વસન્ત હ્યો;
હા રે મહારો ક્યારીમા મહેક મહેક મહેકી:
હો રાજ ! કોષ વસન્ત હ્યો, વસન્ત હ્યો.

રાજ ! વીણી કળીઓ મહેં નેત્રમા ઉધાડી;
હા રે મહારે હપડે-લલાટે વધાવી:
હો રાજ ! કોષ વસન્ત હ્યો, વસન્ત હ્યો.

રાજ ! દેવ-દેવી સોહાગ લેવા આવે:
હા રે મીઠી સ્નેહની બંસરી બળવે:
હો રાજ ! કોષ વસન્ત હ્યો, વસન્ત હ્યો.

કવિ ન્હાનાલાલ

માયા ઉતારી

આબ્યો આપાઠ, ગાઠ આભલાં છવાયાં;
આસુડે ચીર સૌ બીંબયાં:
સુહાગી દેવ !

એવાં શાં આજ રાજ ! માયા ઉતારી !

: ૧૬૩ :

ચન્દા ને સૂર્ય મહારા જન્દા સદા સમાજી,
આખોનાં તેજ એ હોસાણી:

સુહાગી દેવ !

એવાં શાં આળ રાજ ! માયા ઉતારી ?

પૃથ્વીનાં પુણ્ય જન્દા પ્રકાશતાં મહેં દીઠાં,
આત્મામૃત આસર્યાં એ મીઠાં:

સુહાગી દેવ !

એવાં શાં આળ રાજ ! માયા ઉતારી ?

વિશ્વના વિલાસ જે ભૂકૃતિમાં વિરાજે,
નાચે ન નેણ એહ આજે:

સુહાગી દેવ !

એવાં શાં આળ રાજ ! માયા ઉતારી ?

હેયાના મેધનો હિંચે છ જ હિંડોલો;

આજ્ઞાનો એક જોલ જોલો:

સુહાગી દેવ !

એવાં શાં આળ રાજ ! માયા ઉતારી ?

કવિ ન્હાનાલાલ

: ૧૬૪ :

મહિડાં

(દાળ: પાલવડો મ્હારો મ્હેલો, મોહનજી !)

હલકે હાથે તે નાથ ! મહિડાં વહલોવજો,
મહિડાંની રીત ન્હોય આવી રે લોલ.

ગોળી નન્દાશે, નાથ ! ચોળી છંટાશે, નાથ !
મોતીડાંની માળા તૂટશે રે લોલ;
ગોળી નન્દાશે ને ગોરસ વહી જશે,
ગોરોનાં ચીર પથ્થુ ભીંજશે રે લોલ:
હલકે હાથે તે નાથ !

ન્હાની શી ગોરસીમાં જમનાજી ઉછળે
એવી ન નાથ ! દોરી રાખો રે લોલ;
ન્હાની શી ગોરસીમાં અમૃત ઠારિયાં,
હળવે ઉઘાડી નાથ ! ચાખો રે લોલ:
હલકે હાથે તે નાથ !

કવિ ન્હાનાલાલ

પાણીડાં કેમ ભરિયે ?

(ઢાળ: દયારામનાં 'પાણીડાં'નો.)

૧

સખિ ! આવે આવે ને ઓસરે, પાણીડાં કેમ ભરિયે ?
એવાં માહિષ્મતીનાં નીર; પાણીડાં કેમ ભરિયે ?
સખિ ! છોળ ઉછળે બધું ભીંજવી, પાણીડાં કેમ ભરિયે ?
એ છાંટણે છંટાય મહારાં ચીર; પાણીડાં કેમ ભરિયે ?

૨

મહારે પાંચ-પાંચ તત્ત્વના માંડવા, પાણીડાં કેમ ભરિયે ?
મહારે ત્રણ-ત્રણ ગુણની વેલ; પાણીડાં કેમ ભરિયે ?
મહારે બુદ્ધિના બાગ ઉગાડવા, પાણીડાં કેમ ભરિયે ?
મહારે ભરવી સંસારિયાની હેલ; પાણીડાં કેમ ભરિયે ?

૩

સખિ ! નીર ભર્યાં આ અનન્તનાં, પાણીડાં કેમ ભરિયે ?
એનાં ભરતી ને ઓટ છે અધોર; પાણીડાં કેમ ભરિયે ?
સખિ ! કાળના કૂવાને કાઠડે, પાણીડાં કેમ ભરિયે ?
મંઢી માંડી દિશ્વાઓના દોર; પાણીડાં કેમ ભરિયે ?

૪

જગપંખાળા પંખેર પરવરે, પાણીડાં કેમ ભરિયે ?
કાંઈ ગાળે નિઃસીમના સમીર; પાણીડાં કેમ ભરિયે ?
સખિ ! આવે-આવે ને ઉભરે, પાણીડાં કેમ ભરિયે ?
એવાં આત્માની નદીઓનાં નીર; પાણીડાં કેમ ભરિયે ?

કવિ નાનાલાલ

વિહંગરાજ

(ઢાળ: ગાવાળિયે ઘેલાં કીધાં રે.)

તરસ્યા એ વાદળીને તીર,
વિહંગરાજ તરસ્યા ઉડે રે:
સંધ્યાના સાગરને નીર
વિહંગરાજ તરસ્યા ઉડે રે.

આભમાં પ્રચંડપૂર ઉછળે છે પાણીડાં;
મનોવેગી વાય ત્યાં સમીર:
વિહંગરાજ તરસ્યા ઉડે રે.

ઘેરાં ઘેરાં ડોલતાં હિન્ડોલ મેઘહોડલાં;
ગર્વઘેલાં, ધટા શાં ગભીર:
વિહંગરાજ તરસ્યા ઉડે રે.

સાન્ધ્ય રંગી સાળુ, મહીં મેઘસ્યામ વાદળી;
રૂપેરી પાલવનાં ચીર:
વિહંગરાજ તરસ્યા ઉડે રે.

આખીડીનાં કિરણ-કિરણ વરસે કંઈ ફૂલડાં;
વીજળીની વેલ શાં અધીર:
વિહંગરાજ તરસ્યા ઉડે રે.

: ૧૬૭ :

હોડા રાજ ! પાંખમાં ભરી અનન્ત પ્રેરણા;
સાગરને નથી સ્થામા તીર:
વિહંગરાજ તરસ્યા હોડે રે.

સંધ્યાના સાગરને તીર
વિહંગરાજ તરસ્યા હોડે રે;
વીજળીની વેલ શા અધીર
વિહંગરાજ તરસ્યા હોડે રે.
કવિ ન્હાનાલાલ

શરદનાં અજવાળિયાં

(ટાળ: ત્હમે અભણ્યાં અમે ભણિયે ર.)

૨૬

સખિ ! જોતે શરદના આભમાં રે;
હોડે ચંપાની કળીએ ચન્દ્રમા રે;
જણે હોળે અવનીતો આનન્દ રે,
શરદનાં
આ-આબ્યાં અજવાળિયાં રે.

માનું હોડી રજનીની આંખડી રે;
ખીલી વિશ્વના પ્રુબની પાંખડી રે;
એવો-એવો હોડે પેલો ચન્દ્ર રે,
શરદનાં
આ-આબ્યાં અજવાળિયાં રે.

: ૧૬૮ :

ધૂમે પૂર પૃથ્વીનાં પુષ્પનાં રે;
કે શું દૂધ છલકાયાં દેવનાં રે ?
એવાં ઉજળાં ઉડે છે અનન્ત રે,
શરદનાં
આ-આવ્યાં અજવાળિયાં રે.

સખિ ! જોને ગમનના ગોખમાં રે;
જોને-જોને જગતના ચોઠમાં રે;
ઝીલે સંસારિયાં ને સન્ત રે,
શરદનાં
આ-આવ્યાં અજવાળિયાં રે.

જાણે અમૃત ઝરતાં અમરનાં રે;
જાણે હાસ્ય ઢળ્યાં પરિવ્રજાનાં રે;
રમે દિલદિલમાં તહો ય દૂર રે,
શરદનાં
આ-આવ્યાં અજવાળિયાં રે.

સખિ ! શરદની રાત સોહામણી રે;
મહારા હૈયાની વેલી લગ્નમણી રે;
એને અડશે મા, બીડશે ઉર રે,
શરદનાં
આ-આવ્યાં અજવાળિયાં રે.

કવિ ન્હાનાલાલ

: ૧૬૬ :

અદ્વૈતવાત આપણી

(ઢાળ : ઓધવ ! નંદનો છોરો તે નમેરો થયો ને !)

ઢાલા ! બૂલ મા અદ્વૈતવાત આપણી ને !
નેગી-જાની જપે છે રસખાવની ને !

ઢાલા૦

માયા લક્ષ્ય ને પુરૂષ તે અલક્ષ્ય છે ને !
ખેનો ગાંઠથી સંસાર આ સમક્ષ છે ને !

ઢાલા૦

ખેના રનેહનું અદ્વૈત રસપૂરમાં ને !
માયા વળગી રહી જ બ્રહ્મઉરમાં ને !

ઢાલા૦

ઢાલા ! પ્રીત તણી રીત એવી જાણુને ને !
અલખ જાની ! લખ લાખ રસ માણુને ને !

ઢાલા૦

ગોવર્ધનરામ મા. ત્રિપાઠી

દિવ્ય સુન્દરીઓનો ગરબો

(ઢાળ : લોચનમનનો રે કે જગડો લોચનમનનો.)

તેજે ધડયાં અમ અંગ, અમોક્ષા તેજે ધડયાં છે;
કરિયે ન તિમિરનો સંગ, તિમિર અમ વેરી ઠ્યાં છે.

સાખી: દિવ્ય લોકમાં ધૂમતા ફરિયે સહુ રસભેર;
ને પ્રેમે કંઈ રેડિયે,
મર્ત્યલોકે અમીની સેર,
અમોલી સેર અમીની. તેજે ધડયાં

અંદા. સાખી: “પ્રેમી જોડાં કવ્વહમાં રીસાએ સ્વચ્છ વાર;
તહેનાં હૃદયે રેડતી
અંદા હું પ્રેમ-અમીની ધાર,
રસીલી ધાર અમીની.” તેજે ધડયાં

અંદા. સાખી: “સુગંધા સૂનો અગાશિયે ચિન્તનમાં હોળાય;
સીંચી તહેના હૃદયને
ખિન્નવું પ્રેમકળા હું કાંઈ,
ઉજળો શી પ્રેમકળા હું.” તેજે ધડયાં

શુકતારા. સાખી: “હાસ કરવું આકાશમાં નિરખે નહાવું જાળ;
તહેને હૃદયે રોપું હું

: ૧૭૧ :

શુકતારા કવિત્વ રસાળ,
આર્ત ગૂઢ બીજ કવિતનું.” તેજે ધડચાં

શુકતારા. સાખી: “હૃદય વિકસૌ કવિજન ઉભો, નિરખે અનિમિષ ને-
ત્યાં ઝરતી હું પ્રેમથી
કાંઈ કવિતસરિતનાં બહેણુ,
કવિતની દિવ્ય સરિતનાં.” તેજે ધડચાં

તારાસખી. સાખી: “ચિત્રકાર કવિમિત્ર જે ઉભો ફલક સમીપ,
તત્ત્વદર્શી તહેને હૃદય
પ્રગટાવું હું પ્રતિભાદીપ,
પૂર્યો દિવ્ય દીપ અમીઝે.” તેજે ધડચાં

ત્રણે ગગન- સાખી: હમે તેજનાં બાળ સહુ સીંચીને નિજ દૂર
સુન્દરી મનુજહૃદય ગૂંઘળાવતું
હરિયે અન્ધ તિમિરનું પૂર,
હર્ષરિપુ પૂર તિમિરનું. તેજે ધડચાં

નરસિંહરાવ ભોળાનાથ

: ૧૭૨ :

રૂપેરી ચંદા

રૂપેશી શી શોભી રહી ચંદા !
સુનિર્મળ ઓમે સુખકંદા ! રૂપેરી૦

મિષે મિષે મુખ એ શી મલકાવે ?
તુજમાં પ્રિય માધૂરી શી લાવે ? રૂપેરી૦

ધરી પટ વાદળિતો આડે
ક્ષણે ક્ષણે ઘેલી મદે લાડે ? રૂપેરી૦

મિઠલડી કિરણને શી અણસારે ?
મિંચવિ એ કમળ પોયણિ ઠારે ? રૂપેરી૦

અકારિ સર્વાંગે શિરે ફૂલી
પ્રકાશપ્રવાહ વિષે ખૂલી ? રૂપેરી૦

નિરખી તું છખી તુજ મુજ મુખડે
રિસાવિ હો ! કાપ્રિય ! દુખ દિલ લે ! રૂપેરી૦

વિષમ સ્મરશ્ચર ચક્રિ વીંધીને
હસી હસી તું અમિ શી ચુમી લે ! રૂપેરી૦

મીઠું હરિ મુખડું રૂપાળું,
રૂપા કર, તૃપિત દગે ન્યાળું ! રૂપેરી૦

હરિ હૃદયે ધ્રુવ

: ૧૭૩ :

જળઝીલણી

(ઢાળ: નાગર! ઉભા રહો રંગરસિયા.)

આજ આનન્દજળઝીલણી રે,
સહિયર! આવો એ જળ ઝીલવા.
ઉછળે અનંત રસરેલ રે; સહિયર! આવો.
સાજે સોહાગ સરિતસુન્દરી રે, સહિયર! આવો.
ઉરમાં ન એક અલખેલ રે; સહિયર! આવો.

ચન્દાને ચોક ચડી ચાંદની રે, સહિયર! આવો.
આશ્વા બરી ઉબરાય રે; સહિયર! આવો.
શીળા શી શ્વારઠ રાતડી રે, સહિયર! આવો.
મીઠે-મીઠે મલકાય રે; સહિયર! આવો.

પ્રીતને પૂર જમતઝીલણી રે, સહિયર! આવો.
સેરે-સેરે નવાં નીર રે; સહિયર! આવો.
હૈયે તરંગ રૂડા હિંચતા રે, સહિયર! આવો.
તેજે બર્ચાં એનાં તીર રે; સહિયર! આવો.

બાલમનાં બાલ વહે વેગથી રે, સહિયર! આવો.
બરતી શી બાવની બરાય રે। સહિયર! આવો.
અમૃતના ઓપભરી આંખડી રે, સહિયર! આવો.
મુખડે મીઠાશ નહિ માય રે; સહિયર! આવો.

: ૧૭૪ :

એવો પ્રભુજીના પ્રેમનો રે, સહિયર! આવો.
સાગર શો છલકાય રે! સહિયર! આવો.
ઉરની રચાવી રૂડી અંજલિ રે, સહિયર! આવો.
ઝીલો, ઝરણુ વહ્યાં જાય રે;
સહિયર! આવો એ જળ ઝીલવા.

દા. ખુ. બોટાદકર

નણુદી

(ઢાળ: નાથ ! આવો મારે ઝોરડે.)

ઉગ્યો આજે આદિત્ય આશ્વાભર્યો,
એનો ઝોછો રે-કાંઈ ઝોછો ઉજાસ;
નણુદી! આવોને મારે આંગણે.

મારે પારણે ભોલ જાગેવના,
એના ઝોછાં રે-હજી ઝોછલાં હાસ. નણુદી ! આવોને.

હું તો નેહભર્યાં દઉં નોતરાં,
ઠેલાં આવો રે મારા ઉરના ઉજાસ; નણુદી૦

પરદેશી આવોને પોપટી,
મારે હૈયે રે રૂડાં હિંચજો હાસ; નણુદી૦

: ૧૭૫ :

- જરી ઝગઝગા, વિજોગણ વિજળી !
અજવાળો રે મારા રંક અવાસ; નશ્વદી૦
- આવો-આવોને, મહિયરમીઠડાં !
તમે આવો, રે મારી સાસુના શ્વાસ ! નશ્વદી૦
- બળિરાય સમા તમ બન્ધવા,
વારે વારે રે જીએ બહેનીની વાટ; નશ્વદી૦
- તમે આવો 'રમા' લઘ રાખડી,
અમ ઉરના રે ઉડા હરજો ઉચાટ. નશ્વદી૦
- લૂખી-લૂખી આશીષ તો લોકની,
એવા લૂખા રે એના સંગના લઢાવ; નશ્વદી૦
- રસે બીની રૂડી તમ રાખડી,
એવા બીના રે બોળા હૈયાના બાવ. નશ્વદી૦
- તમ પાવન પાયને પૂજતાં
મારા પળમાં રે સહુ પાપ પળાય; નશ્વદી૦
- એક ઉધડે આંખ અધૂકડી,
મારે બવને રે રૂડાં બાગ્ય બરાય. નશ્વદી૦
- તમને આપું નમન મારાં નેણનાં,
આપું-આપું રે મારા હૈડાના હાર; નશ્વદી૦
- આછા ઉરની ઉતારીશ આરતી,
બહેલાં આવો, રે મારા દાનના દાર ! નશ્વદી૦
- મારાં બાળાં-બોળાં શાં બાણેજડાં,
ધરી અંકે રે એને લાવજો સંગ; નશ્વદી૦

: ૧૭૬ :

એને મીઠડા લાડ લડાવવા
હર હડો રે કાંધ ઉછળે ઉમંગ. નથુદી૦

તમે રીઝો તો રીઝી રમા રહે,
દુભવતાં રે કાંધ દેવ દુભાય; નથુદી૦

તમ હેતમાં હેત પ્રભુ તથ્યાં,
તમ સંગે રે સહુ તીર્થ સદાય. નથુદી૦

દાં. ખુ. બોટાદકર

દેવર

(ઢાળ: કાંધ વારોને નન્દના કુંવરને.)

મારી વાડી ફૂલી ફૂલવેલિએ;
માંહિ મોગરો એક અમોલ રે;
દેરીડો સખિ ! મનમીઠડો.

દીપે ડાલરિયો કુળદીવડો,
એના ફૂલ શા જાણુડા બોલ રે. દેરીડો૦

એ તો તારલિયો અમ આબનો,
ઝીણુ તેજભર્યો ઝળકાય રે. દેરીડો૦

એ તો કુણો કમળ ફરે ડોડવો
મારા મીઠા સરોવર માંય રે. દેરીડો૦

અભિલાખભરી એની આંખડી, એને મોઢડે મ્હેકે મીઠાશ રે.	દેરીડાં
માંહિ શોભે શરમ ફેરા શેરડા, બોળા ઉરના શા ઉજળા ભાસ રે !	દેરીડાં
એ તો ભમરો ઉડે અમ આંગણે, કાંઈ ગુંજન ઝીણલાં ગાય રે;	દેરીડાં
મને 'લાલી'ના બોલે બોલાવતાં ફેવાં બીનલાં વદન ભરાય રે !	દેરીડાં
હું તો વીરવિન્નેગણ્ય ખૂરતી, હર વ્હાલ રહ્યું હભરાય રે;	દેરીડાં
એ તો દિયર તણે દિલ રેડતાં મારા હૈયામાં હરખ ન માય રે.	દેરીડાં
એને ન્હાની શી લાડડી લાવશું, એના કુમળા પૂરશું ફાડ રે;	દેરીડાં
જળ ભરવા જશું અમે સંગમાં, જગ રીઝશે જોષને જોડ રે.	દેરીડાં
અણખીલી એની ઉરપાંખડી, અમે ખીલવશું દષ ખાંત રે;	દેરીડાં
ભવપન્થ બતાવશું ભાવથી, રાખી આંગળાએ દિનરાત રે.	દેરીડાં
દા. ખુ. બેરાદકર	

રઢિયાળી રાત

(ઢાળ: આવો-આવોને સખિઓ ! આજ રસનાળી પાડી.)

- ઢહાલાં ! ઉગ્યો પુનમનો ચંદ્ર, ચાંદની ખીતી રહી;
ઝરે અમૃત રસ આનંદ, પોયણી ઝીલી રહી.
- ઢહાલાં ! ઉણી મણેમરી રાત આજ અજવાળી થઇ;
જેવી ચક્રારી થઇ રગિઆત ચંદ્ર નિહાળી રહી !
- ઢહાલાં ! સરિતામાં સાગરપૂર મસ્તી ખેલી રહ્યાં;
શાં ધરતીએ આબનાં નૂર ઉજળાં રેલી રહ્યાં !
- ઢહાલાં ! ચંપો ને નાગરવેલ મીઠડી વાતો કરે;
લઇ સંગ સોહાગચુ દેવ મોરે કુલાતો ફરે.
- ઢહાલાં ! મારમડાંની જોડ સુંદર શોભી રહી;
એ તો કંઇ કંઇ કરતી કોડ મનડાં લોભી રહી.
- ઢહાલાં ! હંમલા સરવર તીર ચાંચુડી ચાંચે ધસે;
જેમ તારલા ઉડે નીર ગુપચુપ નાચે-હસે.
- ઢહાલાં ! મોગરા સંજે વેલ માલની ફૂલી રહી;
એને ફૂલડે કરતી જેલ ચાંદની ઝીલી રહી.
- ઢહાલાં ! વાયુ મધુરા સાથ વાદળી ફેરા ફરે;
જીવો, એને પાલવડે નાથ તેજનાં ઝરણાં ઝરે.
- ઢહાલાં ! શી રઢિયાળી રાત ! રૂપમાં માતી નથી;
આજ પિયુ ! હું તમ સંગાય ફૂલી સમાતી નથી.
- ત્રિભુવન ગો. વ્યાસ

બ્રહ્મ-બંસરી

ઘેરી મધુરી શી દૂર દૂર ગાજે

અનંત બ્રહ્મ-બંસરી !

નાદ શ્રવણ સૂણતાં સખી રે.

પ્રાણ પરવશ થઇ જાય; બ્રહ્મ-બંસરી.

ઘેરી૦

દોહું હું દેખવા બારણે, ત્યાં

આંગણિયે ધ્વનિ થાય; બ્રહ્મ-બંસરી.

ઘેરી૦

આંગણ આવું ઉતાવળી, ત્યાં

મંદિરિયે લહેકાય; બ્રહ્મ-બંસરી.

ઘેરી૦

મંદિરિયે જઇ પેખતી, ત્યાં

મુજ ઉરમાં સાંભળાય; બ્રહ્મ-બંસરી.

ઘેરી૦

અંતરમાં જ્યાં સાંભળું, ત્યાં

અખિલ જગતમાં ગાય; બ્રહ્મ-બંસરી.

ઘેરી૦

દૂર અતિ દૂર, તોય પાસવે રે;

અણુ-અણુમાં ઉભરાય, બ્રહ્મ-બંસરી.

ઘેરી૦

સૂરતથી અં સાંભળે, તે

મરત મગન થઇ જાય; બ્રહ્મ-બંસરી.

ઘેરી૦

ત્રિભુવન ગૌ. વ્યાસ

: ૧૮૦ :

હીંચકાની દોર

કાણે હિલોળા આ હીંચકાની દોર ?
મારી કાણે હિલોળા હીંચકાની દોર ?

નિરાતે જૂલતી'તી એકલી આનંદમાં,
કાણે મારે મંદિરિયે પેઠા એ ચોર ? મારી૦

ફંગોળો નાંખ્યો તે પૂગ્યો છે આલમાં,
દોર તૂટે એટલું કીધું છે જોર. મારી૦

હૈયું જો ધ્રજકે છે મારું, સાહેલડી !
કંપે છે થરથર કાળજની દોર ! મારી૦

અઢાંડ ડોલતું દેખું છું ફેરમાં,
ચમકયું હા ! ચિત્તકું રહે ન ઠોર. મારી૦

આણી સહિયર ! કોમ હાથ ઝટ જાલજો,
હળવે ઉતારજો હીંચકાનો તોર. મારી૦

ત્રિભુવનશંકર ગૌ. વ્યાસ

કેર કાંટો

હાં કે રાજ !

વાવડીનાં પાણી ભરવા ગ્યાંતાં,
મને કેર કાંટો વાગ્યો.

હાં કે રાજ !

વડોદરાના વૈદ્યા તેડાવો,
મારા કાંટડિયા કઢાવો,
મને પાટડિયા ખંધાવો;
મને કેર કાંટો વાગ્યો.

હાં કે રાજ !

ધોરાજીના ઢોલિયા મંગાવો,
માંહિ પાથરજી પથરાવો,
આડા પડદલા ખંધાવો;
મને કેર કાંટો વાગ્યો.

હાં કે રાજ !

ઝાશ્વરિયેથી ખાંડણિયા રે કાઢો,
મારા ધજકે ખંભા દુઃખે;
મને કેર કાંટો વાગ્યો.

હાં કે રાજ !

આંગણિયેથી ગાવલડીને કાઢો,
એનાં વસોજાને સોતી;
મને કેર કાંટો વાગ્યો.

: ૧૮૨ :

હાં કે રાજ !

સસરાજીને ચોવટ કરવા મેલો,
મને ઘૂંધટડા કઢાવો;
મને ફેર કાંટો વાગ્યો.

હાં કે રાજ !

નણુંદડીને સાસરિયે વળાવો,
એનાં છાંડાને સોતી;
મને ફેર કાંટો વાગ્યો.

હાં કે રાજ !

ફળિયામાંથી પાડોશજીને કાઢો,
એના રેંટિયાને સોતી;
મને ફેર કાંટો વાગ્યો.

રઢિયાળી રાત

સાયબાની મીઠી શીખ

સૈયર મોરી ! ગરબા ફાર્યા ચાર ને,
ગરબડીએ રમે રે તેવતેવડી રે લોલ.

સૈયર મોરી ! શરદ પુનમની રાત ને,
અજવાળાં પડે રે માણેકચોકમાં રે લોલ.

હું છબી મારા ઓરડિયાની બા'ર ને,
સંયડું આવે રે મુજને તેડવા રે લોલ.

સૈયર મોરી ! સસરાને જગાડો ને,
સસરાનાં મોકલિયાં રમવા આવશું રે લોલ.

સૈયર મોરી ! સાસુને જગાડો ને,
સાસુનાં મોકલિયાં રમવા આવશું રે લોલ.

સૈયર મોરી ! જેઠને જગાડો ને,
જેઠનાં મોકલિયાં રમવા આવશું રે લોલ.

સૈયર મોરી ! જેઠાણીને જગાડો ને,
જેઠાણીનાં મોકલિયાં રમવા આવશું રે લોલ.

સૈયર મોરી ! સાયખાને જગાડો ને,
સાયખાનાં મોકલિયાં રમવા આવશું રે લોલ.

ગોરી મોરી ! આછા સાળુ ઝોટો ને,
પરજતડી બીડો તો દીસો પાતળાં રે લોલ.

ગોરી મોરી ! હળવે તાળી પાડો ને,
હાથડિયા અમઅમશે, ખંભા દુખશે રે લોલ.

ગોરી મોરી ! હળવે કુદડી ફરજો ને,
ફેરડિયા ચડશે, ને થાશે આકળાં રે લોલ.

ગોરી મોરી ! ઝીણું રાગે ગાનું ને,
જશોદાનો શ્રવણ નેવા આવશે રે લોલ.

રઠિયાળી રાત

: ૧૮૪ :

જન્મભૂમિ

જય મંગલ પ્રિય જન્મભૂમિનું ગળવિયે.

રઘુવીર સમ વિરલ વીર, ભારતી સુભટ સુધીર;
ઉરસમુદ્રને હિમાલયે ઉછાળિયે: જય૦

જનનીજંગ હૃલિયે, ઝનુની રંગ ઝીલિયે;
આત્મ-બળ-ઉન્નતથી બધું ઉન્નળિયે: જય૦

સત્ય અર્થ સન્ન થાઓ, વિજયવાવટો ઉઠાઓ;
વીરધર્મથી ધરા સદા ધુન્નવિયે: જય૦

સત્યથી સત્યવાય સ્વત્ત્વ, સમજીએ થેષ્ટ પ્રવૃત્ત;
ધૂમિયે ઝખૂમી, જંગ તો મચાવિયે: જય૦

જૂતળ ફેડી ફેડિયે, ઉડી જડા ઉખેડિયે;
દોર ને દમામ દેશનો જમાવિયે: જય૦

સ્થિતિ સમય સ્વીકારિયે, પ્રવૃત્તિયગ્ન ચોળિયે;
જાતને સ્વદેશ કાજ કાં ન હોમિયે? જય૦

માત દીન દુભાય છે, સપુત! પીડા પિછાનિયે;
હૃદ્ય દીપાવિયે, ઉમંગને વધાવિયે: જય૦

દેશ-સેવના સ્વધર્મ, અન્ય ન કર્તવ્ય કર્મ;
આત્મભાવથી બધું પ્રભુમય પિછાનિયે. જય૦

લલિતા

: ૧૮૫ :

મૈયા મધુરી શારદા

મૈયા મધુરી શારદા, સુભાવદા;
નિરંજની, બ્રહ્મનંદિની, બ્રહ્મચારિણી;
જીવન-પ્રાણદા. મૈયા૦

સરલ સત્ય અમલ જીવનમંત્રથી રે,
સ્વતંત્રતા ને શુદ્ધતાના તંત્રથી રે,
ચેતનમાં ચમકાર કરે, અંતરમાં અંખાર ભરે;
જીવનના મનમોહ હરે, અણગણ ઉપકાર કરે:
પ્રાણ-પ્રેરણા. મૈયા૦

સાખી : રસમય સંગીત રાગિની, લયમય બીન ઝંકાર;
રૂપ દર્શાવે હૃદયનાં, ઉર રમણા ઝંકાર:

વિમલ સ્મિત વિલસે વદનચંદ્રમાં રે;
જવલંત જ્યોત ઝલકે નયનદ્વંદ્વમાં રે:
ચેતનમાં૦

સાખી : ઘેરાં મંથી જળ ધણાં વમળે ડૂબે પ્રાણ;
તારી અમૃતતેજથી કરતી તું કલ્યાણ:
ચેતનમાં૦

ચુનીલાલ ત્રી. તારકસ

યુગરેખા

બહેકે બારતનો ખામ (૨)

કૂલડા ફેરે નવયુગનાં;

હોડે પ્રેમનો પરામ (૨)

કૂલડા ફેરે નવયુગનાં.

નવજીવનપ્રભાતના વિશુદ્ધ વાયુ વાય છે;

જનનિનો અગહળે સોહામ:

કૂલડા ફેરે નવયુગનાં.

બહેકે.

સત્યને સહકાર દિવ્ય ચેતના મધુ હસે;

ટહુકે હૃદય કોકિલાના રાગ:

કૂલડા ફેરે નવયુગનાં.

બહેકે.

સ્વાર્પણની દેવસરિત વૃક્ષવૃક્ષ વહી રહી;

શીખવતી તળાવોને ત્યાગ:

કૂલડા ફેરે નવયુગનાં.

બહેકે.

એકમૂળ વૃક્ષ વિમળ સ્નિતળ હાંપ ઢોળતાં;

હોતારે હેયાનો ધાક:

કૂલડા ફેરે નવયુગનાં.

બહેકે.

: ૧૮૭ :

કૃત્રિમતા તણી ઉતારી કાચળી, કુદરતલીલા
ઠાડે પિનાડીના પિનાક:

ફૂલડા ફેરે નવયુગનાં.

બહેકે.

ઋતુ ઋતુના રાજની વિરાજે મુકુટમંજરી;
મહાલે જગ મધુકર મહાભાગ:

ફૂલડા ફેરે નવયુગનાં.

બહેકે.

ફૂલફૂલે કવિશુભશુભો સુષાલે આત્મભોલડા;
શેઠ શેઠ સ્વરાજફૂલવિપાક !

ફૂલડા ફેરે નવયુગનાં.

બહેકે.

પ્રજ્વળનાદપૂજા માળી મોહનની મોરલી
ડોલાવે દિશા-દિશાના નામ:

ફૂલડા ફેરે નવયુગનાં.

બહેકે.

અંધકવિ હંસરાજ

સ્વરાજ્યનો સંદેશ

અનિલ ! આજ કહેજે સંદેશો સ્વરાજ્યનો;
ગૃહે ગૃહે તું કહેજે સંદેશો સ્વરાજ્યનો.

પૂર્વ ને પશ્ચિમ પડ્યાં ભારતનાં બાળ ને,
ઉત્તર ને દક્ષિણે વસેલી આર્ય શક્તિને;
ભૂગર્ભમાં ને ંયોમમાં વિહારી હિન્દશક્તિને. કહેજે૦

આર્ય જૈન પારસી આ વિશ્વમાં પ્રખ્યાત છે;
હિન્દદેવીખેળે આજ ગૌર ખ્રિસ્તી આત છે;
હિન્દુ મુસલમાન શીખ ભારતીસંતાનને. કહેજે૦

સ્વરાજ્યને હિંદોળે હિન્દબાળને હિંચાવજે;
આર્ય પત્નિઓને પાઠ ત્યાગના પઢાવજે;
સ્વરાજ્યભેરીનાદે ભારત વીરને જગાડજે. કહેજે૦

પ્રેમ શૌર્ય હર્ષ આશ ને પ્રકાશ નેશુમાં;
વિવેક સત્ય ન્યાય ને માધુર્ય હશે વેશુમાં;
ઐક્ય ત્યાગ સંયમોના ધર્મને સમજાવજે. કહેજે૦

“અજ્ઞાત”

રામનામ

સીતારામનાં સન્તાન !

પૂણ્યભૂમિનાં સન્તાન !

આવો હો ! રામનામ ઝીલવા.

નીતિ રાજ્ય નિપુણતામાં રામરાજ્ય શોભતું;

સ્નેહલગ્ન શુદ્ધતામાં રામજીવન ઓપતું.

એવાં મોઢિરાં ગાન

પ્રભુગીતડાંને તાન

આવો હો ! રામનામ ઝીલવા

માતૃપ્રેમ-પિતૃપ્રેમ-બ્રાતૃપ્રેમ દર્શવા,

પતિપ્રેમ-પત્નિપ્રેમ-મિત્રપ્રેમ નિરંખવા;

રામજીવનમાં માન

લઇ, બારતીસન્તાન !

આવો હો ! રામનામ ઝીલવા.

પુનિત પગલે ગૃહે ગૃહે સીતા સતી પધારે,

પત્નિબક્ત પતિ રામ જીવનમાં ઉતારે;

હિંદ સ્વર્ગને સમાન:

રામસીતાને ગાન:

સહુ બારતીસન્તાન !

આવો હો ! રામનામ ઝીલવા.

ગો. દ્વા. રાયચુરા

બોલે છે મોર

બોલે છે મોર, બાલા ! બોલે છે મોર;
કાને કાને બારણે બોલે છે મોર ? બોલે છે.

ચમકતી વીજ, ઇયું બાદલ ધનધોર;
કાને કાને બારણે બોલે છે મોર ? બોલે છે.

થનગનથન નાચે ને ટિહ ટિહ ટહકે;
ટહકડે દિગંત બરે આઠે ય પહોર;
કાને કાને બારણે બોલે છે મોર ? બોલે છે.

ગર્જતા મેધ, 'મીઠાં વર્ષ'તાં અમૃત;
સૃષ્ટિ એ વૃષ્ટિમાં કરતી અધોળ;
આજ કાને બારણે બોલે છે મોર ? બોલે છે.

બોલે છે મોર બહાલા ! બોલે છે મોર;
નંદજીને પારણે બોલે છે મોર. બોલે છે.

નયણે સૂરજ, મુખડે ચંદ્ર-ચક્રાર;
બહાડો નાથ મૂલે નવલ-કિશોર;
આગણે આગણે એના કલશોર. બોલે છે.

કેશવ હ. શેઠ

: ૧૯૧ :

કોઇ કહો એ ચાંદલિયાને

(ઢાળ: કોઇ કહો એ કાયલડીને ગાયા કરે.)

કોઇ કહો એ ચાંદલિયાને બહેલો ઉગે:
બહેલો ઉગે, રાત આખી ઝગે। કોઇ०

સરખી સાહેલી મળી રાસ રચ્યો છે;
ત્રેરે ઉગસ, ફેંકી કિરણુ જગે: કોઇ०

ન્હાના ન્હાના તારલિયાઓ સાથે ઉગે;
અમીરસને સીંચે અમ રજે રજે: કોઇ०

અમ રાસ જોવાને જરા થોભે નભે,
જેથી શોભે અતુલ અમ રાસ જગે: કોઇ०

જનાઈન પ્રભાસ્કર

: ૧૯૨ :

અહાળંસરી

ઊંડી ઊંડી આંખલિયાની કુંજે, હો રાજ !
છેડે એ કાણુ અહાળંસરી ?
કાણુ તહીં એ પ્રણયમંત્ર ગુંજે ? હો રાજ !
છેડે એ કાણુ અહાળંસરી ?

સાખી: કાણુ અમારી કુંજમાં રેલે મધુરા ગીત ?
મોર કળાયલ નાચતા સુષુપ્તિ અહાસંગીત !
કાષ્ઠ કહેશે 'કુહૂ' છે કાની વૈખરી ? હો રાજ !
છેડે એ કાણુ અહાળંસરી ?

સાખી: અંતરનાં ઊંડાણમાં ઉતરે એ પડછન્દ:
ઉર ઉછળે રસ ઝીલતાં, દે દૈવી આનન્દ:
કાષ્ઠ વાળશો સૂરાવલિ જતાં સરી ? હો રાજ !
છેડે એ કાણુ અહાળંસરી ?

સાખી: કુલકુલડે તરૂંપાંદડે છાષ્ઠ રહી વસન્ત;
કવિકુલનાં રસગીતમાં કેા રસભાવ બરન્ત:
હું તો વસન્તવધામણે નીસરી, હો રાજ !
છેડે એ કાણુ અહાળંસરી ?

જનાર્દન પ્રભાસ્કર

: ૧૬૩ :

કોયલડીને

(સરોવરે પાણીડાં ગદ'તી, સાહેલડી ! એ ઢાળમાં પથ્થુ ગવાશે.)

કુંજનવનમાં 'કુજે' કોયલડી ! તારા તે સૂર કાંધ કામણુભર્યાઃ
ટહ્કે ટહ્કે ચિત્ત ચોર્યાં, કોયલડી !
ટહ્કે તારા સૌ મનડાં હર્યાં ! કુંજનવનમાં

સુંદર સરોવરકાંઠે, કોયલડી ! મીઠા આંખલિયા ફાલ્યા ફૂલે;
ઉંચી એ ડાળાએ બેસી, કોયલડી !
વનના સમીરણે ટહ્કા પૂરે : કુંજનવનમાં

આંખાના મ્હોર શા મ્હોંકે, કોયલડી ! વનના વાયુમાં મુરબી ભરે !
ખાતો ખાતો મ્હોર મીઠું ગાજે, કોયલડી !
મીઠા એ સૂરના રેલા અરે : કુંજનવનમાં

નજરે નિહાળું ના, જહેનાં કોયલડી ! તારા એ સૂરનાદ ગગને મ્હડે;
સમન્વય નવ એ ગીતડાં, કોયલડી !
જાણું શું બહલોક મંત્રો ભણે : કુંજનવનમાં

ગાજે ગાજે કાંધ ગીતો, કોયલડી ! તારાં એ ગીત મારે હૈયે રમે;
કલ્લોલિની તું, કાળી કોયલડી !
કુંજન પ્રિય તારાં મુજને ગમે ! કુંજનવનમાં

જગુભાઈ મો. રાવળ

: ૧૬૪ :

પૂનમની રાત

પૂનમની રાતડી રે લોલ !

સખિ ! જામે અખંડ કલ્પેશ :

ઝીલો સૃષ્ટિનો રાસ કા અખોલ : પૂનમની૦

ખી : ચંદ્ર ખીલે, હૃષ્કું ખીલે, ટપકન્તી અખીધાર :

પ્રાણે પ્રાણ પ્રકૃત્વતા, પસરે પ્રભુ સંસાર.

સખિ ! ઉછળે ને તાલ દે અખંડ ;

સ્નેહભરતીનાં મોળાં પ્રચંડ : પૂનમની૦

ખી : તારલિયા ચમકે ઝીણું, ન્હાતા સાયર નીર :

કુંજ થકી સરતો ધીમે શિવલ સુગન્ધ સમીર.

સખિ ! ઉડિયે પ્રકાશને પ્રદેશ ;

ફૂટે પાંખો તો ઉડિયે હમેશ : પૂનમની૦

ખી : ઉજ્જવલ સારસજોડલાં ઝૂલે ઉરહિન્ડોળ :

એવાં રસધેણાં સખિ ! રાસ રમન્તા ગોળ.

સખિ ! એવો કા જીવનસુવાસ

વિશ્વભરમાં જગાવે ઉદલાસ : પૂનમની૦

મંબુલાલ ર. મજમુદાર

: ૧૯૫ :

શરદનો રાસ

આજ મારી ચુંદડીએ
ચાંદની ચળાય રે,
ચાંદની ચળાય,
પ્રાણપાંદડી ડગાય રે. આજ૦

અજવાળા કળાઓની
માળાઓ ખૂલતી;
ચક્ષુનાં નીલ ફૂલ
ઢગલે ઢળાય રે. આજ૦

ટાળાયલું ધવલ હાસ વિધાત્રિ કેરું
રોપી જશે નવલ બાલમુકુંદ ઘેરું;

અપ્સરાનાં બોલ જન્દ
દેવ નૃત્ય માંડે;
ગગન અટારીઓની
શોભા ઝુલાય રે. આજ૦

સૌન્દર્યના કિરીટ શો અભિરામ ચંદ્ર
ડાલાવતો હૃદય ભ્રમિલી પૌષ્ણિમાનું;
જે સંબળે પ્રથમ મંગલ ઘોળ લગ્ને.

: ૧૬૬ :

શરદ-વિરાટ કેરો
પ્રગટ ઉધાડ ખુલ્લો;
અંતરનો એક રંગ
આભે લળાય રે. આજં

દેશળજી પરમાર

શરદનો રાસ

હાં રે સખિ! મીઠી મધુરી ને ચંદા,
કે આભ ફેરે કાઠડે ઉગે છે!
હાં રે રાસ રમવાને તારક-વૃન્દા
કે દૈવી ન્યોતે અગે છે!

દેવ-પ્રાલિકા સખી એ આભ-ખોળે લાડતી;
હાં રે એ તો સખીઓ શું સરે મન્દમન્દા:
હો! ચન્દા ને! આભ ફેરે કાઠડે ઉગે છે!

કાટિ કાટિ અમીપ્રાર ગમનેથી નીતરે;
હાં રે આજ સૌમ્ય જાતી પૃથિવી નવ-ખણડા:
હો! ચન્દા ને! આભ ફેરે કાઠડે ઉગે છે!

: ૧૬૭ :

પ્રાણને ઉડાણુ એ ઝબકે અનેરી;

હાં રે એણે જગને ઝોઢાડો તેજ-કન્ધા:

હો! ચન્દા નો! આભ ફેરે કાંઠે ઉગે છે!

બધું બધું સુખ એનું આપને ભરી દે;

હાં રે એ તો જીવન ભરી દે સુખ-કન્ધા:

હો! ચન્દા નો! આભ ફેરે કાંઠે ઉગે છે!

વિશ્વ-વાસણીમાં આજ પ્રેમ-સૂર વાગે;

હાં રે એના હૈયે પડે પડછન્દા:

હો! ચન્દા નો! આભ ફેરે કાંઠે ઉગે છે!

ઉરમાં અભિલાષ હો! કુંચી કુંચી જાગે;

હાં રે ઉડે રસછાળ આજ સ્વચ્છન્દા!

હો! ચન્દા નો! આભ ફેરે કાંઠે ઉગે છે!

સ્નેહુરશ્મિ

: ૧૬૮ :

પનિહારી !

પનિહારી ! પનિહારી !

જરા ધીરી ધીરી ધીરી ચાલઃ
જળે બીંજે તહારી ચુંદલડી રે.

પનિહારી ! પનિહારી !

સૂરજ સમ ચળાકે તુજ મગરીઃ
નયન વિકાસી નિરખે નગરીઃ
ધીરી ધીરી ધીરી ચાલઃ જળે૦

પનિહારી ! પનિહારી !

જમુનાજળ મંહીથી ઉભરાયેઃ
ઉભરાઇ એં તુજ પર ઢેંગાયેઃ
ધીરી ધીરી ધીરી ચાલઃ જળે૦

પનિહારી ! પનિહારી !

મુખકું બીંજયું, પાંપથુ બીંજાઇઃ
પયરંગી આ ચુંદડી રંગાઇઃ
ધીરી ધીરી ધીરી ચાલઃ જળે૦

૨૧. 'રસેશ'

: ૧૬૬ :

અમૃત-ધડુલી

❧

અમે તો લીધી છે આજ અમૃત-ધડુલી;
ભરિયે ભરિયે ને ઠસવિયે, હો રાજ ! અમે૦

સ્વર્ગની સુરગંગાએ એ સાંપડી;
જગતે ઠસવવા નિસરિયે, હો રાજ ! અમે૦

કંપ કંપ કરમાય છે માનવકલિકા;
તેને સુધાએ બીજવિયે, હો રાજ ! અમે૦

સ્નેહ-સૌજન્યની દેવી અમે સહુ;
હાંસે હાંસે વિકસવિયે, હો રાજ ! અમે૦

દેવોનાં દારનો અમુલ્ય આશનો
મેઘો સન્દેશો પાઠવિયે, હો રાજ ! અમે૦

નૈરાશ્યે ઘેરાયેલ કુમળાં ઉરોનાં
અશ્રુ લુછીને ઠસવિયે, હો રાજ ! અમે૦

કુસુમાકર

વેણુનાદ

❧

સાખી : નિજ નિજ વિષયે સ્વાદ લે ધન્દ્રિય ચપ રસલીન;
વિષય એક વક્ષ સર્વને, સુર મધુરા સહ મીન.

: ૨૦૦ :

મધુર વેણુનાદ આવે,
સુષ્ણ સખિ ! મનહર કેવો
મધુર વેણુનાદ આવે.

યમુના તે તટ રણિયામણું રે,
શ્રી કુંજલટા શ્યામ છાપ !
વળગે શ્યામ મુરલી, સખીરી ! સુષ્ણ સખિ૦

મીઠી મૃદુલ સમીરલહેર, શીતલ વારી,
આલિંગી વહે ઉપવને-વને;
કુંજ કરાં રે, આળ કરાં રે,
ઐત મુક્તા લૂંટી લાવતી.
કલાન્તિ-આન્તિ ટાળતી, શાન્તિ પરમ વાળતી. મીઠી મૃદુલ૦

પશુપક્ષી વૃક્ષ વિષે
બની અધીર કુંજ ધસે;
સુરદિશે:

સૃષ્ટિ, સદન, અવની, ગગન, હસિત વદન મગન બાળિયે:
સુરતિ સૂરથી, રાયતી રાયતી,
વિરહી વિરહીએ. મધુર૦

સાખી : કુસુમલતા જૂઠી જૂલી, કરતી નૃત્ય સરંગ;
સુગંધી સુમને ખીલી રહી, છાપ પ્રણયી નિજ સંગ.
વૃક્ષપર્ણ, સરિતનીર, હીન ગતિ બાળિયે;
બાનુ, ચંદ્રબિંબ, વીજ ચમકતી રે ન્યાળિયે:
આસમાં, પાસમાં,
લલિત વશ વિશુ. મધુર૦

: ૨૦૧ :

નયન રસીલે

નંદકુવર ! તોરે નયન રસીલે, સખિ !
જાદુભરે, જાદુભરે.

માથે મુગટ, કા'ના ! મુખમે' બાંસરિયાં;
કૃષ્ણ લેકે ખડે, લેકે ખડે;
મુરલી બજી શ્યામકા, સખિ !
જાદુભરે, જાદુભરે. નંદકુવર૦

નટ જમુનાકે તીર;
અથ ગોપીયન મન બસી,
જાળ ધરત કછુ નાહી ધીર, રસીલે સખિ !
જાદુભરે, જાદુભરે. નંદકુવર૦

સાખી : અયસે નિર્દય નાથસે' નેહા કોન લગાય ?
કૃષ્ણ મથુરા જા બસે, અથ કુળજાકે મન લાય.

રસીલે સખિ !
જાદુભરે, જાદુભરે.

નંદકુવર ! તોરે નયન રસીલે, સખિ !
જાદુભરે, જાદુભરે.

: ૨૦૨ :

ફૂલબાળાનો રાસ

હાં રે, ઘેલી-ઘેલી એકલી ફૂલબાળા !

હો રાસ રઢિયાળા મૂકી જશે ન લોલ :

હાં રે, પેલી-પેલી અધુરી ફૂલબાળા

હો રંગ એ રૂપાળા બૂલી જશે ન લોલ.

ગાખી : લોચન ચઢશે મેહુનો, ચાતક કરશે સાદ ;

પલપલ હેત-ઉજસમાં ખીલે બહુલ ગુલાબ.

હાં રે, જેવી-જેવી મધુરી વીજજવાળા,

હો પંથ એ નીરાળા ચૂકી જશે ન લોલ ;

હાં રે, એવી-એવી હડીલી ફૂલબાળા !

હો રાસ રઢિયાળા મૂકી જશે ન લોલ.

સાખી : મસ્તક ધરશુ મોગરો, ચરણે ડોલરપુંજ ;

પધાર પ્રભુની લાડિલી ! કરિયે ધડીની ગુંજ .

હાં રે, પ્રાણુકયારા હસે છે હરિયાળા,

હો સાથ એ રસાળા તણ જશે ન લોલ ;

હાં રે, ંહેલી-ંહેલી, રીસેલી ફૂલબાળા !

હો રાસ રઢિયાળા મૂકી જશે ન લોલ.

સાખી : પુલ પુલ વાસ-પરાગમાં ભરી જ અંતરલાવ ;

આપ જગતને, બહેન આ ! ફુલજીવનના દહાવ.

હાં રે, ગુંથો-ગુંથો અમર વરમાળા,

હો આત્મ ઉજમાળા મેલી જશે ન લોલ ;

હાં રે, ઘેલી-ઘેલી એકલી ફૂલબાળા !

હો રાસ રઢિયાળા મૂકી જશે ન લોલ.

‘કુમ્ભર’ માસિક

રસખાલા

હો ફૂલખાલા ! તું ફૂલડાં ફેરાવને !
રસખાલા ! ઉર રસને રેલાવને !
હો ખાલા ! તું ફૂલડાં ફેરાવને !

હૈયું છે હેતપૂર, આત્મા અમૃતપૂર;
નયનો અમીપૂર, પુષ્પે પરાગપૂર :
ફૂલડાંની કુંજે ટહોકારને !
રસખાલા ! રસઝરણી રેલાવને !
હો ખાલા ! તું ફૂલડાં ફેરાવને !

ફૂલડાંની જાળ ભરી, અંતર ઉલ્લાસ ભરી;
ચંદ્રિકા નેહ ભરી, કાકલા કાઝ ભરી :
ફૂલડાંની સાડી સોહાવને !
ફૂલખાલા ! રસવેણી ગુંજાવને !
હો ખાલા ! તું ફૂલડાં ફેરાવને !

યૌવન—મરતાન ગુલ, યુલયુલ આનંદ ફૂલ;
રસપ્રેમમાં અમૂલ, આત્મા તુજ પ્રેમ ફૂલ :
ફૂલડાંની સૌરભ પ્રસરાવને !
અલખાલા ! આત્માના ઓજસ પ્રકટાવને
હો ખાલા ! રિમતફૂલડાં ફેરાવને !

રમણીકલાલ કી. મહેતા

રજની

મારી સજની! આવો, રમિયે રજની,
રે...મનડાં ઠરતાં ઉપવનકુંજમાં;
શાણી ભગિની! આવો, ભરિયે મટુકી,
રે...ઝરણાં ઝરતાં પર્વતશૃંગમાં.

કુંજ નિકુંજ, પુષ્પનાં પૂંજ,
વૃક્ષનાં જૂંડ રાનસર ખુંદતાં. મારી૦

સાખી: બંસી બજ બજચંદ્રની નંદનવનની માંઘ;
સુશૃતાં સુશૃતાં ગોપીનાં ઉરમન ઘેલાં થાય :
જેને સખિ! પેલી કળા ખીલી,
વિકસેલી વેલી હર્ષે થઇ ઘેલી
કેવી નાચે વળા તરવરશૃંગમાં! મારી૦

સાખી: માત હિન્દની ભૂમિમાં કરવા લીલા લેહેર
દીધા અવતાર પ્રભુજીએ, સફળ હુવે આ દેહ :
બહાલી બહેની! ચાંદની ચમકે,
તારલા ઝંખકે, સરોવર સળકે,
કુમુદ વિકસે અબુમોલી પ્રીતમાં;
સારસ જોડલાં, રમતા હંસલા,
ખોલતા મોરલા, મેધ રૂડો ગાજતાં. મારી૦

સાખી: સમીર સુખકર, વાડી ન્યારી, અંગ ઉમંગ ન માય;
કળા અકળ કિરતારતી, પામી ના જ શકાય:
રા...સ...ઝ...ર...તાં... મારી૦

મધુવનમાં

મધુવનવિટપે ભમતાં ભમતાં કુસુમામોદ શું ઝીલ્યો રે !
સુર-સરિતાનીરસિંચનથી શો બાગ અલૌકિક ખીલ્યો રે !
મધુવન વિટપે ભમતાં ભમતાં કુસુમામોદ શું ઝીલ્યો રે !

સાખી: સમીર ઉરે પ્રભુતા ઝરે, ખગ લાગ્યું ધસતાન;
નિર્ઝર ફેનિલલાસ્યમાં કરતો પ્રભુગુણગાન.

પ્રાસાદિકામાં પ્રસાદ ધસિનો મહી ચિત્ત ખેલી લ્યો રે;
મધુવનવિટપે ભમતાં ભમતાં કુસુમામોદ શું ઝીલ્યો રે !

સાખી: બંસી મંજુલ વાજતી છેડી આત્મ-સુતંત્ર;
પ્રભુમય ઉર ઘેલાં કર્યાં જાના શુંજી મંત્ર.

ખાલી ભરી એ મધુ-વન મધુની ળહાલાં ! પીઓ-પીઓ રે;
મધુવનવિટપે ભમતાં ભમતાં કુસુમામોદ શું ઝીલ્યો રે !

સાખી: અભિઅંજન નયને કરી રસમય કીધાં ઉર;
દૈત સ્મૃતિપથથી જતાં વહે સ્નેહનું પૂર.

આવો આવો, રમિયે, ળહાલાં ! સ્નેહરસે ખેલી લ્યો રે;
મધુવનવિટપે ભમતાં ભમતાં કુસુમામોદ શું ઝીલ્યો રે !

કરમલન

: ૨૦૬ :

રસિયાના રાસ

કાળી કાળી વાદળીમાં વીજળી અખૂંકે;
મેલ કરે ધનધોર;
કુંગરોમાં બોલે છે મોર.

પિયુ પિયુ અંખતા ઝૂરે પપૈયા;
પિયુ કાળજડાની ફોર;
કુંગરોમાં બોલે છે મોર.

દૂર દૂર દેશથી મેલજી પધાર્યા;
ના'વ્યો એ ચિત્તડાનો ચોર;
કુંગરોમાં બોલે છે મોર.

રસિયો રસરાજ કોઇ બંસરી બળવે;
પીડે વાંસલડીનો ઘોર;
કુંગરોમાં બોલે છે મોર.

ઝરમર ઝરમર મેહુલો વરસે;
બીંજે મારા સાળુડાની ફોર;
કુંગરોમાં બોલે છે મોર.

: ૨૦૭ :

થનગન થનગન મોરલો નાચે;
નાચે એ ચિત્તકું ચક્રાર;
કુંગરામાં બોલે છે મોર.

x x x

નદીઓનાં નીરપૂર હેલે ચ્હડ્યાં આ;
હૈયે ઉભરાય રસહિલોલ;
કુંગરામાં બોલે છે મોર.

દુર્લભલ ભ. જોષી

રસરેલ

૯૬

રસની રસરેલ સખિ ! ક્યારે રેલાવશે ?
રેલીને રસમાં ડૂબાવશે ? સાહેલડિ ! રસની૦

સાખી : હૃદયે રસભક્તિ ભરી, પ્રજ્જુતા પૂરી પૂર !
આત્મોજસ અબ્જુમુલ વડે પ્રકટાવી કાઢ નર !

એથી જીવન ક્યારે વિશ્વનું ઉગ્મળશે ?
ચેતના નવિન જગાડશે ? રસવેલડિ ! રસની૦

: ૨૦૮ :

સાખી : પવિત્રતા ને પ્રેમના પરાગ રસતા પ્રાણ !
અજવાળે જગદ્દયને પૂણ્યકિરણ રસભાણ !

એવાં રસદહાણે વિશ્વ સ્વર્ગ શું સુહાવશો ?
માનવને દેવ બનાવશો ? અલખેલડિ ! રસનીં

સાખી : સ્વદેશ રસ રેલાવતાં, માતૃચરણ થઇ લીન,
આત્માને પ્રભુમય કરી, બળવી તું-તું બીન;

જગી-જગાડી જગત્ ઐક્યથી રસાવશો ?
ધર ધર રસહેલી મચાવશો ? ઓ દેલૂડિ ! રસનીં

સાખી : લક્ષ્ય ધરી ઉદ્ધારનું, પૂરક-રેચક-પ્રાણ !
કુંભક ધરને સ્થાપતાં અક્ષરંધ્ર એંધાણ !

યોગિની બનીને ક્યારે વિશ્વને ઉદ્ધારશો ?
મણિમય પ્રભુને પમાડશો ? સાહેલડિ ! રસનીં

પાદરાકર

ગુર્જરી

શીળી રાતમાં રે લોલ ! રમિયે સહિયર ! સહુ સાથમાં રે લોલ !
રમત વાટમાં રે લોલ ! ફરિયે સહિયર ! નીતિ સાથમાં રે લોલ !

સાખી : હપેં આંજી આંખડી, રેલી મીઠા સૂર,
નોતમ રનેહે ઉજળિયે ઉત્તમ ગુર્જરી નર.

સખિ ! વિશ્વની શી વાડી હિન્દ માવડી રે લોલ !

ભલી હિન્દની રસિક ભૂમિ ગુર્જરી રે લોલ !
રૂડી ગુર્જરીમાં પ્રૌઢ શોભા પાથરી રે લોલ !

સખિ ! ગુર્જરી વિભાસવાડી આપણી રે લોલ ! શીળીં

સાખી : હૃદય તણા પણ્ય હૃદયથી નમિયે સૌ જગરાવ;
જન્મ દીધો આ ભૂમિમાં, કુદરત જ્યાં છલકાવ.

તીણું ગાતી મીઠી નદીઓ જ્યાં શી રમે રે લોલ !

પૂરા ખીલી ઝૂલી ખેતરો ધીરો હસે રે લોલ !
વિવિધ રમ્ય નવલ વૃક્ષ ફળફૂલ છે રે લોલ !

સખિ ! મધુરકંઠી પંખીડાં પણ્ય જ્યાં વસે રે લોલ ! શીળીં

સાખી : મનહર મોહક બૂમિ આ, આપણુ ઝેનાં બાળ;
નિર્મળ નેહે શું નહિ ધરિયે એ પર બહાલ ?

સખિ ! માત મારે હૃદય શું ના બાળિયે રે લોલ ?

સખિ ! મુર્ખરીનું હિત શું ના બાળિયે રે લોલ ?
સખિ ! સ્નાર્ધ ઝેને કાજ શું ના છાડિયે રે લોલ ?

સખિ ! સમય આવે પ્રાણને પણ પાડિયે રે લોલ ! શીળાં.

વસંતવિનાદી

અનુક્રમ

રાસ, રાગ ને તાલ	કર્તા	રાસકુન્જ સ્વરલિપિ
		પાનું પાનું
૧ અનિલ ! આજ ફૂલેજે સન્દેશે સ્વરાન્યને। ગારા-દાદરા.	અગાત	૧૮૮ ૧૦૧
૨ અમૃતચોધડિયાં બળે સીંધકાફી-દાદરા.	કેશવ શેઠ	૮૩ ૩૩
૩ અમે તો લીધી છે આજ સારંગ-દાદરા.	કુસુમાકર	૧૯૯ ૧૧૮
૪ અહો ! બહાનાદ ગાળે સંકીર્ણ-દાદરા.	ફૂલચંદભાઈ	૬૨ ૨૪
૫ આજ આનન્દજળ- ઝીલણી સંકીર્ણ-દાદરા.	બોટાદકર	૧૭૩ ૮૩

રાસ, રાગ ને તાલ	કર્તા	રાસકુંજ સ્વરભિપિ પાનું પાનું
૬ આજ આંગણીયું ઉજળાય સીંધકાશી-દરઆ.	વસન્તવિનોદી	૧૨૬ ૪૯
૭ આજની ધડી રણિયામણી સીંધકાશી-દાદરા.	નરસિંહ મહેતા	૧૮ ૭
૮ આજ મહારી ચુંદડીએ ચાંદની ચળાય રે ખમાચ-ત્રિતાલ.	દેશળજી પરમાર	૧૯૫ ૧૧૩
૯ આજ મહારે આંગણીયે ખમાચ-ધુમાળી.	દારકો	૬૫ ૨૬
૧૦ આ જીવનવેલને પોષે ઝીંઝોટી-દાદરા.	રાયચુરા	૧૧૨ ૪૩
૧૧ આજે ઉત્સવ ફૂલડોલનો ગિહાગ-દાદરા. સારંગ-દાદરા.	કવિ ન્હાનાલાલ	૪૩ ૧૩-૬૭
૧૨ આત્માનાં પૂર હો ઉજળે ભીમપલાસી-દાદરા.	સ્નેહરશ્મિ	૧૨ ૩
૧૩ આવશે નહિ, કોઇ આવશે નહિ ખમાચ-દાદરા.	ચન્દ્રવદન મહેતા	૧૨૮ ૫૧
૧૪ આવશે મા, જ રે ! આવશે મા ખમાચ-દાદરા.	કેશવ શેઠ	૧૨૯ ૫૧

રાસ, રાગ ને તાલ	કર્તા	રાસકુંજ સ્વરલિપિ	
		પાનું	પાનું
૧૫ આવી આવી ઉજળે વેષ સીંધકાફી-ફરયા.	પ્રભાસ્કર	૧૨૨	૪૯
૧૬ આવો આવોને, બહેનાં સુળણુ ! સીંધકાફી-દાદરા.	કનુલક્ષ્મી દવે	૨૮	૮
૧૭ આવો આવો, પધારો પ્હાડી-ખમાચ-દાદરા.	મનહરરામ	૫૫	૨૦
૧૮ આવો-આવો, વ્હાલાં ! ઝીંઝોટી-ધુમાળી.	ચન્દ્રશંકર પંડ્યા	૮૦	૩૨
૧૯ આવો, કુલડાં મધુરાં રે ! ઝીંઝોટી-દીપચંદી.	નરસિંહરાવ	૫૧	૧૯
૨૦ આવ્યા આવ્યા અસાડિલા રાજ લલિતજી સીંધકાફી-દાદરા.		૨૪	૮
૨૧ આવ્યો અષાઢ મિત્રકાફી-દાદરા.	કવિ ન્હાનાલાલ	૧૬૨	૭૨
૨૨ આ શરદ પુનમ સોહામણી બીમપલાસી-ફરયા.	મૂલજી વેદ	૧૩૫	૫૩
૨૩ ઉગ્યો આજે આદિત્ય બીમપલાસી-દાદરા.	ખોટાદકર	૧૭૪	૮૪

રાસ, રાગ ને તાલ	કર્તા	રાસકુંજ સ્વરલિપિ પાનું પાનું	
૨૪ ઉચ્ચો પુનમનો ચંદ ખિહાગ-દાદરા. સારંગ-દાદરા.	પ્રભાસ્કર	૪૫	૧૩
૨૫ ઉડતી ઉતરે કુંકુમવરણી કાફી-ત્રિતાલ.	કેશવ શેઠ	૪	૧
૨૬ ઉચા આકાશ, ઉચી વાદળી સીંધકાફી-ધુમાળી.	કવિ ન્હાનાલાલ	૧૬૧	૬૯
૨૭ ઊંડી ઊંડો આંખલિયાની સીંધકાફી-દાદરા.	પ્રભાસ્કર	૧૯૨	૪૯
૨૮ એ તો ટહુકી રજો છે ક્યાંહી પ્હાડી-ખમાચ-દાદરા.	શ્રી ઉપેન્દ્રાચાર્ય	૫૬	૨૦
૨૯ ઓ ગિરિકાકિલ ! તું સીંધકાફી-દાદરા.	નરસિંહરાવ	૧૨૦	૪૯
૩૦ ઓ વાંસલડી ! સારંગ-ધુમાળી.	દયારામ	૭૩	૩૦
૩૧ ઓ વૃજનારી ! સારંગ-ધુમાળી.	દયારામ	૭૫	૩૦
૩૨ કાનુડો કામચુમારો રે કાફી-દીપચંદી.	દયારામ	૧૦૪	૪૧

રાસ, રાગ ને તાલ	કર્તા	રાસકુંજ સ્વરલિપિ પાનું પાનું
૩૩ કાળી કાળી વાદળીમાં સીંધકાશી-દાદરા.	દુર્લભજી બેશી	૨૦૬
૩૪ કુંજનવનમાં ફૂળે, કાપલડી! જગુભાઇ રાવળ ઝીંઝોટી-દાદરા. બીમપલાસી-દાદરા.		૧૯૩ ૧૦૮-૧૦
૩૫ કેવડિયે ગૂંથી છાબડી રે ઝીંઝોટી-દીપચંદી.	કેશવ શેઠ	૧૩૬ ૫૪
૩૬ કોઇ કહો એ આંદલિયાને ખમાચ-ત્રિતાલ-દાદરા.	પ્રભાસ્કર	૧૯૧ ૧૦૫
૩૭ કોઇ મીઠડાં, અમૂલાં, અતુલાં શ્રી ઉપેન્દ્રાચાર્ય ખમાચ-દાદરા.		૬૧ ૨૨
૩૮ કોટિ કોટિ મહારા જ્યોતિ સીંધકાશી-દાદરા.	ખખરદાર	૨૬ ૮
૩૯ કોણે હિલોળી આ હીંચકાની ત્રિભુવન વ્યાસ ઝીંઝોટી-દીપચંદી.		૧૮૦ ૬૦
૪૦ અમ્મા! વીરાને સીંધકાશી-દાદરા.	કવિ ન્હાનાલાલ	૧૪૫ ૫૭
૪૧ ખીલી લીલી ફૂલવાડીએ સંકીર્ણ-દાદરા. ખમાચ-દાદરા.	કેશવ શેઠ	૧૦૧ ૩૬-૪૦

રાસ, રાગ ને તાલ	કર્તા	રાસકુંજ સ્વરલિપિ	
		પાનું	પાનું
૪૨ ખોખા સમોવડો ભરી ભીમપલાસી-દાદરા.	ત્રિભુવન વ્યાસ	૩૨	૧૦
૪૩ ગગને આજ પ્રેમની ઝલક કાફી-દીપચંદી.	મણિલાલ નમ્મુભાઇ	૧૦૫	૪૩
૪૪ ગરબે રમવાને, સાહેલી! સીંધકાફી-દાદરા.	રામમોહનરાય	૧૧૪	૪૬
૪૫ ગાંધીનું ગુજરાત મ્હાડ-ત્રિતાલ.	રાયચુરા	૯૩	૩૭
૪૬ ગુણવંતી ગુજરાત મ્હાડ-ત્રિતાલ.	ખગરદાર	૮૯	૩૭
૪૭ ગુર્જરાષ્ટ્રનો સૂર મ્હાડ-ત્રિતાલ.	લલિતજી	૯૧	૩૭
૪૮ ગોવિંદ! પધારો મુજ ગામડે રાયચુરા સીંધકાફી-દાદરા.		૧૫૬	૫૭
૪૯ ધુંટડા ભરી ભરી પીઓ ઝીંઝોટી-દાદરા. સોરઠ-ત્રિતાલ.	ખગરદાર	૪૯	૧૬-૧૧
૫૦ ઘેરી મધુરી શી દૂર દૂર મ્હાડ-દાદરા.	ત્રિભુવન વ્યાસ	૧૭૯	૮૮
૫૧ ચન્દન છાંટી ચોઠ સમાર્યો કવિ ઝીંઝોટી-ધુમાળી.	ન્હાનાલાલ	૭૮	૩૨

૧૨, રાગ ને તાલ	કર્તા	રાસકુંજ સ્વરલિપિ	
		પાનું પાનું	
૨ ચન્દન તલાવડીને તીરે ભીમપલાસી-દાદરા.	કેશવ શેઠ	૩૩	૧૦
૩ ચન્દ્રીએ અમૃત મોકલ્યા સીંધકાશી-દાદરા.	કવિ ન્હાનાલાલ	૧૧૩	૪૬
૪ ચાલોને, સહિયર! ઉભત જીક્ષા-ધુમાળી.	મણિશંકર બટ	૮૮	૩૫
૫ ચાલોને સહિયર! હસતાં જીક્ષા-ધુમાળી.	જયરાજ (નાટક)	૮૯	૩૫
૬ ચૂકશો મા, કાષ્ટ ચૂકશો ખમાચ-દાદરા.	રાયચુરા	૧૩૩	૫૧
૭ જનની સેવનનો મધુ મધુરો અવસર દેસ-ત્રિતાલ.	વસન્તવિનોદી	૧૧૯	૪૭
૮ જન્મભૂમિ પૂજવાને જમ્મયે કાફી-દાદરા.	રામમોહનરાય	૭૧	૨૯
૯ જયમંગલ પ્રિય જન્મભૂમિનું લલિતજી દેસ-દાદરા.		૧૮૪	૯૪
૧૦ જશોદા! તારા કાંતુડાને ખમાચ-ધુમાળી.	નરસિંહ મહેતા	૬૪	૨૬
૧૧ જળ ભરવાને ચાલો રે શ્રીઝોટી-ઢીપમંદી.	રામમોહનરાય	૫૩	૧૯

રાસ, રાગ ને તાલ	કર્તા	રાસકુંજ	સ્વરલિપિ
		પાનું	પાનું
૬૨ જાઓ, સિધાવો, મહારા સંકીર્ણ-દાદરા. ખમાચ-દાદરા.	રાયચુરા	૧૦૨	૩૯-૪૧
૬૩ જેને જેતાં લોચનિયાં સીંધકાફી-દાદરા.	લલિતજી	૨૩	૮
૬૪ જોયા જગત્ ધૂમી એક સીંધકાફી-દાદરા.	કેશવ શેઠ	૧૪૦	૫૫
૬૫ ઝીણા ઝરમર વરસે મેહ સીંધકાફી-દાદરા.	કવિ ન્હાનાલાલ	૨૧	૮
૬૬ ઝીલો ઝીલો જગતના રાસ સીંધકાફી-દાદરા.	રાયચુરા	૨૯	૮
૬૭ ટહુકે વસન્તકુંજ કોકિલા સીંધકાફી-દાદરા.	ખોટાદકર	૧૫૨	૫૭
૬૮ તરસ્યા એ વાદળીને તીર ધાની-દાદરા.	કવિ ન્હાનાલાલ	૧૬૬	૭૬
૬૯ તું જેને સખિ! શોભા શુદ્ધકલ્યાણ-ત્રિતાલ.	દયારામ	૬૭	૨૮
૭૦ તેજે ધડયાં અમ-અંગ મ્હાડ-દીપચંદી.	નરસિંહરાવ	૧૭૦	૮૦
૭૧ ત્હારો કાડીલો કંથ દેખાડું ઝીઝોટી-દાદરા.	રાયચુરા	૧૦૯	૪૩

રાસ, રાગ ને તાલ	કર્તા	રાસકુંજ સ્વરલિપિ	
		પાનું	પાનું
૭૨ થનગન વનમાં નાચે ભીમપલાસી-દાદરા.	ખજરદાર	૩૬	૧૦
૭૩ દગ રસભર મોરે દિલ જંગલાકાફી-ત્રિતાલ.	મણિલાલ નબુભાઇ	૮૬	૩૪
૭૪ નયન્યાં ભરી ભરી નિરખો ઝીંઝોટી-દાદરા. સોરઠ-ત્રિતાલ.	જયોત્સ્ના શુક્લ	૫૦	૧૬-૧૫
૭૫ નંદકુંવર ! તોરે નયન રસીલે પીલુ-દાદરા.	અગ્રાત	૨૦૧	૧૨૫
૭૬ નાથ ! તુમ જનત હો મિશ્રખમાય-દીપચંદી.	મીરાંબાઇ	૧૫૮	૬૧
૭૭ નાંબ્યા એ નણુદલના વીરા સંકીર્ણ-દીપચંદી.	કવિ ન્હાનાલાલ	૧૫	૫
૭૮ નિજ નિજ વિષયે સ્વાદ લે ખમાય-મ્હાડ-દીપચંદી-દાદરા.	અગ્રાત	૧૯૯	૧૧૯
૭૯ નિર્જન વનવગડે, અલી કાફી-ત્રિતાલ.	કેશવ શેઠ	૨	૧
૮૦ પનિહારી ! પનિહારી ! ભીમપલાસી-દાદરા.	રસેશ	૧૯૮	૧૧૬
૮૧ પિતાની પ્રાણુઆખ્ય મ્હારે ભીમપલાસી-દાદરા.	મંજુલાલ દવે	૪૧	૧૦

રાસ, રાગ ને તાલ	કર્તા	રાસકુંજ સ્વરલિપિ	
		પાનું	પાનું
૮૨ પુનમની રાતડી રે લોલ ! દેસ-દાદરા.	મં. ૨ મજમુદાર	૧૯૪	૧૧૧
૮૩ પુનિત સન્તોનાં વૃન્દ બિહાર-દાદરા. સારંગ-દાદરા.	મં. ૨. મજમુદાર	૪૬	૧૩
૮૪ પૂછશે મા, કાષ્ટ પૂછશે મા ખમાય-દાદરા.	કવિ ન્હાનાલાલ	૧૨૭	૫૧
૮૫ પૂરવની પુણ્યજ્યાત પ્રગટી બીમપલાસી-દાદરા.	નાનાલાલ પટેલ	૧૪	૩
૮૬ ફરી એ બંસી સુણાવ ! મ્હાડ-ત્રિતાલ.	રમણીક મહેતા	૯૨	૩૭
૮૭ ફૂલની પાંખડી લ્યો, પ્રાણુ ! સોરઠ-ત્રિતાલ.	લલિતજી	૪૮	૧૫
૮૮ બંસુરી ! તૂં કવન ગુમાન શુદ્ધકલ્યાણ-ત્રિતાલ.	સૂરદાસ	૬૯	૨૭
૮૯ બોલે છે મોર, બાલા ! સારંગ-દાદરા.	કેશવ શેઠ	૧૯૦	૧૦૪
૯૦ બોલો, બોલો જરી ઓ ! ખ્હાડી-ખમાય-દાદરા.	શરદ્યન્દ્ર મહેતા	૫૭	૨૦
૯૧ ખહેકે બારતનો બાગ ધાની-દાદરા.	અંધકવિ હંસરાજ	૧૮૬	૯૯

રાસ, રાગ ને તાલ	કર્તા	રાસકુંજ સ્વરલિપિ	
		પાનું	પાનું
૯૨ બહેનાં ! પધારો રાસમન્દિરે સીંધકાફી-દાદરા.	રાયચુરા	૧૪૯	૫૭
૯૩ ભરતભૂમિનાં બાળ મ્હાડ-ત્રિતાલ	વસન્તવિનોદી	૯૪	૩૭
૯૪ મધમધતી બોરસલી સોંધકાફી-દાદરા.	ચન્દ્રકાન્ત ઝોઝા	૧૪૮	૫૭
૯૫ મધુવન વિટપે ભમતાં ભમતાં કાશ્મલન ભૈરવી-ત્રિતાલ.		૨૦૫	૧૩૪
૯૬ મનહર સુખકર સુન્દર કાફી-ત્રિતાલ.	ઉ. જ. સ્માર્ત	૭	૧
૯૭ મહેમાનો ઝો મ્હાલાં ! ઝીંઝોટી-ધુમાળી.	મણિશંકર ભટ્ટ	૭૯	૩૨
૯૮ માગશો ના, વીર ! માગશો ખમાચ-દાદરા.	સીતારામ શર્મા	૧૩૧	૫૧
૯૯ માનસરે રાજહંસ સીંધકાફી-દાદરા.	ચન્દ્રકાન્ત ઝોઝા	૧૪૭	૫૭
૧૦૦ મારા સૂતાં મંદિરિયા માંલ સીંધકાફી-દાદરા.	ત્રિભુવન બ્યાસ	૨૨	૮
૧૦૧ મારી વાડી ફૂલી ફૂલવેલીએ ધાની-દાદરા.	ખોટાદકર	૧૭૬	૮૬

રાસ, રાગ ને તાલ	કતો	રાસકુંજ સ્વરલિપિ	
		પાનું	પાનું
૧૦૨ મા! સુન્દરગિરિથી હિતર્પાં બીમપલાસી-દાદરા.	ગોવર્ધનરામ	૧૩૪	૫૩
૧૦૩ મીઠડાં જીવન લ્યો ઝીઝોટી-દાદરા.	રામમોહનરાય	૧૦૭	૪૩
૧૦૪ મીઠાં મધુ ને મીઠા મેહુલા સીંધકાફી-દાદરા.	ખોટાદકર	૧૫૧	૫૭
૧૦૫ મુમટપર વારી જાઉં શુદ્ધકલ્યાણ-ત્રિતાલ.	મીરાંબાઈ	૬૬	૨૭
૧૦૬ મુજ અજાણે મોટી મીરાંત જીલ્લા-ધુમાળી.	,,	૮૭	૩૫
૧૦૭ મેહલી રાત મંદી ધ્રુવ બીમપલાસી-દાદરા.	કેશવ શેઠ	૪૦	૧૦
૧૦૮ મેંદી તે વાવી માળવે સંકીર્ણ-દાદરા. ખમાચ-દાદરા.	રઢિયાળી રાત	૯૯	૩૯-૪૦
૧૦૯ મૈયા મધુરી શારદા ઢાડ-દાદરા.	સુ. ત્રિ. તારકસ	૧૮૫	૯૬
૧૧૦ મોરલી વાગી રે શ્રીકૃષ્ણની સીંધકાફી-દાદરા.	દયારામ	૧૯	૭
૧૧૧ મહને ઢાલી ઢાલી બહુ ઝીઝોટી-દાદરા.	ચન્દ્રશંકર પંડ્યા	૧૧૦	૪૩

: ૧૩ :

રાસ, રાગ ને તાલ	કર્તા	રાસકુંજ સ્વરલિપિ	
		પાનું	પાનું
૧૧૨ મ્હારા અંતરમાં જ્યોતિ ખમાય-દાદરા.	શ્રી હિપેન્દ્રાચાર્ય	૬૦	૨૨
૧૧૩ મ્હારા અંતરમાં વીણા ક્રોધ વાગી ખમાય-દાદરા.	શ્રી જયંતીદેવી	૫૮	૨૨
૧૧૪ મ્હારી વીણા તણા તારો ! સંકીર્ણ-દાદરા.	શ્રી જયંતીદેવી	૬૩	૨૪
૧૧૫ મ્હારી સજની ! ચાલો સીંધુરો-ધુમાળી.	અજ્ઞાત	૨૦૪	
૧૧૬ મ્હારે આંગણે સુન્દર તળાવડી ગિરીશ બીમપલાસી-દાદરા.		૩૫	૧૦
૧૧૭ રજનીના ઓળા આવે, બીમપલાસી-દાદરા.	રત્નેશ્વરશિખ	૧૧	૩
૧૧૮ રઢિયાળા રાજવી ! રત્નેશ્વર યોગ યોગી ! બીમપલાસી-દાદરા.	મંજુલાલ દવે	૪૨	૧૦
૧૧૯ રસની રસરેલ, સખિ ! બીમપલાસી-દાદરા.	પાદરાકર	૨૦૭	
૧૨૦ રસિક જન ! ફૂલડાં દ્યો શ્રીઝોટી-દાદરા.	સીતારામ શર્મા	૧૦૮	૪૩

રાસ, રાગ ને તાલ	કર્તા	રાસકુંજ સ્વરલિપિ પાનું પાનું
૧૨૧ રાજા કોષ વસન્ત લ્યો યમનકલ્યાણ-કેરળા-દાદરા. ઝીંઝોટી-દાદરા.	કવિ ન્હાનાલાલ	૧૬૨ ૭૦-૪૩
૧૨૨ રાધા-કૃષ્ણ (વના બીજી) બોલ મા જંગલાકાફી-ત્રિતાલ.	મીરાંબાઈ	૮૫ ૩૪
૧૨૩ રાધા ખ્યારી! દે ડારો શુદ્ધકલ્યાણ-ત્રિતાલ.	મીરાંબાઈ	૬૮ ૨૭
૧૨૪ રૂડી શરદ પુનમની રાત રે ઝીંઝોટી-દાદરા.	વલ્લભ બટ	૧૦૬ ૪૩
૧૨૫ રૂપલા રાતલડીમાં કાફી-ત્રિતાલ.	કવિ ન્હાનાલાલ	૧ ૧
૧૨૬ રૂપેરી શા શોભા રહી ચંદા! ઝીંઝોટી-દાદરા.	હરિ હર્ષદ ધ્રુવ	૧૭૨ ૮૧
૧૨૭ રોકશો મા, કોષ રોકશો મા ખમાચ-દાદરા.	સ્નેહરશ્મિ	૧૩૦ ૫૧
૧૨૮ લાખ્યું સુહાગી દેવ-દેશ સી ધકાફી-દાદરા.	ચાંપશી ઉદેશી	૧૪૪ ૫૫
૧૨૯ લૂછશો મા, કોષ લૂછશો મા ખમાચ-દાદરા.	નયોત્તરના શુદ્ધ	૧૩૨ ૫૧

: ૧૫ :

રાસ, રાગ ને તાલ	કર્તા	રાસકુંજ સ્વરલિપિ	
		પાનું	પાનું
૧૩૦ વર્ષા તો સાત સાત સીંધકાફી-દાદરા.	દેશગજી પરમાર	૧૫૦	૫૭
૧૩૧ વાગે વધાઇ વસન્તની રે ઝીંઝોટી-દીપચંદી.	બોટાદકર	૧૩૮	૫૪
૧૩૨ વાગે વૃન્દાવનમાં વાસણી મ્હાડ-દીપચંદી.	દયારામ	૧૬૦	૬૪
૧૩૩ વાંસલડીએ ઘેલી રાધાને કરી ઝીંઝોટી-ધુમાળી.	ગોવર્ધનરામ	૭૭	૩૨
૧૩૪ વીરા ! પધારો મ્હારે આંગણે સીંધકાફી-દાદરા.	રા. હરિ	૧૪૬	૫૭
૧૩૫ બહાલમને કાજ વીણું ફૂલડાં રૂપાળાં સીંધકાફી-દાદરા.	રતેહરશિખ	૧૪૩	૫૫
૧૩૬ બહાલા ! ઉગ્યો પુનમનો ચન્દ્ર ત્રિજુવન બ્યાસ ખમાચ-ધુમાળી.		૧૭૮	૮૭
૧૩૭ બહાલા ! ચાલો, કરિયે બોમવિહાર જો ! ઝીંઝોટી-ધુમાળી.	પ્રભાસ્કર	૮૧	૩૨
૧૩૮ બહાલા ! જૂલ મા અદૈતવાત ગોવર્ધનરામ છાયામ્હાડ-દાદરા.		૧૬૬	૭૬

રાસ, રાગ ને તાલ	કર્તા	રાસકુંજ સ્વરસિ	
		પાનું પાનું	
૧૩૬ બહાલી! જોને પેલો ચાંદસિયો પ્રભાસ્કર દેસ-ત્રિતાલ.		૧૧૮	૪૧
૧૪૦ બહાલી! સાંભળ્ય પેલી કાયલડી દેસ-ત્રિતાલ.	નરસિંહરાવ	૧૧૭	૪૧
૧૪૧ શાંત સન્ધ્યાનાં તેજ સીંધીકાફી-દાદરા.	રા. રે. ત્રિવેદી	૮૪	૩૩
૧૪૨ શી સુન્દર ને સુખકાર સીંધીકાફી-કરળા.	ડાહ્યાભાષ લક્ષ્મણ	૧૨૩	૪૬
૧૪૩ શીળાં સરોવર ઝીલવાં, સખિ! ખમાય-દાદરા. સંકીર્ણ-દાદરા.	ખોટાદકર	૯૭ ૪૦-૩૬	
૧૪૪ શીળી રાતમાં રે લોલ કાફી-દાદરા.	વસન્તવિનોદી	૨૦૯	૧૩૬
૧૪૫ શ્યામરંગ સમીપે ન જાવું કાફી-દાદરા.	દયારામ	૭૦	૨૬
૧૪૬ સખિ આવે-આવે ને ઝોસરે કવિ ન્હાનાલાલ પીલુ-એકતાલ.		૧૬૫	૭૫
૧૪૭ સખિ! જોને શારદના આભર્મા રે ગારા-દીપચંદી.	કવિ ન્હાનાલાલ	૧૬૭	૭૮

રાસ, રાગ ને તાલ	કર્તા	રાસકુંજ સ્વરલિપિ	
		પાનું	પાનું
૧૪૮ સજની! સૌભાગ્યફળ સીધકાફી-દાદરા.	કેશવ શેઠ	૧૫૫	૫૭
૧૪૯ સજી શીળરૂપી વજ્ર અલંકાર ઉ. જ. રમાર્ત સીધકાફી-દાદરા.		૧૨૪	૪૯
૧૫૦ સરોવરે પાણીડાં ગપ'તી, સાહેલડી! બીમપલાસી-દાદરા.	કવિ ન્હાનાલાલ	૩૦	૧૦
૧૫૧ સંધ્યાસીમડિયેથી સૂનેલી રજની બીમપલાસી-દાદરા.	ઇન્દુ	૩૭	૧૦
૧૫૨ સાચિયો પૂર્યો ને મંઢી રંગ પ્રભાસ્કર સીધકાફી-દાદરા.		૧૪૨	૫૫
૧૫૩ સાંજની શોભા તે રળિયામણી કવિ નર્મદાશંકર સીધકાફી-દાદરા.		૨૦	૭
૧૫૪ સીતારામનાં સન્તાન સીધકાફી-દાદરા.	રામચુરા	૧૮૯	૧૦૨
૧૫૫ સુખદ આ વસસ્તમાં બૂલી બાન સોરઠ-ત્રિતાલ.	નરસિંહરાવ	૪૭	૧૫
૧૫૬ સુરતાની વાડીના, મીઠા મોરલા! ઝીઝોટી-ધુમાળી.	મણિશંકર	૭૯	૩૨

રાસ, રાગ ને તાલ	કર્તા	રાસકુંજ સ્વરલિપિ	
		પાનું પાનું	
૧૫૭ સૂતાં મન્દિર, સૂતાં માળિયાં કવિ ન્હાનાલાલ સંકીર્ણ-દાદરા. ખમાચ-દાદરા.		૯૫	૩૯-૪૦
૧૫૮ સેવાનો ધર્મ સ્વીકારે। રાયચુરા કાફી-દાદરા.		૭૨	૨૯
૧૫૯ સૈયર મોરી! ગરબા કાર્યા રઢિયાળી રાત ચાર ને ઝીંઝોટી-ધુમાળી.		૧૮૨	૯૪
૧૬૦ સોનલ સ્નેહભર્યા ભાસ્કરના વાસુદેવ શેલત કાફી-ત્રિતાલ.		૫	૧
૧૬૧ સોળ-સોળ પાંખડીનાં કમળ પ્રભાસ્કર સંકીર્ણ-દીપચંદી.		૧૬	૫
૧૬૨ સ્નેહીનાં સોણલાં કવિ ન્હાનાલાલ આવે, સાહેલડી! બીમપલાસી-દાદરા.		૧૦	૩
૧૬૩ સ્વર્ગમંડળે થકી હું ઉતરી નરસિંહરાવ સીંધકાફી-દાદરા.		૧૧૬	૪૬
૧૬૪ સ્વર્ગે પ્રગટ્યા પૂર્ણ પ્રકાશ મૂલજી વેદ કાફી-ત્રિતાલ.		૮	૧
૧૬૫ હલકે હાથે તે, નાથ! કવિ ન્હાનાલાલ કાફી-દાદરા. બીમપલાસી-દાદરા.		૧૬૪	૭૩-૧૦

રાસ, રાગ ને તાલ	કર્તા	રાસકુંજ સ્વરલિપિ
		પાનું પાનું
૧૬૬ હવે સખિ ! હું નહીં બોલું રે દયારામ મ્હાડ-ત્રિતાલ.		૧૫૬ ૬૩
૧૬૭ હાં કે રાજા ! વાવડીનાં પાણી રઢિયાળી રાત સંકોર્ષ-દાદરા.		૧૮૧ ૯૨
૧૬૮ હાં રે કાષ્ઠ માધવ હ્યો મીરાંબાઈ સંકોર્ષ-દાદરા. ઝીઝોટી-દાદરા.		૧૫૭ ૫૬-૪૩
૧૬૯ હાં રે ઘેલી-ઘેલી અકેલી ફૂલબાળા બીમપલાસી-દાદરા.	કુમાર માસિક	૨૦૨ ૧૨૮
૧૭૦ હાં રે સખિ ! મીડી કાફી-ધાની-દાદરા.	સ્નેહરશ્મિ	૧૬૬ ૧૧૪
૧૭૧ હે મનલમરા ! હૃદયકમળમાં શ્રી નૃસિંહાચાર્ય સારંગ-ધુમળી.		૭૬ ૩૦
૧૭૨ હૈયાના હોજ આ હેલે ચઢ્યા હો ! બીમપલાસી-દાદરા.	ખખરદાર	૩૮ ૧૦
૧૭૩ હો ફૂલબાળા ! તું ફૂલડાં ફેરાવને દેસ-દાદરા.	રમણીક મહેતા	૨૦૩ ૧૩૯

લેખકાનુસાર સૂચી

લેખક

રાસસંખ્યા

- ૧ અ. ફ. ખખરદાર : (કોટિ કોટિ૦) પા. ૨૬, (થનગન
વનમાં૦) પા. ૩૬, (હૈયાના હોજ૦)
પા. ૩૮, (છુટડા ભરી૦) પા. ૪૯,
(ગુણવંતી ગુજરાત૦) પા. ૮૯ ૫
- ૨ અગ્નિ : (અગ્નિ ! આજ૦) પા. ૧૮૮ ૧
- ૩ અંધકવિ હંસરાજ : (ખહેકે ભારતનો૦) પા. ૧૮૬ ૧
- ૪ ઉ. જ. રમાર્ત : (મનદર સુખકર૦) પા. ૭, (સજી
શીળડી૦) પા. ૧૨૪ ૨
- ૫ ઉપેન્દ્રાચાર્ય : (એ તો ટહુકી૦) પા. ૫૬, (મ્હારા
અંતરમાં૦) પા. ૬૦, (કોઈ મીઠડાં૦)
પા. ૬૧ ૩
- ૬ ઇન્દુ : (સંધ્યાસીમડિયેથી૦) પા. ૩૭ ૧
- ૭ કનુખેન દવે : (આવો આવોને૦) પા. ૨૮ ૧
- ૮ કાશ્મલન : (મધુવનવિટપે૦) પા. ૨૦૫ ૧
- ૯ કુસુમાકર : (અમે તો લીધી છે૦) પા. ૧૯૯ ૧
- ૧૦ કેશવ હ. શેઠ : (નિર્જન વનવગડે૦) પા. ૨, (ઉડતી
ઉતરે૦) પા. ૪, (અંદનતળાવડીને૦)

લેખક

રાસસંખ્યા

પા. ૩૩, (મેઘલીરાત મંહીં) પા. ૪૦,
(અમૃતચોખડિયાં) પા. ૮૩, (ખીલી
લીલીં) પા. ૧૦૧, (આવશે મા,
જી રે !) પા. ૧૨૯, (કેવડિયે ગૂંથીં)
પા. ૧૩૬, (જોયા જગત્ ધૂમીં)
પા. ૧૪૦, (સજની ! સૌભાગ્યકૃણં)
પા. ૧૫૫, (બોલે છે મોરં) પા. ૧૬૦ ૧

૧૧ ગિરીશ : (મ્હારે આગણેં) પા. ૩૫

૧૨ ગો. દા. રાયચુરા : (જીલો જીલોં) પા. ૨૯, (સેવાનો
ધર્મં) પા. ૭૨, (ગાંધીનું ગુજં
રાતં) પા. ૯૩, (જાઓ સિધાવોં)
પા. ૧૦૨, (ત્હારો કોડીલોં) પા.
૧૦૯, (આ જીવનં) પા. ૧૧૨,
(ચૂકશે માં) પા. ૧૩૩, (બહેનાં !
પધારોં) પા. ૧૪૯, (ગોવિન્દ !
પધારોં) પા. ૧૫૬, (સીતારામ-
નાં) પા. ૧૮૯ ૧

૧૩ ગો. મા. ત્રિપાઠી : (વાંસલડીએ ઘેલીં) પા. ૭૭,
(મા ! સુન્દરગિરિથીં) પા. ૧૩૪,
(બ્હાલા ! બૂલ માં) પા. ૧૬૯

૧૪ ચન્દ્રકાન્ત મં. ઓઝા : (માનસરે રાજહંસં) પા. ૧૪૭,
(મધમધતી બોરસલીં) પા. ૧૪૮

૧૫ ચન્દ્રવદન ચી. મહેતા : (આવશે નહિં) પા. ૧૨૮

લેખક

રાસસંખ્યા

- ૧૬ ચન્દ્રશંકર ન. પંડ્યા : (આવો આવો) પા. ૮૦,
(મહને વ્હાલી) પા. ૧૧૦ ૨
- ૧૭ ચાંપશી વિ. ઉદેશી : (લાધ્યું સુહાગી) પા. ૧૪૪ ૧
- ૧૮ ચુનીલાલ ત્રિ. તારકસ : (મૈયા મધુરી) પા. ૧૮૫ ૧
- ૧૯ જગુભાઈ મો. રાવળ : (કુંજનવનમાં) પા. ૧૯૩ ૧
- ૨૦ જગદીશ ન્હા. પ્રભાસ્કર : (સોળ-સોળ) પા. ૧૬,
(ઉગ્યો પુનમનો) પા. ૪૫,
(વ્હાલા ! ચાલો) પા. ૮૧,
(વ્હાલી ! જોતો) પા. ૧૧૮,
(આવી આવી) પા. ૧૨૨,
(સાથિયો પૂર્યો) પા. ૧૪૨,
(કાઠ કહો એ) પા. ૧૯૧,
(ઊંડી ઊંડી) પા. ૧૯૨ ૮
- ૨૧ જયંતીદેવી : (મહારા અંતરમાં) પા. ૪૮, (મહારી
વીણા) પા. ૬૩ ૨
- ૨૨ જ્યોત્સ્ના શુક્લ : (નયણાં ભરી) પા. ૫૦, (લૂછશે
માં) પા. ૧૩૨ ૨
- ૨૩ ડાહ્યાભાઈ લ. પટેલ : (શી સુન્દર) પા. ૧૨૩ ૧
- ૨૪ ત્રિ ગૌ. વ્યાસ : (મારા સૂનાં) પા. ૨૨, (ખોળા
સમોવડી) પા. ૩૨, (વ્હાલા !
ઉગ્યો) પા. ૧૭૮, (ઘેરી મધુરી)
પા. ૧૭૯, (કાણે હિલોળા) પા. ૧૮૦ ૫

લેખક

રાસસંખ્યા

- ૨૫ દયારામ : (મોરલી વાગી૦) પા. ૧૯, (તું જોતે૦)
 પા. ૬૭, (શ્યામરંગ સમીપે૦) પા. ૭૦,
 (ઓ વસલડી!૦) પા. ૭૩, (ઓ વૃજ-
 નારી!૦) પા. ૭૫, (કાનુડો કામણુગારો રે૦)
 પા. ૧૦૪, (હવે સખિ!૦) પા. ૧૫૬,
 (વાગે વૃંદાવનમાં૦) પા. ૧૬૦ ૮
- ૨૬ દા. ખુ. બોટાદકર : (શીળાં સરોવર૦) પા. ૯૭, (વાગે
 વધાઇ૦) પા. ૧૩૮, (મીઠાં મધુ૦)
 પા. ૧૫૧, (ટહુકે વસન્તકુંજ૦)
 પા. ૧૫૨, (આજ આનન્દજળ૦)
 પા. ૧૭૩, (ઉગ્યો આજે૦) પા.
 ૧૭૪, (મારી વાડી૦) પા. ૧૭૬ ૭
- ૨૭ દારકો : (આજ મ્હારે૦) પા. ૬૫ ૧
- ૨૮ દુ. ભ. જોશી : (કાળી કાળી૦) પા. ૨૦૬ ૧
- ૨૯ દેશજી પરમાર : (વર્ષા તો સાત૦ ; પા. ૧૫૦, (આજ
 મ્હારી૦) પા. ૧૯૫ ૨
- ૩૦ નરસિંહ મહેતા : (આજની ધડી૦) પા. ૧૮, (જશોદા!
 ત્હારા૦) પા. ૬૪ ૨
- ૩૧ નરસિંહરાવ ભોળાનાથ : (સુખદ આ૦) પા. ૪૭,
 (આવો પુલડાં૦) પા. ૫૧,
 (સ્વર્ગમંડળે ચકી૦) પા. ૧૧૬,
 (બ્હાલી, સાંભળ્ય૦) પા. ૧૧૭,

લેખક

રાસસંખ્યા

(શું અદ્ભુતં) પા. ૧૨૦,
(તેજે ધડચાં) પા. ૧૭૦ ૬

૩૨ નરસિંહાચાર્ય : (હે મનભમરા!) પા. ૭૬ ૧

૩૩ નર્મદાશંકર : (સાંજની શોભાં) પા. ૨૦ ૧

૩૪ નાનાલાલ દ. પટેલ : (પૂરવની પુણ્યજ્યોતં) પા. ૧૪ ૧

૩૫ ન્હાનાલાલ દ. કવિ : (રૂપલા રાતલડીમાંં) પા. ૧,
(સ્નેહીનાં સોણલાં) પા. ૧૦,
(ના'વ્યા ઝેં) પા. ૧૫, (ઝીણા
ઝરમરં) પા. ૨૧, (સરોવરે
પાણીડાં) પા. ૩૦, (આજે
ઉત્સવં) પા. ૪૩, (ચંદન છાંટીં)
પા. ૭૮, (સૂનાં મન્દિરં) પા. ૯૫,
(ચન્દ્રીએ અમૃતં) પા. ૧૧૩,
(પૂછશે માં) પા. ૧૨૭, (ખમ્મા!
વીરાનેં) પા. ૧૪૫, (ઉંચા
આકાશં) પા. ૧૬૧, (રાજ!
કાષં) પા. ૧૬૨, (આંચો
આપાડં) પા. ૧૬૨, (હલકે
હાથેં) પા. ૧૬૪, (સખિ! આવે-
આવેં) પા. ૧૬૫, (તરસ્યા ઝેં)
પા. ૧૬૬, (સખિ! જોનેં)
પા. ૧૬૭ ૧૮

૩૬ પાદરાકર : (રસની રસરેલં) પા. ૨૦૭ ૧

લેખક

રાસસંખ્યા

- ૩૭ કૂલચંદભાઈ : (અહો ! બ્રહ્મનાદ૦) પા. ૬૨ ૧
- ૩૮ મણિલાલ નજુભાઈ : (દગ રસભર૦) પા. ૮૬, (ગગને
આજ૦) પા. ૧૦૫ ૨
- ૩૯ મણિશંકર ર. ભટ્ટ : (મહેમાનો ઓ૦) પા. ૭૯,
(સુરતાની વાડીના૦) પા. ૭૯.
(ચાલોને, સહિયર !૦) પા. ૮૮ ૩
- ૪૦ મનહરરામ મહેતા : (આવો-આવો૦) પા. ૫૫ ૧
- ૪૧ મંજુલાલ જ. દવે : (પિતાની પ્રાણુઆંખ્ય૦) પા. ૪૧,
(રઢિયાળા રાજવી !૦) પા. ૪૨ ૨
- ૪૨ મંજુલાલ ર. મજમુદાર : (પુનિત સન્તોનાં૦) પા. ૪૬,
(પુનમની રાતડી૦) પા. ૧૯૪ ૨
- ૪૩ મીરાંબાઈ : (મુગટ પર વારી૦) પા. ૬૬, (રાધા પ્યારી !૦)
પા. ૬૮, (રાધા-કૃષ્ણ વિના૦) પા. ૮૫,
(મુજ અજાણે૦) પા. ૮૭, (હાં રે કાષ્ઠ૦)
પા. ૧૫૭, (નાથ ! તુમ૦) પા. ૧૫૮ ૬
- ૪૪ મૂલજી દુ. વેદ : (સ્વર્ગે પ્રગટયા૦) પા. ૮, (આ
શરદ્પુનમ૦) પા. ૧૩૫ ૨
- ૪૫ ર. કી. મહેતા : (ફરી ઓ ખંસી૦) પા. ૯૨, (હો
કૂલબાળા !૦) પા. ૨૦૩ ૨
- ૪૬ રસેશ : (પનિહારી ! પનિહારી !૦) પા. ૧૯૮ ૧
- ૪૭ રામનારાયણ રે. ત્રિવેદી : (શાંત સન્ધ્યાનાં૦) પા. ૮૪ ૧

લેખક

રાસસંખ્ય

૪૮ રામમોહનરાય જી. દેસાઈ : (જળ ભરવાને૦) પા. ૫૩,
(જન્મભૂમિ પૂજવાને૦) પા. ૭૧,
(મીઠડાં જીવન૦) પા. ૧૦૭,
(ગરબે રમવાને૦) પા. ૧૧૪

૪૯ લલિતજી : (જોતે જોતાં૦) પા. ૨૩, (આઠ્યા આઠ્યા૦)
પા. ૨૪, (ફૂલની પાંખડી૦) પા. ૪૮,
(ગુર્જરાધ્વનો સૂર૦) પા. ૯૧, (જય
મંગલ૦) પા. ૧૮૪

૫૦ વલ્લભ ભટ્ટ : (રૂડી શરદ્ધપુત્રમની૦) પા. ૧૦૬

૫૧ વસન્તવિનોદી : (અમે તો ભરતભૂમિનાં૦) પા. ૯૪,
(જનની સેવનનો૦) પા. ૧૧૬, (આજ
આંગણુલું૦) પા. ૧૨૬, (શીળી રાતમાં૦)
પા. ૨૦૬

૫૨ વાસુદેવ રા. સેલત : (સોનલ સ્નેહભર્યાં૦) પા. ૫

૫૩ શરદ્ધચન્દ્ર મ. મહેતા : (બોલો બોલો૦) પા. ૫૭

૫૪ સીતારામ જી. શર્મા : (રસિક જન! ફૂલડાં દ્યૌં૦)
પા. ૧૦૮, (માગશો નાં૦)
પા. ૧૩૧

૫૫ સુરદાસ : (જંસુરી! તૂં૦) પા. ૬૯

૫૬ સ્નેહરશ્મિ : (રજનીના ઝોળાં૦) પા. ૧૧, (આત્માનાં
પૂર૦) પા. ૧૨, (રોકશો માં૦) પા. ૧૩૦,

લેખક રાસસંખ્યા

(જ્ઞાતમને કાજી૦) પા. ૧૪૩, (હાં રે
સખિ !૦) પા. ૧૬૬ ૫

૫૭ હરિ : (વીરા ! પધારો૦) પા. ૧૪૬ ૧

૫૮ હરિલાલ હ. ધ્રુવ : (રૂપેરી શી૦) પા. ૧૭૨ ૧

પુસ્તક, માસિક ને નાટક :

૫૯ રઢિયાળી રાત : (મેંદી તે બાવી૦) પા. ૯૯, (હાં કે
રાજી૦) પા. ૧૮૧, (સૈયર મોરી !૦)
પા. ૧૮૨ ૩

૬૦ કુમાર માસિક : (હાં રે ઘેલી૦) પા. ૨૦૨ ૧

૬૧ જયરાજ (નાટક) : (ચાલોને સહિયર !૦) પા. ૮૯ ૧

લેખકનાં નામ કે સંજ્ઞા વિનાના :

૬૨ (નિજ નિજ વિષયે૦) પા. ૧૯૯ ૧

૬૩ (નંદકુંવર ! તોરે૦) પા. ૨૦૧ ૧

૬૪ (મ્હારી સજની !૦) પા. ૨૦૪ ૧

રા સંકુળ ની સરિગ મ

તૈયાર કરનાર:

સૌ. શાન્તિ ચૂ. બરફીવાળા

કવિ શ્રી નરસિંહરાવ ભોળાનાથની
પ્રસ્તાવના સાથે

કો. રૂ. ૨

